* બિસ્મિહી તઆલા *

(હર જાન કો મૌત કા મઝા ચખના હૈ)

(કુર્આન)

મય્યિત કે શરઈ અહકામ

જિસ મેં મય્યિત કે ગુસલ, કફન-દફન દુઆ બા'દ દફન, ઝિયારતે કુબૂર, ઈસાલે સવાબ શહીદ વગૈરહ કે શરઈ અહકામ કુર્આન વ હદીષ કી રોશની મેં પેશ કિએ ગએ હૈ.

* મુઅલ્લિફ *

ફરીદ યુનુસ દેવલ્વી (ગુફિ-ર-લહૂ)

ખાદિમ : દારૂલ કુર્આન વલ ઈફતા, ખોલવડ.

* શાખ *

મદ્રસા અંજૂમને ઈસ્લામિયા

મુ.પો. ખોલવડ, જિ. સુરત - ૩૯૪૧૯૦ ગુજરાત

બિસ્મીહીતઆલા....

કલિમાતે દુઆઈયા

સય્યિદી વ મુરશીદી હઝ. અકદસ મવ. મૌ. તલહા સા. (દા.બ.)
સાહિબ ઝાદહ શૈખુલહદીષ હઝ. મવ. મૌ. ઝકરિય્યા સા. (ન.વ.)

અઝીઝ મુફતી ફરીદ દેવલ્વી (સલ્લમહુ) કી મુરત્તબ શુદહ કિતાબ "મય્યિત કે શરઈ અહકામ" જો ગુજરાતી ઝુબાન મેં હૈ, ઈસ કે ચન્દ મસાઈલ મેંને સુને, ઈસ પર મુફતી મુહમ્મદ તાહિર સા. મુફતી મઝાહિર ઉલૂમ ઔર મુફતી મકસૂદ અહમદ સા. મુફતી મઝાહિર ઉલૂમ કી તસદીક મૌજૂદ હૈ, જો કાફી વ શાફી હૈ. ઈન હઝરાત કી તસ્દીક કે બા'દ બન્દા સે લિખવાને કી ઝરૂરત નથી, લેકિન તુમ્હારે કેહને કી વજહ સે લિખવા રહા હું.

અલ્લાહ તઆલા તુમ્હારી ઈસ ખિદમત કો કબૂલ ફરમાએ ઔર ઉમ્મત કે લિએ નાફિઅ બનાએ ઔર ઐસી મુફીદ તહરીરેં મુઅતબર ઉલમા કો દિખલા કર છાપતે રહેને કી તવફીક અતા ફરમાએં, અમીન.

મુંહમ્મદ તલ્હા કાંધલ્વી
શબ-૧૨, રમઝાન ૧૪૨૭ હિ.
મસ્જિદે દારે જદીદ મઝાહિર ઉલૂમ,
સહરાનપુર.

★ બિસ્મિહી તઆલા ★

(હર જાન કો મૌત કા મઝા ચખના હૈ)
(કુર્આન)

મય્યિત કે શરઈ અહકામ

જિસ મેં મય્યિત કે ગુસલ, કફન-દફન દુઆ બા'દ દફન, ઝિયારતે કુબૂર, ઈસાલે સવાબ શહીદ વગૈરહ કે શરઈ અહકામ કુર્આન વ હદીષ કી રોશની મેં પેશ કિએ ગએ હૈ.

★ મુઅલ્લિફ ★
ફરીદ યૂનુસ દેવલ્વી (ગફિ-ર-લહૂ)
દારુલ કુર્આન વલ ઈફતા, ખોલવડ

★ શાખ ★
મદ્રસા અંજૂમને ઈસ્લામિયા
મુ. પો. ખોલવડ, જિ. સુરત, (ગુજરાત) ઈન્ડિયા.

30/-

પ્રકાશન નં : ૧૧

કિતાબ : મચ્યિત કે શરઈ અહકામ

મુઅલ્લિફ : ફરીદ યૂનુસ દેવલ્વી (ગફિ-ર-લહૂ)
દારુલ કુર્આન વલ ઈફતા,
ખોલવડ

તા'દાદ : ૧૫૦૦

તારીખ : એપ્રિલ ૨૦૦૭
રબી આખર - ૨૮ હિ.

કિમત :

★ મિલને કા પતા ★

૧. દારુલ કુર્આન વલ ઈફતા, ખોલવડ
૨. મદ્સા દિનિયાત, ખોલવડ
૩. મદ્સા અંજૂમને ઈસ્લામિયા,
મુ. પો. ખોલવડ, જિ. સુરત, (ગુજરાત) ઈન્ડિયા.

ફેહરિસ્તે મઝામીન

(તકરીઝ)

અરાકિને મદ્રસા અંજુમને ઈસ્લામીઆ

પો. ઓ. ખોલવડ, જિ. સુરત.

બિસ્મીહીતઆલા....

મદ્રસા અંજુમને ઈસ્લામિયા, ખોલવડ દીની દુન્યવી તાઅલીમ આપતી શૈક્ષણિક સંસ્થા છે. આ સંસ્થા દ્વારા એક તરફ દુન્યવી તાઅલીમ ક્ષેત્રે પ્રાથમિકથી શરૂ કરી માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક (સામાન્ય તથા વિજ્ઞાન પ્રવાહ) સુધીનું શિક્ષણ આપવામાં આવે છે તો બીજી તરફ દીની તાઅલીમ ક્ષેત્રે મકતબથી શરૂ કરીને ઝનાના કલાસ તથા શોઅબએ હિફઝ સુધીની તાઅલીમ આપવામાં આવે છે.

સંસ્થાના શોઅબએ હિફઝમાં ખિદમત બજાવતા ઉસ્તાદ મુફતી ફરીદ દેવલ્વી સાહેબ બાસલાહીયત, મહેનતુ અને ઉત્સાહી આલીમ છે. તેઓ આ સંસ્થામાં જોડાયા બાદ "દારૂલ ઈફતા "નો વિભાગ પણ શરૂ કરવામાં આવ્યો છે. જેના થકી ગામ તથા આસપાસ ના લોકો પોતાની શરઈ મુંઝવણો અને પ્રશ્નો અંગે સચોટ માર્ગદશન મેળવે છે. તદ્ઉપરાંત વખતો વખત દીની સાહીત્ય પણ પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે. મુફતી ફરીદ સાહેબે અનેક કિતાબો પ્રસિધ્ધ કરી છે જે પૈકી "રહનુમાએ દાઅવતોતબ્લીગ"મુખ્ય છે. આજે જ્યારે તેઓની વધુ એક કિતાબ "મય્યિત કે શરઈ અહકામ"પ્રસિધ્ધ થઈ રહી છે તે અમો આ સંસ્થાના ઝિમ્મેદારો માટે અનહદ ખુશી અને ગર્વની બાબત છે.

મવત-બરઝખ-હિસાબનો દિવસ એ દરેક ઈન્શાનને પસાર કરવાની અનિવાર્ય મંઝિલો છે. મવજાુદા દૌરમાં એ જોવા મળે છે કે, ઘણી વસ્તી ઓમાં કફન-દફન-ઈસાલે સવાબ જેવી બાબતે ઘણી ગેરસમજ પ્રર્વતે છે તથા કેટલીક જગ્યા એ નાજાઈઝ રીત રીવાજો પણ અસ્તિત્વમાં છે. આવા સંજોગો માં મુફતી ફરીદ સાહેબની આ કિતાબ ઉમ્મત માટે ખુબ જ ઉપયોગી સાબિત થશે(ઈન્શા અલ્લાહ). મુફતી સાહેબે આ કિતાબ માં સકરાતથી શરૂ કરીને મવત-કફન-દફનવિધી-કબ્રની હકીકત અને ઈસાલે સવાબ સુધીની ઝીણી ઝીણી બાબતો ને આવરી લેતા ૩૫૦ ઉપરાંત મસાઈલો ખુબ જ સચોટ અને સરળ શૈલીમાં રજુ કરીને દિની ખિદમાતનું એક ઉમદા ઉદાહરણ કાયમ કર્યુ છે જેની અમો સહર્ષ નોંધ લઈ અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝઝતથી દુઆ ગુઝારી એ છીએ કે, મુફતી સાહેબની આ મહેનત ને કબુલ ફરમાવી તેઓને દારૈનમાં બહેતરીન બદલો અતા કરે અને ઉમ્મતને ઈલ્મની આ રોશની થી ફૈઝયાબ ફરમાવે. આમીન યા રબ્બલ આલમીન.....

તા. ૧૭ ઓગષ્ટ ૨૦૦૬

(હાજી) ઐયુબ કાકા
પ્રમુખ
મદ્રસા અંજૂમને ઈ., ખોલવડ

(હાજી) મુંહમદ ઈસ્માઈલ કારાભાઈ
સેક્રેટરી
મદ્દસા અંજુમને ઈસ્લામીઆ, ખોલવડ, જિ. સુરત.

MOHD. TAHIR ALQASMI
KHADIMUL IFTA WAL HADIS
Jamia Mazahir Uloom
Saharanpur (U.P.) 247001.

محمد طاہر القاسمی
خادم الإفتاء والحديث
بالجامعة مظاهر علوم سهارنفور (يو فى) ٢٤٧٠٠١

بسم اللہ الرحمن الرحیم

موت ایک ناقابل انکار حقیقت ہے، انسان کی موت اسکا غسل، کفن دفن وغیرہ سبب عبرت اور خوف خدا کا ذریعہ ہے، ان امور میں تو سر مو بھی شریعت کی مخالفت نہیں ہونی چاہئے — لیکن آج جہالت کا غلبہ ہے، بدعات کا شیوع ہے، ذہنی آزادی کی تحریک ہے، چنانچہ ان امور میں بھی لوگوں نے رسوم و بدعات ایجاد کرلی ہیں اور انکو اپنی خواہشات کے تابع بنالیا ہے جو نہایت افسوسناک امر ہے، ضرورت تھی کہ میت کے صحیح احکام سے لوگوں کو روشناس کرایا جائے، عزیز محترم فاضل گرامی مفتی فرید احمد صاحب دیولا نے میت کے احکام غسل کفن دفن دعاء بعد الدفن، زیارت قبور، ایصال ثواب وغیرہ کا شرعی طریقہ اور اس سلسلہ کی شرعی ہدایات کو کتب حدیث و فقہ کے حوالہ سے نہایت سلیقہ کیساتھ مرتب فرمایا ہے، نیز بہت سی پیش آمدہ نئی صورتوں کا شرعی حکم اصول شرع کی روشنی میں تحریر کیا ہے، ایجاد شدہ رسوم کی نشاندہی کرکے انکی تردید کیگئی ہے اور انکی قباحت کو ذہن نشین کرایا گیا ہے

بندہ نے اس رسالہ کو از اول تا آخر سنا ہے، انداز بیان سلیس و شگفتہ ہے، اور ہر بات کو قابل اعتماد حوالوں سے ثابت کیا ہے جو موصوف کے تحقیقی ذوق کی دلیل ہے، اللہ تعالی موصوف کی اس علمی کاوش کو قبول فرمائے اور خلق خدا کو فیضیاب فرمائے

یہ رسالہ گجراتی زبان میں ہے، تمنا ہے کہ یہ رسالہ اردو زبان میں بھی شائع ہوجائے، اس سے انشاء اللہ اسکی افادیت بڑھ جائیگی

العبد محمد طاہر عفا اللہ عنہ
مظاہر علوم سہارنپور
۱۳/۳/۱۴۲۷ھ

العبد مقصود احمد خادم
دار الافتاء مظاہر علوم
سہارنپور

તકરીઝ

હઝરાત મુફતિયાને દારૂલ ઈફતા મઝાહિર ઉલૂમ
સહારનપૂર (યૂ.પી.)

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ

મૌત એક ના કાબિલે ઈન્કાર હકીકત હૈ, ઈન્સાન કી મૌત ઉસકા ગુસલ, કફન-દફન વગૈરહ સબ ઈબ્રત ઔર ખૌફેખુદા કા ઝરીઆ હૈ, ઈન ઉમૂર મેં તો સરેમૂ ભી શરીઅતકી મુખાલફત નહિં હોની ચાહિએ. લેકિન આજ જહાલત કા ગલબા હૈ, બિદઅત કા શુયૂઅ હૈ ઝહની આઝાદી કી તહરીદ હૈ, ચૂનાન્ચેઃ ઈન ઉમૂર મેંભી લોગોંને રૂસૂમ-વ-બિદઆત ઈજાદ કરલી હૈ ઔર ઉન કો અપની ખ્વાહિશાત કે તાબે, બના લિયા હૈ. જો નીહાયત અફસોસનાક અમ્ર હૈ, ઝરૂરત થી કે મય્યિત કે સહીહ અહકામ સે લોગોં કો રૂશનાસ કરાયા જાએ, અઝીઝ મુહતરમ ફાઝિલે ગિરામી મુફતી ફરીદ અહમદ દેવલા ને મય્યિત કે અહકામ ગુસલ, કફન-દફન દુઆ બાદ કફન, ઝીયારતે કુબૂર, ઈસાલે સવાબ વગૈરહ કા શરઈતરીકા ઔર ઈસ સિલ સિલાકી શરઈ હિદાયાત કો કુતુબે હદીષ-વ- ફિકહ કે હવાલે સે નિહાયત સલીકા કે સાથ મુરત્તબ ફરમાયા હૈ, નીઝ બહુતસી પેશઆમદા નઈ સૂરતોં કા શરઈ હુકમ ઉસૂલે શરઅ્ કી રોશની મેં તહરીર કિયા હૈ, ઈજાદશૂદા રૂસૂમ કી નિશાન્દહી કરકે ઉનકી તરદીદ કી ગઈ હે ઔર ઉન કી કબાહત કો ઝહનનશી કરાયા ગયા હૈ.

બન્દાને ઈસ રિસલા કો અઝ અવ્વલ તા આખિર સુના હૈ. અન્દાઝે બયાન સલીસ-વ-શગુફતા હૈ, ઔર હર બાત કો કાબિલે એતેમાદ હવાલોં સે સાબિત કિયા હૈ જો મૌસૂફ કે તહકીકી ઝૌક કી દલીલ હૈ, અલ્લાહ તઆલા મૌસૂફ કી ઈસ ઈલ્મી કાવિશ કો કબૂલ ફરમાએ ઔર ખલ્કે ખુદા કો ફૈઝયાબ ફરમાએ.

યહ રિસાલા ગુજરાતી ઝબાન મેં હૈ, તમન્ના હૈ કે યહ રિસાલા ઉર્દુ ઝબાન મેં ભી શાએ' હો જાએ, ઈસ સે ઈન્શાઅલ્લાહ ઉસકી ઈફાદિયત બઢ જાએગી.

અલ-અબ્દ મુહમ્મદ તાહિર અફલ્લાહુઅન્હૂ
મઝાહિર ઉલૂમ સહારનપૂર
૧૩-૩-૧૪૨૭ હિજરી
સહારનપૂર

અલ-અબ્દ મકસૂદ અહમદ
ખાદિમ દારૂલ ઈફતા મઝાહિર ઉલૂમ

તકરીઝ

હઝ. મવ. મુફતી ઈસ્માઈલ સા. ભડકોદ્વી (દા.બ.)

સદર મુફતી : દારૂલ ઉલૂમ કંથારીઆ - શૈખુલ હદીષ : જામિઆ ઉલૂમુલ કુર્આન, જંબુસર

MAJLISUL FIQHIL ISLAMI GUJARAT

مجلس الفقه الاسلامي گجرات

(ISLAMIC FIQAH COUNCIL GUJARAT)

C/o. Darul Uloom Arabia Islamia Bharuch,
At. Po. Kantharia - 392162, Dist. Bharuch (Gujarat)
Ph. : (02642) 36786, 31480, Fax : (02642) 31480.

پتہ : دار العلوم عربیہ اسلامیہ بھروچ، کنتھاریہ
ضلع: بھروچ، گجرات (انڈیا) ۳۹۲۱۶۲

بسم الله الرحمن الرحيم حامداً ومصلياً

મુસલમાન મય્યિત કો ગુસલ દેના, ઉસકે માલમેં સે કફન પહેનાના, ઉસકી નમાઝે જનાઝહ પઢના ઔર ઉસકી કબ્ર ખોદ કર ઉસકો દફન કરના યેહ સબ ફર્ઝે કિફાયહ દરજે કે આ'માલ હૈં.

ઈન તમામ આ'માલ સે મુતઅલ્લિક અહાદીસે શરીફહ મેં મસનૂન ઔર સહીહ તરીકે વારિદ હૂએ હૈં ઔર ઉનસે મુતઅલ્લિક મસાઈલ વ ફઝાઈલ ભી વારિદ હૂએ હૈં

અઝીઝે મુહતરમ મવલાના ફરીદ યુનુસ દેવલવી સાહિબ (ઝી.મ.)ને ઈન આ'માલ સે મુતઅલ્લિક મસાઈલ વ ફઝાઈલ ઔર ઉનકે મસનૂન વ સહીહ તરીકોં કો ઈસ રિસાલે મે જમા ફરમા દિયા હે ઔર ખૂશી કી બાત યે કે સબ મસાઈલ કો મોઅતબર કિતાબોંકે હવાલે કે સાથ તહરીર ફરમાયા હે, જિસને ઈન મસાઈલ કો કાબિલે ઈતમીનાન વ લાઈકે એ એતિમાદ બના દિયા હે.

અલ્લાહ તઆલા મવલાના મુહતરમ કી ઈસ રિસાલેકી તાલીફ વ તરતીબકી તવીલ મહેનત કો કબૂલ ફરમાએં ઔર મવલાના કે હક મેં ઔર રિસાલેકો છપવાને વાલોં કે હક મેં સદકે જારિયહ બનાએ ઔર આમ મુસલમાનોં કો ઈસ રિસાલે કો પઢને કી ઔર જનાઝહ કે મુતઅલ્લિક સારે આ'માલ મસાઈલ કે મુતાબિક મસનૂન ઔર સહીહ તરીકે પર કરને કી કામિલ તૌફીક ઈનાયત ફરમાએં -આમીન યા રબ્બલ

આલમીન .....

અહકર ઈસ્માઈલ ઈબ્રાહીમ ભડકોદ્વી ગુફિ-ર-લહૂ

૧૦, રજબ ૧૪૨૭ - ૫-૮-૨૦૦૬

તકરીઝ

હઝ. મવ. મુફતી મુહંમદ સા. આછોદી (દા.બ.)
સદર મુફતી વ ઉસ્તાદે હદીષ દારૂલ ઉલૂમ માટલીવાલા, ભરૂચ

મૌત કે મસ્અલે મે આજ તક કિસી કા ઈખ્તિલાફ નહિં હુવા ઔર ન કિસીને ઉસકે આને કા ઈન્કાર કિયા ઈન્કાર કરને વાલોંને નઊઝૂબિલ્લાહ ખુદા કા ઈન્કાર કર દિયા કે હમ અલ્લાહ કો નહિ માનતે, રસૂલો કા ઈન્કાર કર દીયા મગર મૌત કા ઈન્કાર નહિં કર સકે હર શખ્સ યહ બાત માનતા હૈ કે જો શખ્સ દુનિયામેં આયા હૈ ઉસકો ઝરૂર એક દિન મૌત આયેગી.આજ સાઈન્સ કી તહકીકાત કહાં સે કહાં બામે ઉરૂજ તક પહુંચ ગઈ. લેકીન સાઈન્સ યહ નહિ બતા સકતી કે કૌન સા ઈન્સાન કબ મરેગા ખુલાસા યહ કે મૌત જિતની યકીની હૈ ઉતના હી ઈન્સાન ઈસ સે ગાફિલ હૈ અઝીઝે મુહતરમ ફાઝિલે ગિરામી મુફતી ફરીદ યૂનુસ દેવલ્વી સાહિબ (ઝાદ.ઈલ્મવ્વંવ અમલા)ને મૌત કે બાદ મય્યિત કે સાથ પેશ આને વાલે મસાઈલે ગુસલ-કફન દફન,દુઆ બાદ કફન,સલાત અલલ મય્યિત,ઝિયારતે કુબૂર ઈસાલે સવાબ કા શરઈ તરીકા ઔર ઈસાલે સવાબ કે ગૈર શરઈ તરીકે જો અવામ મેં રિવાજ પાગએ હૈં ઉન કી તરદીદ ઈન તમામ મસાઈલ કો ખૂબ તફસીલ સે કુતુબે હષીદ વ ફિકહ કી મુસ્તનદ કિતાબોં કે હવાલે સે મુઝય્યન ફરમા કર દિલ નશીન અન્દાજ મેં મુરત્તબ ફરમાયા હૈ ઈસ નાકારહ ને રિસાલા અઝ અવ્વલ તા આખિર પઢા. અઝીઝ મુહતરમને સઈ (કોશિશ) બહુત હી કામયાબ હૈ.

અલ્લાહ તઆલા ઈસ ઈલ્મી મહેનત કો કબૂલ ફરમાએ ઔર લોગોં કો હક મેં નાફિઅ બનાએ. આમીન.....

મુહંમદ આછોદી કાસિમી ગુફિ - ર - લહૂ
તા.૩-શાબાન ૧૪૨૭. હિજરી

(તકરીઝ)

હઝ.મવ.મુફતી અબ્દુલ્લાહ સા. કાવી (દા.બ.)
ઉસ્તાદે હદીષ વ નાયબ મુફતી દારૂલ ઉલૂમ કંથારીઆ, ભરૂચ

DARUL IFTA Darul Uloom Arabia-Islamia Bharuch
Mahmmodnagar, At. & Po. KANTHARIA-392 162 Dist. Bharuch (Guj.) INDIA
ફતાવા વિભાગ દારુલ ઉલુમ અરબિય્યહ ઈસ્લામિય્યહ-ભરૂચ,
મહમૂદનગર, મુ.પો.કંથારીયા-૩૯૨ ૧૬૨ તા.જિ.ભરૂચ (ગુજરાત) ઈન્ડીયા

حامداً ومصلياً ومسلماً

મઝહબે ઈસ્લામ મુકમ્મલ મઝહબ હૈ.જીસ મઝહબ ને ઉસ્કે માનને વાલોં કે જીંદગી કી ઈબ્તેદા સે લેકર જીંદગી કી ઈન્તીહા તક હર મોળ ઔર મૌકા પર નિહાયત હી આસાન અહકામ કુરૂઆન ઔર હદીષ કે ઝરીએ બતાએ હૈં. ચુનાચે મૌત કે આષાર શુરૂ હોને સે લેકર તદફીન તક બહોત સે અહકામ ઉન અહકામ કા ઈલ્મ (જાનકારી) અમલ કે લીએ બહોત જરૂરી હૈ.અગર ઈસ સિલસિલે કા સહીહ ઈલ્મ ન હોતો જહાલત-રસ્મો-રિવાજ-બિદ્આત-ખુરાફાત જગહ લે લેતી હૈ.જહાલત રસ્મો-રિવાજ-બિદઆત-ખુરાફત ગૈર મઝહબી ઉમૂર કો દુર કરને કે કુરૂઆન-હદિષ કી રોશની ઉન અહકામ કા ઈલ્મ જરૂરી હૈ ઔર ઉસકા આમ કરના જરૂરી હૈ તાકે સહીહ અહકામ જીંદા રહે.ઈસ્કી ફિકર ફરમાકર મોહતરમ મવ.મુફતી ફરીદ યૂનુસ દેવલ્વી (દા.બ.) ઉસ્તાદ-મુફતી મદ્રેસા દારૂલ કુરૂઆન વલ ઈફતા મુકામ-ખોલવાડ જી.સુરત-ગુજરાત ને અપની ખુદાદાદ સલાહીય્યતોં સે મય્યિત સે મુતઅલ્લિક તકરીબન વોહ તમામ અહકામ-જુઝઈય્યાત મોઅતબર કિતાબોં કે હવાલાતસે મુઝય્યન-મજબુત ફરમાકર ઉન અહકામ કો મુસ્લીમ મુઆશરામેં જીંદા કરને કે લીએ કલમ ઉઠાયા હૈ જીસ કિતાબ કા નામ "જનાઝહ કે શરઈ અહકામ" રખ્ખા હૈ.બહેતર યે થા કે નામ "મય્યિત કે શરઈ અહકામ" રખ્ખે.ખૈર જીસ્મે તકરીબન સબ્હી જુઝઈય્યાત કો મોઅતબર કિતાબોં કે હવાલા સે જમા ફરમાદીએ બહોત ખુશી હુઈ સબકો પઢકર યેહ ખ્યાલ આયા કે અગર ઈસ કિતાબ કો હર મસ્જીદ કે ઈમામ સાહબ કીસી ભી નમાજ કે બાદ રોજાના દો-તીન મસાઈલ મુક્તદીયોં કો સુનાયા કરે તો હર બસ્તી સે બિદ્આત-રીવાજ ખતમ હોકર સહીહ અહકામ જીંદા હો શક્તે હૈ. ખુદાપાક મુફતી ફરીદ સાહબ(દા.બ.) જો નવજવાન હૈ.ઉન્કી ઈસ મુખ્લીસાના મે મહેનત કો કબુલ ફરમાકર હમ સબ કે લીએ નાફેઅ બનાએ ઈસ તરહ મુફતી ફરીદ સા.(દા.બ.) કી કલમ સે કૌમો મિલ્લત કી ખિદમાત આમ ઔર તામ હોતી રહે.અહકર કે હકમેં ભી દુઆ ફરમાએં કે સિહહત અતા ફરમાએ આમીન....

ફક્ત અબ્દુલવલી કાવીવાલા

ખાદિમે હદીષ ઈફતા

દારૂલ ઉલૂમ, કંથારીઆ

તા. ૧ શાબાન ૧૪૨૭ હિજરી

૨૬ ઓગષ્ટ ૨૦૦૬ ઈસ્વી.

તકરીઝ

હઝ. મવ. મુફ્તી ગુલામુલ્લાહ સા. કાવી (દા.બ.)

મુફ્તી વ ઉસ્તાદે હદીષ

દારૂલ ઉલૂમ કંથારીયા, ભરૂચ

DARUL IFTA Darul Uloom Arabia-Islamia Bharuch
Mahmmodnagar, At. & Po. KANTHARIA-392 162 Dist. Bharuch (Guj.) INDIA
ફતાવા વિભાગ દારુલ ઉલુમ અરબિય્યહ ઈસ્લામિય્યહ-ભરૂચ,
મહમૂદનગર, મુ.પો. કંથારીયા-૩૯૨ ૧૬૨ તા. જિ. ભરૂચ (ગુજરાત) ઈન્ડીયા

બિસ્મિહી તઆલા

નહ મદુહૂ વનુ સલ્લિ અલા રસૂલિહિલ કરીમ

મય્યિત કે શરાઈ અહકામ અઝિઝમ મવ. મુફ્તી ફરીદ યૂનુસ સા. દેવલ્વી (ઝી.મ.) ને એક અહમ મોઝૂઅ પર નિહાયત મુફીદ ઔર જામિઅ કિતાબ તહરીર ફરમાઈ હૈ મૌસુફ સલ્લમહુને કુતુબે મુતદાવિલા કા હવાલા પેશ કર કે ખવાસ વ અવામ કે લિએ યકસા મુફીદ બનાયા હૈ. યહ કિતાબ ઐસે મસાઈલ પર મુશ્તમિલ હૈ જિસ સે અવામ કયા બલ્કે ખવાસ ભી ના-વાકિફ હૈ ઈસ કિતાબ મેં કબ્લલ મૌત વ મા બા'દલ મૌત કે મસાઈલ કા વાફિર ઝખિરહ મવજૂદ હૈ. યહ કિતાબ હર ઘર કી ઝીનત બને બન્દા કી યહ દીલી તમન્ના હૈ.

મૌસૂફને કાફી મેહનત કી હૈ સચ પુછીએતો મૌસફ કી યહ મેહનત અલ્ફ-અલ્ફ સતાઈશ કે કાબિલ હૈ. શવદાએ કલ્બ સે દુઆ નિકલતી હૈ. કે મુઅલ્લિફ કો દારૈન કી તરક્કીયાત સે નવાઝે ઔર યહ ગિરાનુમાયા કિતાબ કો કુબુલિયાતે આમ્મા વ તામ્મા નસીબ હો ઔર યહ કિતાબ મુઅલ્લિફ ઔર ઉન કે વાલિદૈને મુહતરમૈન કે લિએ ઝરીયએ નઝાત બને. આમીન... **ફક્ત વસ્સલામ**

ગુલામુલ્લાહ કાવી (ગુફિર-ર-લહૂ-વલિવાલિદયહ)

તા. ૨૮-૮-૨૦૦૬ ખાદિમુલ ઈફતા વલ હદીષ - દારૂલ ઉલૂમ અ. ઈ. ભરૂચ, કંથારીયા

અર્ઝે મુઅલ્લિફ

બિસ્મિહી તઆલા

નહમદુહૂ વનુ સલ્લિ અલા રસૂલિહિલ કરીમ, અમ્મા બાદ !

મૌત એક ઐસી હકીકત હૈ, જિસ કા આજ તક ન કોઈ ઈન્કાર કર સકા હૈ ન કિયામત તક કર સકતા હૈ, દુનિયયા મેં જીને મરને કા અમલ તસલસુલ સે ચલ રહા હૈ, રોઝ કોઈ જીતા હૈ કોઈ મરતા હૈ ઔર હમેં લોગોં કે મરને જીને કે અમલ સે બરાબર વાસ્તા પડતા રહેતા હૈ, ઈસ એતેબાર સે હર મુસલમાન કો જીને મરને વગૈરહ કે મસાઈલ સે વાકિફ હોના બહુત ઝરૂરી હૈ, લેકિન બદ કિસ્મતી સે આમ તૌર પર લોગ ઉન મસાઈલ સે બે એતેનાઈ બરતને કે સબબ બિલકુલ ના વાકિફ હૈં ઔર બાઝ જગા ઢુંધને પર ભી સહી રહનુમાઈ કરનેવાલા કોઈ આદમી નહિં મિલતા.

ચુનાન્ચે બન્દાને ખૂદ અપને મુશાહિદા ઔર અરાકીને મદ્રસા ખોલવડ, સૂરત કે પેહમ ઈસરાર કી બિના પર ઈસ બાત કી ઝરૂરત મહસૂસ કી કેમુખ્તસર અન્દાઝ મેં મસ્નુન તરીકા કે મુતાબિક મય્યિત કે કફન-દફન ઔર ગુસલ વગૈરહ કે ઝરૂરી અહકામ વ મસાઈલ જમા કર દિએ જાએ તાકે આમ લોગ ભી બિદઆત વ રૂસુમાત સે નિકલ કર ઈસ (કિતાબ) કી રહનુમાઈ મેં મસ્નુન તરીકોં કે મુતાબિક મય્યિત કે આખરી ઉમૂર કો અન્ઝામ દે સકે.

આજ કલ ચૂંકે લોગોં મેં નોક ઝોક ઔર હર બાત પર એ'તેરાઝ કરને કી આદત પૈદા હો ગઈ હૈ ઈસ લિએ બન્દા ને કોશિશ કરકે હર એક મસઅલા કા હવાલા હદીષ શરીફ, ફિકહ ઔર અકાબિરીન કે ફતાવા સે દે દિયા હૈ, દૂસરે ઉલમાએ કિરામ વ મુફતીયાને ઈઝામ સેઈનકી તવષીકભી કરવાલી હૈં. અલ્લાહતઆલા સે દુઆ હૈ કે વહ નાચીઝ કી ઈસ કોશિશ કો અપની બારગાહ મેં કબૂલ વ મન્ઝૂર ફરમા કર અવામ કી ફલાહ ઔર અહકર કી નઝાત કા ઝરીઆ બનાએ. (આમીન).

મુહતાજે દુઆ : ફરીદ યૂનુસ દેવલ્વી (ગુફિ ર લહૂ)
દારૂલ કુર્આન વલ ઈફતા, ખોલવડ.
તારીખ : ૭-૩-૧૪૨૭ હિજરી

બિસ્મિહી તઆલા

૧. જબ કિસી પર મૌત કે આસાર ઝાહિર હોને લગે

જબ કિસી આદમી પર મૌત કે આસાર ઝાહિર હોને લગે તો ઉસ કો ચિટ લિટા દો ઔર ઉસ કે પૈર કિબ્લા કી તરફ કરલે ઔર સર ઉંચા કર દો તાકે મૂંહ કિબ્લા કી તરફ હો જાએ ઔર બેહતર હૈ કે ઉસ કે પાસ ઐસે આદમી હોં જો દીનદાર ઔર મસાઈલ સે વાકિફ હોં વહ ઉસ કે પાસ ખડે હોકર યા બૈઠકર રોને ધોને ઔર દુન્યવી બાતેં કરને કે બજાએ ઝોર-ઝોર સે (આવાઝ સે) કલિમા તય્યિબા પળ્હતા રહે તા કે સુનકર મરને વાલા ભી કલિમા પળ્હને લગે. ઔર ઉસ કો કલિમા પળ્હને કા હુકમ ન કરે કયૂં કે યહ વક્ત બડા મુશ્કિલ હોતા હૈ માલૂમ નહિં ઉસ કે મૂંહ સે કયા નિકલ જાએ.

"હદીસ" હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ કા ઈશાર્દ હૈ. "મરને વાલોં કો-લા-ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ" કી તલકીન કરો

"લક કિનૂ મવતાકુમ લા-ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ"

(મુસ્લિમ : ૩૦૦/૧, ઈબ્નેમાજા : ૧૦૫, મિશ્કાત : ૧૪૦)

આપ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમને યહ ભી ફરમાયા

"મન કાન આખિરુ કલામિહી લા-ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ દખલલ જન્નહ"

તર્જમા : જિસ કા આખરી કલામ "લા-ઈલા-હ-ઈલ્લલ્લાહુ" હો વહ જન્નત મેં જાએગા

(અબૂદાઉદ : ૮૮/૨, મિશ્કાત : ૧૪૧, તિરમિઝી : ૧૧૭/૧)

૨. સૂરએ યાસીન પળ્હને સે મોત કી સખ્તી કમ હોતી હૈ

મૌત કે વક્ત સૂરએ યાસીન પળ્હને સે મોત કી સખ્તી કમ હો જાતી હૈ ઈસ લિએ ચાહિએ કે એક શખ્સ ઉસ કે પાસ ખડે હોકર સૂર-એ યાસીન પળ્હતા રહે, હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લામ ફરમાતે હૈ.

"તુમ અપને મરને વાલોં પર સૂર-એ યાસીન પળ્હા કરો"

(અબૂદાઉદ : ૧૮૯/૨, મુસ્નદે અહમદ : ૨૬/૫, મિશ્કાત : ૧૪૧, ઈબ્ને માજા : ૧૦૫)

- ઔર મય્યિત કે પાસ બૈઠકર કુર્આન પળ્હા જાએ. (રદ્દુલ મુહતાર : ૧૯૪)
- ગુસલ સે પેહલે મય્યિત કે પાસ બૈઠ કર કુર્આન પળ્હના મકરૂહ હૈ.

(મરાકિલ ફલાહ : ૪૬૪, દુર્રે મુખ્તાર : ૧૯૫/૨)

૩. મૌત કે વક્ત

મૌત કે વક્ત મરને વાલે કા મૂંહ કિબ્લા કી તરફ હો.ઔર વહ ખૂદ યહ દુઆએ પળ્હે.

"અલ્લાહુમ્મગ ફિરલી વર હમની વ અલ હિકની બિર રફીકિલ આ'લા"

તર્જમા :- યા અલ્લાહ મેરી મગફિરત ફરમા ઔર મુઝ પર રહમ ફરમા ઔર મુઝે ઉપરવાલે સાથી સે મિલા દે.

તર્જમા :- અલ્લાહ કે સિવા કોઈ માંબૂદ નહિ. **"લા-ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ"**

"અલ્લાહુમ્મા અઈન્ની અલા ગમરાતિલ મવત વ સક રાતિલ મવત"

તર્જમા :- યા અલ્લાહ મૌત કી સખ્તીયોં) મેં મેરી મદદ ફરમા (તરમિઝી:૧૧૭ ૧)

૪. જબ ઉસ કી રૂહ નિકલ જાએ.

જબ ઉસ કી રૂહ નિકલ જાએ તો વહાં મૌજૂદ ઔર તાલ્લુક વાલોં કો યહ દુઆ પળ્હની ચાહિએ. **"ઈન્ના લિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઈલયહિ રાજિઉંન"**

તરજમા :- બે-શક હમ અલ્લાહ હી કે લિએ હૈ ઔર અલ્લાહ કી તરફ લૌટને વાલે હૈં.- ઔર ફવરન ઐસા કરેં કે એસી ચૌરી પટ્ટી કપડે કી લેકર મય્યિત કી થોડી કે નીચે સે નિકાલ કર સર પર લા કર ગિરહ (ગાંઠ)લગાડેં (યાની જબડે બાંધ દે)તાકે મૂંહ ખૂલા ન રહ જાએ ઔર નરમી સે આંખે બંધ કર દે.

(ઈબ્ને માજા : ૧૦૬, દુર્રે મૂખ્તાર-રદ્દુલ મુહતાર:૧૯૩ ૨) કરાંચી

૫. હાથ પાઉં સીધા કર દેં

ફિર ઉસકે હાથ ઔર પાઉં સીધે કર દેં ઔર પૈરોં કે અંગુઠે કો મિલા કર કપડે કી પટ્ટી સે બાંધ દિયા જાએ ફિર મય્યત કો ચાદર ઔઢા કર ચાર પાઈ પર લિટા દી જાએ.

- હઝરત આયશા (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે જબ નબી-એ કરીમ સલ્લાવાહુ અલયહિ વ સલ્લમ કી વફાત હુઈ તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલયહિવ સલ્લમ કો યમની ચાદર સે ઢક દિયા ગયા (મિરકત:૧૪૧ ૧)

૬. ચન્દ મસાઈલ

(૧) મરને કે બાદ મય્યત કે કરીબ કોઈ ખુશ્બૂદાર ચીઝ જલાદી જાએ મિષાલ કે તૌર પર લૌબાન,અગરબત્તી વગેરેહ (બહુરુર્રઈક:૧૮૪ ૧)

(૨) જબ તક મય્યિત કો ગુસલ ન દે દિયા જાએ ઉસ વક્ત તક ઉસ કે પાસ કોઈ જુનુબી મર્દ (જીસે ગુસલ કરના જરૂરી હો)ઔર હૈઝ, નિફાસ વાલી ઔરતે ન આએ. (દુર્રે મુખ્તાર:૧૯૩ ૨)

૭. લોગોં કો મૌત કી ખબર દેના

જબ કિસીકા ઈન્તિકાલ હો જાએ ઉસકે બા'દ મય્યિત કે દોસ્ત, રિશ્તેદારોં ઔર જાનનેવાલોં કો ઉસકી ખબર દેના મુસ્તહબ હૈ.

• હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)સે રિવાયત હૈ કે, "જિસ રોઝ નજાશી (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)કી વફાત હુઈ તો આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ)ને ઉનકી મૌત કી લોગોં કો ખબર દી." (બુખારી : ૧૭૮/૧, મુસ્લિમ : ૩૦૭/૧)

૮. કિસી કી મૌત પર બુલંદ આવાઝ સે રોને કી મુમાનઅત

• હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ) સે રિવાયત હૈ કે, નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ)ને ફરમાયા, "વહ શખ્સ હમમેં સે નહિ હૈ જો (મય્યિત પર રોતે હુએ) ગાલોં પર થપ્પર મારતા હૈ ગરેબાન ફાળતા હૈ. (બુખારી : ૧૭૩/૧)

૯. મય્યિત પર નૌહા કરના અઝાબ કા સબબ હૈ

• હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)સે રિવાયત હૈ કે, આપ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ફરમાયા કે; "ઉસ મય્યિત કો કબ્રમેં અઝાબ હોતા હૈ જિસ પર નૌહા કિયા જાતા હૈ." (બુખારી : ૧૭૨/૧)

૧૦. મૌત પર સબ્ર કરને કી ફઝીલત

• હઝરત અનસ (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)સે રિવાયત હૈ કે, રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ)ને ફરમાયા, "જિસ મુસલમાન કે ઐસે તીન બચ્ચે વફાત પા ગએ હોં જો અભી ગુનાહ કરને (જવાની) કી ઉમ્ર કો ન પહુંચે હોં તો અલ્લાહ તઆલા અપને ફઝલો રહમતસે ઉસ (મુસલમાન) કો જન્નતમેં દાખિલ કરેગા." (બુખારી : ૧૬૭/૧)

૧૧. સબ્ર પેહલી ચોટ કે વકત હૈ

• હઝરત અનસ (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)સે રિવાયત હૈ કે, નબીએ અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ફરમાયા, "સબ્ર પેહલી ચોટ કે વકત હૈ" (બુખારી : ૧૭૪/૧, મુસ્લિમ : ૩૦૧/૧)

નોંટ : યા'ની સબ્ર કા સવાબ ઉસી વકત મિલતા હૈ જબ ઈન્સાન મુસિબત કો પહુંચતે હી સબ્ર કર લે વરના બા'દમેં આહિસ્તા-આહિસ્તા તો વહ સબ્ર કર હી લેગા કયૂં કે ઉસ કે બગૈર ચારા હી કયા હૈ ?

૧૨. મય્યિત કે કફન-દફનમેં જલ્દી કરના

મય્યિત કે કફન-દફનમેં જલ્દી કરના મુસ્તહબ હૈ.

● હઝરત અલી (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)સે રિવાયત હૈ કે, "રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ઉનસે ફરમાયા : "અય અલી (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ) તીન (૩) કામોં કે કરનેમેં તાખીર ન કરો, (૧) નમાઝ જબ ઉસકા વકત હો જાએ (૨) જનાઝા જબ તૈયાર હો જાએ (૩) લળકી કી શાદી, જબ ઉસકે મુનાસિબ રિશ્તા મિલ જાએ."

(તિરમિઝી : ૧૩૭/૧)

૧૩. મુર્દા કો બુરા ભલા ન કહો

● હઝરત આયશા (રદિયલ્લાહુ અન્હા)સે રિવાયત હૈ કે, નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ઈરશાદ ફરમાયા કે, "મુર્દોં કો બુરા ભલા ન કહો ઈસ લિએ કે ઉન્હોને (દુન્યામેં) જો (આમાલ) કિએ હૈં ઉન તક પહુંચ ગએ હૈં (ઔર તુમ્હારા બુરા ભલા કેહના કોઈ ફાયદા નહીં પહુંચા સકતા.) **(બુખારી : ૧૮૭/૧)**

૧૪. મય્યિત કે કફન-દફન કા સામાન

મય્યિત કે કફન-દફન કે લિએ નીચે દી હુઈ ચીઝેં હોની ચાહિએ :

(૧) કફન કે લિએ કપડા : આમ મય્યિત કે લિએ મર્દ હો તો ચૌદહ (૧૪) ગઝ (હાથ) ઔર ઔરત હો તો ઝિયાદા સે ઝિયાદા સત્રરહ (૧૭) ગઝ.
(૨) બેરી કે પત્તે : દો મુઠીયાં.
(૩) લોબાન ખુશ્ક (સુખા) : દો-તીન રૂપિયે કા.
(૪) કોઈલે : તીન-ચાર સૌ ગ્રામ.
(૫) કાફૂર : આઠ ટીકીયાં
(૬) રૂઈ કા છોટા પેકેટ એક અદદ (નંગ)
(૭) ઈતર : એક શીશી
(૮) સાબૂન નહાનેકા : એક અદદ (નંગ)
(૯) સાફ તોલિયા : એક અદદ (નંગ)
(૧૦) રંગીન પાક લુંગીયા : દો અદદ (નંગ)

• ઉપર ઝિક્ર કી હુઈ ચીઝોં મેં સે જો ચીઝેં ઘર મેં મૌજૂદ હો ઉનકો બાહિર સે મંગવાને કી ઝરૂરત નહીં.

જબ સબ સામાન આ જાએ તો દેખેં અગર ઘરમેં ગીઝર મૌજૂદ હૈ તો હરજ નહિ. વરના એક બળે પતેલેમેં પાની ગરમ કર લિયા જાએ ઔર બેરી કે પત્તે સાફ કરકે ઉનમેં ડાલ દીયે જાએં. (મુસ્તફાદ : બુખારી, મુસ્લિમ, મિશ્કાત : ૧૪૩)

અગર કિસી જગા બેરી કે પત્તે ન હોં તો સાફ પાની હી ઈસ્તિઅમાલ કર લિયા જાએ, કાફૂર કો બારીક કરકે કિસી પ્યાલે યા સ્ટીલ કે બરતનમેં ભિગો દિયા જાએ ઔર ધૂની દેને કે લિએ કોઈલે જલા લિએ જાએ, જિતની દેર મેં યહ સબ કામ હોં ઈતની દેરમેં કફન તૈયાર કર લિયા જાએ.

૧૫. કફન બનાનેકા તરીકા

મય્યિત અગર મર્દ હો (બાલિગ યા નાબાલિગ) તો ઉસકે કફન મેં તીન કપડે સુન્નત હૈં (૧) લિફાફા : યા'ની સબસે ઉપર કી બડી ચાદર (૨) ઈઝાર : છોટી ચાદર (૩) કમીસ : જિસે કફન ભી કેહતે હૈં.

૧૬. મય્યિત મર્દ કા કફન

મય્યિત અગર બાલિગ મર્દ હૈ તો કફન ઈસ તરહ સે બનાએ કે પેહલે પોને તીન ગઝ કે દો કપડે કાટે ઔર ચૌળાઈમેં દોનોં કપડોં કો મિલાકર દરમિયાન સે સિલવા લે, યહ બળી ચાદર બન ગઈ, ફિર ઢાઈ (૨ ૧/૨) ગઝ કે દો કપડે કાટે ઔર ચૌરાઈમેં દોનોં કપડોં કો મિલાકર દરમિયાન સે સિલવા લેં. યહ છોટી ચાદર બન ગઈ, ઈસકે બાદ કમીસ યા કફની ઈસ તરહ બનાએં કે મય્યિત કે ગલે સે લેકર ઘુટનોં કે નીચે તક કા નાપ (માપ) લે કર ઉસકા દો ગુના (ડબલ) કપડા કાટ લેં. ક્યૂં કે આધા જિસમ કે ઉપર ઔર આધા જિસમ કે નીચે રખના હૈ ફિર ઉસ કપડે કો દો-તેહ (ગળી) કરકે દરમિયાન મે સે તકરીબન એક ફુટ શિગાફ (કતન) ડાલ લેં તાકે આસાની સે ગલા ઉસ સે ગુઝર સકે. જો કપડા બચ જાએ ઉસકે એક કિનારે સે ચાર પટ્ટીયાં તકરીબન એક ઈંચ ચૌરી કાટ લેં. દો (૨) પટ્ટીયાં સર ઔર પાઉં કી જાનિબ બાંધને કે લિએ ઔર દો (૨) કો જોડકર એક કર લેં યહ મય્યિત કે દરમિયાન સે બાંધને કે લિએ. ઈસી બાકી બચે કપડેસે દો (૨) ઠેલિયાં બના લે ઈસ્તિન્જા કરવાને કે લિએ, યહ તો થા બાલિગ મર્દ કે કફન બનાનેકા તરીકા, અબ અગર મય્યિત ના-બાલિગ બચ્ચા હૈ તો બચ્ચે કે કદકા અંદાઝા રખ કર બિલ્કુલ ઈસી તરીકા સે કફન બનાએં જો તરીકા બાલિગ મર્દ કે કફન બનાનેકા બયાન હુવા. બચ્ચે કે કફનમેં ભી બેહતર યહી હૈ કે ઉસે ઈતને હી કપડોંમેં કફનાયા જાએ જિતને કપડોંમેં બાલિગ મર્દ કો કફનાયા જાતા હૈ. (મુસ્તફાદ : રદ્દુલ મુહતાર : ૨૦૪/૧)

૧૭. મય્યિત ઔરત કા કફન

અગર મય્યિત ઔરત હૈ (બાલિગ યા નાબાલિગ) તો ઉસકે કફન મેં પાંચ (૫) કપડે મસ્નુન હૈં (૧) લિફાફા (૨) ઈઝાર (૩) કમીસ (૪) સીનાબંધ (૫) સરબંધ (દુ પટ્ટા) તીન કપડે કો ઉસી તરહ બના લેં જિસ તરહ મર્દ કે બનાએ જાતે હૈં, ચૌથા કપડા સીના બંધ, દો-ગઝ લંબા કાટ લેં પાંચવા કપડા સરબંધ જિસકો ઓઢણી યા દુપટ્ટા કેહતે હૈં. યહ દેઢ (૧ ½) ગઝ લંબા કાટ લેં. ઈસ તરહ ઔરત કે કફન કા કપડા ઝિયાદા સે ઝિયાદા સતરા (૧૭) ગઝ હુવા.

(૧૮) નોટ : સતર ઢાંપને કે લિએ રંગીન લુંગી યા ચાદર ઈસ્તિઅમાલ કી જાએ. સફેદ ઔર બારીક કપડા ઈસ્તિઅમાલ ન કરેં ઈસ લિએ કે પાની પળતે હી સતર ખુલ જાતા હૈ. ★ મુસ્તહબ યહ હૈ મર્દકો કફનાને સે પહલે કફન મેં ૩-૫ યા સાત મરતબા લોબાન યા અગરબત્તી કી ધૂની દે દેં. (બ.રાઈક : ૩૧૦/૨)

૧૯. મજબૂરી મેં કમ કપડોંમેં કફન દેના :

મર્દ કો તીન (૩) ઔર ઔરત કો પાંચ (૫) કપળોમેં કફનાના સુન્નત હૈ લેકિન અગર કિસી મજબૂરી સે મર્દ કો દો (૨) કપળોં (ઈઝાર, લિફાફ)મેં ઔર ઔરત કો તીન (૩) કપળોં (ઈઝાર,લિફાફા ઔર ઓઢણી)મેં કફના દિયા, બલ્કે ઉસસે કમ મેં ભી કફનાયા તો ભી કાફી હૈ. (બ.રાઈક : ૩૦૮,૩૧૦/૨)

૨૦. મય્યિત કે ગુસલ કા તરીકા

જબ કફન તૈયાર હો જાએ તો ફિર મય્યિત કે ગુસલ કી તૈયારી શરૂ કર દેની ચાહિએ.

★ મય્યિત કા ગુસલ ★

૨૧. મય્યિત કો ગુસલ દેને કા હુકમ

અગર કોઈ મુસલમાન મર જાએ તો ઉસે ગુસલ દેના મુસલમાનોં પર ફર્ઝે કિફાયા હૈ ફર્ઝે કિફાયા કા મતલબ યહ હોતા હૈ કે અગર કુછ લોગ ભી યહ ફર્ઝ અદા કર દેં તો તમામ મુસલમાન કી તરફ સે યહ ઝિમ્મેદારી ખતમ હો જાએગી વરના સબ લોગ ગુનેહગાર હોંગે.

(મુસ્તાફૂલ ફતાવા : ૬૮) રિયાઝ

૨૨. મય્યિત કો ગુસલ દેને કા સવાબ

હઝરત અલી (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)સે રિવાયત હૈ કે, રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ફરમાયા, "જિસને કિસી મય્યિત કો ગુસલ દિયા ઔર ઉસકો કફન પેહનાયા ઔર ઉસકો ખુશ્બૂ લગાઈ ઔર ઉસકો કંધો પર ઉઠાયા ઔર ઉસ પર નમાઝ (જનાઝા) પળ્હી

ઔર જો (મુર્દે કે અંદર ઐબ) દેખા ઉસ કો ઝાહિર ન કિયા તો વહ ગુનાહોં સે (ઉસ દિન કી તરહ) પાક હોગા જિસ દિન કે ઉસકી માં ને ઉસકો પૈદા કિયા. (ઈબ્ને માજા : ૧૦૭)

૨૩. મય્યિત કો ગુસલ દેને કા સબ સે ઝિયાદા મુસ્તહિક કોન ?

મય્યિત કો નહલાને કા હક સબસે પેહલે તો ઉસકે કરીબી (નઝદીકી) રિશ્તેદારોં કો હૈ. બેહતર હૈ કે રિશ્તેદાર ખૂદ નહલાએં ઈસ લિએ કે યહ અપને રિશ્તેદાર કી આખરી ખિદમત હૈ ઔર હદીસમેં ઉસકી બળી ફઝીલત આઈ હૈ. (મુસ્તફાદ : જ.નય્યરહ : ૧૨૩/૧)

૨૪. ગુસલ ઔર કફન કે ઝરૂરી મસાઈલ

(૧) મય્યિત કો ઉસકે નઝદીક કે રિશ્તેદાર ઔર દિનદાર (ઝરૂરી મસાઈલ સે વાકિફ) લોગોં કો ગુસલ દેના ચાહિએ. (જ. નય્યરહ : ૧૨૩/૧, મરાકી : ૪૬૯)

(૨) ગુસલ દેને વાલોં કે લિએ બેહતર હૈ કે બાવુઝૂ હો કર ગુસલ દે.

(ફતાવા આલમગીરી : ૧૫૯)

(૩) જિસ શખ્સ પર ગુસલ વાજિબ હૈ વહ ઔર હૈઝ, નિફાસવાલી ઔરત મય્યિત કો ગુસલ ન દે ઈન કે લિએ મય્યિત કો ગુસલ દેના મકરૂહ હૈ.

(મરાકી : ૪૬૯, ફતાવા શામી : ૨૦૨/૨)

(૪) મર્દ, મર્દ કો ગુસલ દેં ઔર ઔરતેં ઔરત કો ગુસલ દેં, અલબત્તહ, બીવી-શોહર કો ગુસલ દે સકતી હૈ, શોહર બીવી કો દેખ તો સકતા હૈ લેકિન ચૂંકે બીવી ઉસકે હુકમે અજનબી (ગૈર) કી તરહ હો ગઈ હૈ ઈસ લિએ ન ઉસે હાથ લગા સકતા હૈ ન ગુસલ દે સકતા હૈ. (નુરુલ ઈઝાહ - મ.ફલાહ : ૪૮૦, દુર્રેમુખ્તાર : ૧૯૮/૨)

- બા'ઝ લોગ કેહતે હૈં કે મર્દ બીવી કો ગુસલ દે સકતા હૈ ઔર દલીલ ઉસકી યહ દેતે હૈં કે હઝરત ફાતિમા (રદિયલ્લાહુ અન્હા)ને વસિય્યત કી થી કે ઉન્હેં ઉનકે શોહર ઔર હઝરત અસ્મા (રદિયલ્લાહુ અન્હા) ગુસલ દેં. ચુનાન્ચે હઝરત અલી (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ) ઔર હઝરત અસ્મા (રદિયલ્લાહુ અન્હા) દોનોંને હઝરત ફાતિમા (રદિયલ્લાહો અન્હા)કો ગુસલ દિયા થા ઉસકા જવાબ યહ હૈ કે જિસ હદીસમેં ઈસકા ઝિક્ર હૈ ઉસમેં ઈસ બાત કા એહતિમાલ હૈ કે ગુસલ સે મુરાદ ગુસલમેં મદદ હો. યા'ની હઝરત અલી (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ) મેરે ગુસલમેં મદદ કરે ઔર મદદગાર કે તૌર પર ગુસલ મેં શરીક રહેં. ઈસ ઈહતિમાલ કે હોતે હુએ ઈસ હદીસ સે મર્દ કે લિએ બીવી કો ગુસલ દેને પર દલીલમેં પેશ કરના ઠીક નહીં.

(૫) ગુસલ દેને કે દરમિયાન અગર મય્યિત મેં કોઈ ઐબ (ખામી) દેખેં તો લોગોં મેં ઉસકા ચરચા ન કરેં અલબત્તહ કિસી અચ્છી બાત કે બયાન કરનેમેં કોઈ મુઝાઈકા નહિં. બલ્કે બયાન કર દેના અચ્છા હૈ. (જ. નય્યરહ : ૧૨૩/૧, હાશિયા-તહતાવી : ૪૬૯)

(૬) મય્યિત કો ગુસલ દેનેવાલે કે લિએ બા'દમેં ગુસલ કરના મુસ્તહબ હૈ.

(અબુ દાઉદ : ૯૪/૨, ઈબ્ને માજા : ૧૦૬, શામી : ૨૦૨/૨)

(૭) અગર કોઈ જલકર યા ડૂબ કર મર જાએ તો ઉસે ભી ગુસલ દિયા જાએગા.

(બહ્રુર્રાઈક : ૧૭૨/૨)

(૮) મય્યિત કે ન નાખૂન (નખ) કાટે જાએં ઔર ન બાલોં મેં કંગી કી જાએ.

(દુર્રે મુખ્તાર-૧૯૮/૨, હિદાયા : ૧૭૯/૧)

- મય્યિત કે મૂંહ મેં બનાવટી દાંત અગર સહૂલત સે નિકાલે જા સકે તો નિકાલ લિએ જાએં ઔર અગર ઉનકા નિકાલના મુશ્કિલ હો તો મૂંહ મેં હી રેહને દીએ જાએ.

(અહસનુલ ફતાવા : ૨૪૧/૪)

(૯) અગર બચ્ચા ઝિન્દા પૈદા હો કર મરા હૈ તો ઉસે ભી ગુસલ દિયા જાએગા.

(દુર્રે મુખ્તાર : ૨૨૭/૨, હિદાયા : ૧૮૧/૧)

(૧૦) અગર કોઈ ખૂદ કુશી (ખૂદ મરના) કરકે મર જાએ તો ઉસકા ભી ગુસલ-કફન દિયા જાએગા. (દુર્રે મુખ્તાર : ૨૧૧/૨)

(૧૧) મર્દ કે કફનમેં તીન (૩) કપડે ઔર ઓરત કે કફનમેં પાંચ કપડે સુન્નત હૈં મજબૂરી કી હાલતમેં ઉનમેં કમી કર કે મર્દ કે લિએ દો (૨) ઔર ઔરત કે લિએ તીન (૩) કપડે ભી કિએ જા સકતે હૈં. (હિદાયા : ૧૭૯/૧, દુર્રે મુખ્તાર : ૨૦૨/૨)

(૧૨) બા'ઝ લોગ કફની પર ગેરૂ સે કલિમા વગૈરહ લિખતે હૈં યહ બિદઅત હૈ ઈસસે બચના ચાહિએ, આપ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ, સહાબાએ કિરામ ઔર તાબિઈન તબે તાબિઈન (રિદવાનુલ્લાહિ અલયહિમ અજમઈન)મેં કિસી સે કફની પર લિખના સાબિત નહીં બલ્કે દેખા જાએ તો ઈસ તરહ કલિમા વગૈરહ કી તૌહીન કા ભી અંદેશા હૈં, કયૂં કે મય્યિત કુછ મુદ્દત બા'દ ફૂલ કર ફટ જાતી હૈ. (શામી : ૨૪૭/૨)

(૧૩) કુછ લોગ કફન કે અંદર અહદનામા વગૈરહ રખતે હૈં યહ ભી સહીહ નહીં. કયૂં કે પેહલે તો શરીઅતમેં ઉસકા સુબૂત નહિં દૂસરે ઉસકી તૌહીન કા ભી અંદેશા હૈ, ઈસી લિએ જિન હઝરાતને ઉસકે લિખને કા કૌલ કિયા હૈ ઉસસે ઉનકી મુરાદ ફકત યહ હૈ કે બગૈર કિસી રંગ ઔર સ્યાહી (ઈન્ક) કે સિર્ફ સાદી ઉન્ગલી લિખને કે તરીકા પર ફેર દે.

૨૫. હઝરત મુઆઝ ઇબ્ને જબલ (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ) કા ફરમાન

- હઝરત મુઆઝ ઈબ્ને જબલ (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ) ફરમાતે હૈં કે :

"જિસને મય્યિત કો ગુસલ દિયા ઔર ઉસમેં અમાનત કો અદા કિયા તો વહ ગુનાહોં સે ઉસ દિન કી તરહ પાક, સાફ હો ગયા, જિસ દિન ઉસકી માં ને ઉસે જના થા. (મુ. ઈબ્ને શૈબા : ૨૭૦, મુ. ઈબ્ને રઝ્ઝાક : ૪૦૪)

૨૬. મય્યિત કો ગુસલ દેને વાલા કયા કહેં ?

હદીષ : એક હદીષ શરીફમેં આતા હૈ કે આપ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને હઝરત અલી (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)સે ફરમાયા :

"અય અલી મય્યિત કો ગુસલ દિયા કર. ઈસ લિએ કે જિસને મય્યિત કો ગુસલ દિયા ઉસે સત્તર (૭૦) બખ્શિશોંસે નવાઝ દિયા જાતા હૈ અગર બખ્શિશ કો ભી તમામ મખ્લૂકમેં તકસીમ કિયા જાએ તો ઉન્હેં કાફી હો જાએ." હઝરત અલી (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)ને અર્ઝ કિયા કે, યા રસૂલલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ મય્યિત કો ગુસલ દેને વાલા ગુસલ દેતે વકત કયા કહેં ? આપને ફરમાયા : વહ કહેં, (ગુફરા ન-ક યા રહમાન) અય રહમાન મૈં તેરી બખ્શિશ કા તલબ કરનેવાલા હું, યહાં તક કે ગુસલ દેને સે ફારિગ હો જાએ. (નસબુર્રિઆયા : ૨૫૬/૨)

૨૭. મરને કે બાદ ફવરન ગુસલ, કફન દિયા જાએ

(૧૫) મરને કે બા'દ ફવરન ગુસલ ઔર કફન દેના ચાહિએ, બા'ઝ લોગ જનાઝહ લે જાનેમેં તાખીર (લેટ) કી વજહ સે ગુસલ કો ભી દેર સે દેતે હૈં યહ ગલત હૈ.

(શામી : ૧૯૫/૨, જ. નય્યરહ : ૧૨૩)

૨૮. ઔરત કે ઈન્તિકાલ પર કોઈ ઔરત ન હો તો તયમ્મુમ કરા દિયા જાએ

(૧૬) ઔરત કે ઈન્તિકાલ પર કોઈ ઔરત ગુસલ દેને વાલી ન મિલે તો ઐસી હાલતમેં તયમ્મુમ કરા દિયા જાએ. અગર કોઈ મય્યિત કા મહરમ હો તો બગૈર કપડે કે તયમ્મુમ કરા દે, વરના કપડા હાથમેં લપેટ કર તયમ્મુમ કરાએ.

(નુરુલ ઈઝાહ, ફતાવા સિરાજિયા, કાઝીખાન : ૧૩૩/૧)

૨૯. છોટા બચ્ચા-બચ્ચી કો હર એક ગુસલ દે સકતા હૈ

(૧૭) જો બચ્ચા-બચ્ચી શહવત કી હદ તક ન પહોંચે હો ઉસકો હર એક મર્દ-ઔરત ગુસલ દે સકતા હૈ ઓર બાલિગ હોને કે કરીબ જો બચ્ચી હો ઉસે મર્દ ગુસલ નહિ દે સકતા ચાહે બુઢ્ઢા કયૂં ન હો. (શામી : ૬૩૬/૧, ખયરૂલ ફતાવા : ૧૪૬/૩)

૩૦. મય્યિત કો ગુસલ દેને કા ઈસ્લામી તરીકા

• જિસ તખ્તા પર મય્યિત કો ગુસલ દિયા જાએ ઉસકો તીન મરતબા યા પાંચ (૫) યા સાત (૭) મરતબા લોબાન યા અગરબત્તી સે ધૂની દી જાએ ફિર ઈસ તખ્ત પર મય્યિતકો ઈસ તરહ લિટાયા જાએ કે કિબ્લા ઉસકી દાહની તરફ હો, (યા'ની ઉત્તર કી તરફ સર ઔર દખ્ખન કી તરફ પૈર હો.) (ફત્હુલ કદીર : ૪૪૯/૧)

૩૧. ગુસલ કે વકત મય્યિત કો કૈસે લિટાયા જાએ :

• બેહતરયહ હૈ કે મય્યિત કો ગુસલ દેતે વકત કિબ્લા કી તરફ મૂંહ હો. જૈસે કબ્રમેં લિટાયા જાતા હૈ. બાકી જિસમેં સહુલત હો ઈસ તરહ લિટા દિયા જાએ. (આલમગીરી : ૮૧/૧)

• ફિર નાફસે પિંડલી તક કે હિસ્સે કો ઢંક દિયા જાએ ઓર ઉસકે કપડે ઉતાર લિએ જાએં ઔર મય્યિત કો ગુસલ દેને વાલા અપને હાથમેં કપડા લપેટ કર મય્યિત કો પેશાબ ઔર પાખાના કી જગા કો ધો દે.

• ફિર ઉસકો ઈસી તરહ વુઝૂ કરાયા જાએ. જિસ તરહ નમાઝ કે લિએ વુઝૂ કિયા જાતા હૈ લેકિન મય્યિતકો વુઝૂ કરાનેમેં ન કુલ્લી કરાઈ જાએ ઔર નાકમેં પાની ભી ન ડાલા જાએ બલ્કે ભીંગે હુએ કપડે યા રૂઈ સે ઉસકે નાક ઔર મૂંહકો સાફ કર દિયા જાએ ઔર ઉસકે નાક, કાન ઔર મૂંહમેં સાફ રૂઈ રખ દી જાએ તાકે નહલાતે વકત ઉનકે અંદર પાની ન જાએ, અગર કિસી મુર્દે કે બારેમેં યહ યકીન હો કે યહ નાપાકી કી હાલતમેં મરા હૈ યા ઔરત હૈઝ ઔર નિફાસ કી હાલતમેં મરી હૈ તો વુઝૂ કે વકત ઉસ કે મુંહ ઔર નાકમેં પાની પહુંચા દેના ચાહિએ. વુઝૂ કે બા'દ મુર્દે કી દાળ્હી ઔર બાલ કો સાબુન સે ધો દિયા જાએ. ફિર ઉસકો બાઈ કરવટ પર લિટા દિયા જાએ ઔર બેરી (બૈર) કે પત્તોમેં પકાયા હુવા આધા-ગરમ પાની દાહની કરવટ પર તીન મરતબા સર સે પૈર તક ઈતના ડાલા જાએ કે નીચે કી જાનિબ બાઈ કરવટ તક પહુંચ જાએ, ફીર દાહની કરવટ પર લિટા કર ઈસી તરહ સર સે પૈર તક ઈતના પાની ડાલા જાએ કે નીચે કી જાનિબ દાહની કરવટ તક પહુંચ જાએ ફિર સહારો સે મય્યિત કો બિઠાને કે કરીબ કિયા જાએ ઔર ઉસકે પેટ કો ઉપરસે નીચે કી તરફ આહિસ્તા, આહિસ્તા મલા જાએ અગર પેશાબ યા પાખાના કી જગા સે કુછ નિકલે તો ઉસકો ધો દિયા જાએ. વુઝૂ ઔર ગુસલ દોહરાને કી ઝરૂરત નહિં હૈં ફિર ઉસકો બાઈ (ડાબી) કરવટ પર લિટા કર દાહની (જમણી) કરવટ પર કાફૂર મલા હુવા પાની સર (માથા) સે પૈર તક તીન (૩) મરતબા ઈસ તરહ બહા દિયા જાએ કે બાયી કરવટ ભી ગિલી હો જાએ ફિર મય્યિત કા પૂરા બદન કિસી કપડે સે સૂખા કર લૂંગી બદલ દી જાએ ફિર ગુસલ કે તખ્તા સે ઉઠા કર કફન કે ઉપર લિટા દિયા જાએ ઔર નાક-કાન ઔર મૂંહ સે રૂઈ નિકાલ દી જાએ.

(ફતાવા આલમગીરી : ૧૫૮)

૩૨. ખુંસા મુશ્કિલ (હિજળા) કે ગુસલ, કફન કા હુકમ

હિજળા (ન મર્દ હો ન ઔરત) મય્યિત કે ગુસલ-કફન કા હુકમ યહ હૈ કે ઉસકો ગુસલ ન દિયા જાએ. બલ્કે તયમ્મુમ કરા દિયા જાએ.

(ફતાવા સિરાજિયા, કાઝીખાં : ૧૩૩/૧)

૩૩. મય્યિત કો ગુસલ દેને કે બા'દ નાપાકી નિકલે તો ?

● મય્યિત કો ગુસલ દેને કે બાદ પાખાના વગૈરહ નાપાકી આ જાએ તો દો બારહ (દૂસરી મરતબા) ગુસલ દેને કી ઝરૂરત નહિ નાપાકી કો ધો લેના હી કાફી હૈ.

(આલમગીરી : ખયરૂલ ફતાવા : ૧૫૦/૩)

૩૪. ગુસલ, દફન ઔર નમાઝે જનાઝહ પળ્હાને કી વસિય્યત

● ઐસી વસિય્યત કરના કે ફલાં શખ્સ ગુસલ દે, ફલા નમાઝ પળ્હાએ, ફલાં દફન કરે, ફલા જગા દફનાયા જાએ, શરીઅતમેં ઉસકા એ'તેબાર નહિ ઔર યહ ચીઝે મય્યિત કે ઇખ્તિયાર મેં નહિં હૈ વારસોં કા હક હૈ, વારિષ લોગ જો બેહતરહો ઉસ પર અમલ કરે.

(મુસ્તફાદ-રહીમિયહ : ૧૦૩/૫, શામી : ૮૨૪/૧)

૩૫. ટ્રક કે નીચે દબ કર મરને વાલોં કો ગુસલ-દફન દિયા જાએ

● જો શખ્સ કિસી વજા સે ટ્રક કે નીચે દબ ગયા ઔર મર ગયા તો યહ શખ્સ આખિરત કે એ'તેબાર સે શહીદ હૈ લેકિન દુન્યામેં ઉન પર આમ મય્યિત કી તરહ ગુસલ ઔર કફન દિયા જાએગા. (બ. ચાઈક : ૨૧૧/૨, ખયરુલ ફતાવા : ૧૪૮/૩)

૩૬. મય્યિત કો ગુસલ દેને વાલા બગૈર ગુસલ કે નમાઝે જનાઝહ પળ્હ સકતા હૈ

● મય્યિત કો ગુસલ દેને કે બાદ ગુસલ કરના મુસ્તહબ હૈ ફર્ઝ યા વાજીબ નહિ. લિહાઝા અગર ગુસલ દેને વાલે કે બદન પર નાપાકી નહિં હૈ તો એસી હાલતમેં (ગુસલ કિએ બગૈર) નમાઝે જનાઝહ પળ્હ સકતા હૈ. (ખયરુલ ફતાવા : ૧૫૦/૩)

૩૭. સુન્ની શિઆ કો ગુસલ કૈસે દે

● અગર શિઆ મરા ઔર ઉસકે અકાઈદ કુફ્રિયા થે તો બેહતર યહ હૈ કે, ઉસકો ઉસકે મઝહબ વાલોં કે હવાલે કર દેં અગર ઐસી સૂરત ન હો સકે તો ગુસલ ઔર કફન-દફન કે આદાબ કા લિહાઝ રખે બગૈર ઉસે નહલા કે કપડેમેં લપેટ કર કિસી ખડ્ડેમેં દબા દે.

(શામી : ૮૩૩/૧, ખયરુલ ફતાવા : ૧૫૧/૩)

૩૮. મય્યિત કો ગુસલ દેતે વકત પૈર કીધર હોં

● મય્યિત કો ગુસલ દેતે વકત તખ્તા પર રખને કી દો સૂરતેં હૈં એક તો કિબ્લા કી તરફ પૈર કરકે લિટાના ઔર દૂસરે કિબ્લા કી તરફ મૂંહ કરના જૈસે કે કબ્રમેં રખતે હૈં જો સૂરત ભી આસાન હો ઉસકો ઈખ્તિયાર કર લેં, દોનો જાઈઝ હૈ.

(આલમગીરી : ૧૫૮/૧, મહમૂદિયા : ૨૯૯/૧૪)

૩૯. મય્યિત કે ગુસલમેં ઢેલે સે ઈન્તિજા

● બા'ઝ હઝરાત કે નઝદીક પાની સે ઈસ્તિન્જા કી તાકીદ આઈ હૈ ઔર ઈમામ અબૂ યૂસુફ (રહમતુલ્લાહ અલયહ) ને મના ફરમાયા હૈ, લેકિન આલા ઔર બેહતર યહ હૈ કે પેહલે ઢેલે સે સફાઈ કી જાએ ફિર પાની સે. (મહમૂદિયા : ૨૮૪/૧૪)

૪૦. જો મય્યિત ગુસલ દેને કે કાબિલ ન હો ઉસે તયમ્મુમ કરાને કા હુકમ

● એક આદમી એકસીડન્ટ કી વજા સે મરા હૈ ઔર હાલત ઐસી હૈ કે ઉસકો કોઈ પેહચાન નહિ સકતા પેટ ઔર બદન કે અંગ ભી ચકનાચૂર હો ગએ હૈ. લોગ ઉસે ગુસલ દેને સે ડર મહસૂસ કરતે હૈ તો ઐસી હાલતમેં ઉસે તયમ્મુમ કરા દિયા જાએ.

(મુસ્તફાદ : નિઝામુલ ફતાવા : ૮૬/૬, આલમગીરી : ૧૫૬/૧)

૪૧. મય્યિત કો કફન પેહનાને કે બા'દ નાપાકી નિકલ આએ તો કયા કરેં ?

● મય્યિત કો ગુસલ-કફન દેને કે બા'દ કોઈ નાપાકી નિકલ આએ તો દોબારહ ગુસલ કી ઝરૂરત નહિ અલબત્તહ કફન દેને સે પેહલે નાપાકી નિકલી તો ઉસકો ધોના ઝરૂરી હૈ ઔર કફન દેને કે બા'દ નિકલી તો ધોના ઝરૂરી નહિં ચાહે મય્યિત કે બદન પર હો યા કફન પર ધોએ બગૈર નમાઝ સહીહ હૈ. યહ હુકમ ખૂદ મય્યિત સે નિકલનેવાલી નાપાકી કા હૈ, બાહિર સે કોઈ નાપાકી લગ જાએ તો ઉસકા ધોના ઝરૂરી હૈ બગૈર ધોએ નમાઝ ન હોગી.

(શામી : ૮૧૨/૧, અહસનુલ ફતાવા : ૧૯૭/૪)

૪૨. મય્યિત કે લિએ ઢેલે કા ઈસ્તિઅમાલ

● ફિકહ કી કિતાબોંમેં ઈસ્તિન્જા કા તો લિખ્ખા હૈ મગર ઢેલે ઈસ્તિઅમાલ કરાને કા નહિ લિખા બલ્કે ઈસકા તરીકા યહ લિખા હૈ કે ગુસલ દેને વાલા અપને હાથ પર મુકમ્મલ કપડા લપેટ લે ઉસકે બા'દ ઈસ્તિન્જા વાલી જગા કો ધોવે. (આલમગીરી : ૧૮૫/૧)

૪૩. મુર્દે કે બનાવટી દાંત નિકાલ લિએ જાએં

● અગર કિસી શખ્સ કે ઝિન્દગી મેં દાંત ટૂટ ગએ થે ઔર બનાવટી લગવાએ થે તો મૌતકે બાદ આસાની સે નિકાલે જા સકતે હો તો નિકાલ લિએ જાએ વરના રેહને દેં.

(મુસ્તફાદ : ખયરુલ ફતાવા : ૨૫૨/૩)

૪૪. મુર્દા બચ્ચે કો ગુસલ

● જો બચ્ચા મરા હુવા પૈદા હુવા ઉસે ગુસલ ન દિયા જાએ. લેકિન ખુલાસતુલ ફતાવા મેં ઈમામ અબૂ યૂસુફ (રહ.) કી રિવાયત કો તરજીહ દેતે હુએ લિખા હૈ કે ઉસે ભી ગુસલ દિયા જાએ. (શર્હે નિકાયા : ૧૩૧/૧, ખયરુલ ફતાવા : ૨૫૪/૩)

૪૫. ખુન્સા મુશ્કિલ કો કોન ગુસલ દે

● ખુન્સા (હિજળા) મેં અગર મર્દોવાલી અલામત ગાલિબ હોં તો મર્દ ગુસલ દે અગર ઔરત વાલી અલામત ગાલિબ હૈ તો ઔરત ગુસલ દે ઓર અગર દોનોં તરહ કી અલામત બરાબર હૈં તો યહ ખુન્સા મુશ્કિલ હૈ ઉસકો ન મર્દ ગુસલ દે ઔર ન ઔરત બલ્કે સિર્ફ તયમ્મુમ કરા દિયા જાએ, અગર છોટા બચ્ચા હો તો ઉસે મર્દ ઔર ઔરત દોનોં ગુસલ દે સકતે હૈં. (શામી : ૫૭૮/૧, ખયરુલ ફતાવા : ૨૫૪/૩)

૪૬. મય્યિત કો ગુસલ કોન દેં

● બેહતર યહ હૈ કે મય્યિત કે કરીબી રિશ્તેદાર ઉસે ગુસલ દે ઈસ શર્ત પર કે વહ અચ્છી તરહ શરીઅત કે મુતાબિક ગુસલ દે સકતા હૈ વરના કિસી પરહેઝગાર નેકઆદમી સે ગુસલ દિલાયા જાએ. (મુસ્તફાદ : શામી : ૬૩૬/૧)

૪૭. ગુસલ કો વારિષ કે ઈન્તિઝાર મેં લેટ કરના

● મય્યિત કોઈ આદમી મર જાએ તો ઉસકે ગુસલ દેને મેં વારિષોં કે ઈન્તિઝાર મેં દેર ન કી જાએ (યા'ની ગુસલ દેનેમેં જલ્દી કરના ચાહિએ.) (મુસ્તફાદ : શામી : ૬૬૩/૧)

૪૮. ઔરત કો કોઈ ભી ગુસલ દેને વાલા ન હો તો કયા કરેં

● અગર કોઈ ઔરત મર જાએ તો ઔરતોં પર વાજિબ હૈ કે ગુસલ દેં વરના સખ્ત ગુનેહગાર હોંગી, અગર કોઈ ભી ગુસલ દેને કે લિએ તૈયાર નહિં તો ઉજરત પર ગુસલ દેતા હૈ તો ઉસકા ભી ઈન્તિઝામ કિયા જા સકતા હૈ. અગર યહ ભી નહિ હો સકતા તો ઐસી હાલતમેં શૌહર હાથ પર કપડાં લપેટ કર તયમ્મુમ કરા દે. (મુસ્તફાદ,ખયરુલ ફતાવા:૨૫૫/૩)

૪૯. મય્યિત કા કફન ઔર ઉસકા હુકમ

● જિસ તરહ મય્યિત કો ગુસલ દેના ફર્ઝે કિફાયા હૈ ઈસી તરહ કફન દેના ભી ફર્ઝે કિફાયા હૈ. (ફતાવા આલમગીરી : ૧૫૮)

૫૦. કફન કે બારેમેં ચન્દ મસાઈલ

(૧) કફન કે લિએ નયા કપડા ખરીદના ઝરૂરી નહિ. પૂરાના કપડા ધોકર ઉસમેં કફન દેના સહીહ હૈ. (આપકે મસાઈલ ઔર ઉનકા હલ : ૧૦૧/૩)

(૨) મય્યિત કા ઝિન્દા હોને કી હાલતમેં અપના કફન તૈયાર રખના સહી હૈ.

(૩) કફન પર કુર્આન કી આયતેં યા પાક નામોં કો લિખના સહીહ નહિ. ઉસે અયાતો ઔર પાકનામોં કી બેહુરમતી હોતી હૈ.

(૪) મરનેવાલા ઝિંદગીમેં જિસ કિસમકે કપડે પેહના કરતા થા ઔર ઔરત જૈસે કપડે અપની ઝિંદગીમેં ઈસ્તિઅમાલ કરતી થી ઐસે કપડે કફનમેં ઈસ્તિઅમાલ કરને ચાહિએ. મગર હુકમ યહ હૈ કે મય્યિત કો સફેદ રંગ કે કપડેમેં કફન દિયા જાએ. (આ.મ. ઔર ઉનકા હલ : ૧૦૨/૩)

(૫) મર્દ કો કફન પેહનાને સે પેહલે કફન કો લોબાન કી ધૂની દેના મુસ્તહબ હૈ.

- મય્યિત કે સર, દાઢ્હી ઔર પૂરે બદન કો ખુશ્બૂ લગાના ઔર સજદા કે આઝા (અંગ) યા'ની પેશાની, નાક, દોનો હાથ, દોનોં ઘુટનોં ઔર દોનોં કદમોં પર કાફૂર લગાના મુસ્તહબ હૈ. (આ.મ. ઔર ઉનકા હલ : ૧૦૩/૩)

(૬) ઔરત કે લિએ હનૂત (ચન્દ ખુશ્બૂદાર ચીઝોંસે બની હુઈ હોતી હૈ.) સર કે બાલોં મેં લગાનેં કી ઈજાઝત હૈ. (જ. નય્યરહ : ૧૦૫)

(૭) ઝમઝમ કે પાની મે ભીગોએ હુએ કપડે કો સુખાકર બરકત કે તૌર પર કફન મેં ઈસ્તિઅમાલ કરના જાઈઝ હૈ. (ફતાવા રહીમિયહ : ૩૬૨)
નોંટ : ઔર ફતાવા મહમૂદિયા મે હૈ કે યહ મુનાસિબ નહિં હૈં.

૫૧. ઔરત કા કફન કિસકે ઝિમ્મે હૈ ?

ઔરત કા ઈન્તિકાલ હો જાએ ઔર ઉસ વકત શૌહર ઝિન્દા હો તો ઉસ સૂરત મેં ઔરત ચાહે માલદાર હો ઉસકા કફન ઉસકે શૌહર કે ઝિમ્મે હૈ. માં-બાપ કે ઝિમ્મે લાઝિમ નહિં હોતા. (શામી : ૬૬૪/૫, સહીમિયહ : ૩૫૨/૭)

૫૨. કફન પેહનાને કે બા'દ મય્યિત કો કિસ તરહ લિટાએં ?

કફન પેહનાતે વકત ઔર પેહનાને કે બા'દ ઉત્તર-દખ્ખન લિટાયા જાએ અગર યહ મુશ્કિલ હો તો મશરીક, મગરિબ (પૂર્વ-પશ્ચિમ) લિટાયા જાએ. કિબ્લા કી તરફ પૈર ફેલા કર લિટાના મુનાસિબ નહિં હૈ. (ફતાવા રહીમિયહ : ૧૧૦/૫)

- અગર કિસી મુર્દે પર ગુસલ, કફન નહિ દિયા ઔર વૈસે હી દફન કર દિયા તો ઉસે નિકાલે બગૈર વૈસે હી કબર પર નમાઝે જનાઝહ પઢ્હ લેં. (ઈમદાદુલ ફતાવાઃ ૭૧૩)

નોટ : ઔરયહ ઉસ વકત હૈ જબ કે પક્કા ગુમાન હો કે લાશ ફટી ન હોગી ઔર જબ ગાલિબ ગુમાન યહ હો કે લાશ ફટ ચૂકી હોગી તો અબ જનાઝહ કી નમાઝ ન પળ્હી જાએ ઔર અગર શક હો કે લાશ ફટી હૈ યા નહિં ? તો ઈસ સૂરતમેં ભી કબ્ર પર નમાઝે જનાઝહ ન પળ્હી જાએ. (ફતાવા શામી : ૮૨૭/૧)

૫૩. મર્દ કે લિએ ઔરત કો કફન પેહનાના જાઈઝ નહિ

● જબ મર્દ કે લિએ ઔરત કો દેખના ઔર છુના જાઈઝ નહિ તો કફન પેહનાના બિલ્કુલ જાઈઝ નહિં. ઔરત કો ઔરત હી કફન પેહનાએગી. (ઈમ્દાદુલ ફતાવા : ૭૧૨/૧)

૫૪. કફન પર કલિમએ તય્યિબા લિખને કા હુકમ

● કફન પર કલિમએ તય્યિબા યા આયતે કરીમા કો રોશનાઈ (યા'ની ઈન્ક) સે લિખના જાઈઝ નહિં. (મુસ્તફાદ : શામી : ૮૪૭, ખયરુલ ફતાવા : ૨૫૬/૩)

૫૫. બાલિગ ઔર ના-બાલિગ કે કફન મેં ફર્ક

● બેહતર યહ હૈ કે ના-બાલિગ લળકે કો બાલિગ કે મુવાફિક (જૈસા) કફન દિયા જાએ લેકિન અગર એક-દો કપડોં મેં ના-બાલિગ કો કફનાયા જાએ તો યહ ભી જાઈઝ હૈ. (શામી : ૮૦૯, ખયરુલ ફતાવા : ૨૬૦/૩)

૫૬. મૌત કા યકીન હો જાને કે બા'દ કફન-દફન મેં દેર ન કી જાએ

● મૌત કા યકીન હો જાને કે બાદ કફન-દફન મેં દેર કરના સહીહ નહીં. ફવરન ઈન કામોંમેં મશગૂલ હો જાના ચાહિએ, બહુત મજબૂરીમેં કુછ મામૂલી દેર હો જાએ તો ઝરૂરત કી હદ તક ગુંજાઈશ હૈ. (શામી : ૭૯૯/૧, ખયરુલ ફતાવા : ૨૬૧/૩)

૫૭. કફન દેતે વકત ઔરત કે બાલ કૈસે રખે જાએં ?

● કફન દેતે વકત ઔરત કે બાલોં કી દો (૨) લટેં બના કર નીચે સે નિકાલ કર સીના પર રખ દી જાએ. (રસાઈલુલ અરકાન : ૧૫૪)

૫૮. મય્યિત કો સૂરમા લગાના કૈસા હૈ ?

● મય્યિત કો સુન્નત તરીકા કે મુતાબિક ઈતર, કાફૂર લગાયા જાએ, સૂરમા ન લગાયા જાએ, યહ ઝીનત હૈ ઔર અબ મુર્દા ઝીનતસે બેનિયાઝ હો ચૂકા હૈ ઈસી વજાસે ઉલમાને લિખા હૈ કે, બાલોંમેં કંગી ભી ન કી જાએં. (તહતાવી : ૩૧૨, મુસ્તફાદ રહીમિયહ : ૩૫૦/૭)

૫૯. મય્યિત કે નાખૂન કાટના કૈસા હૈ ?

● મય્યિત કે બાલ, નાખૂન (નખ) વગૈરહ કાટના મના હૈ, હાં નાખૂન ટૂટા હુવા હો તો અલગ કર સકતે હૈં. (મજાલિસુલ અબરાર : ૩૩૨)

૬૦. જનાઝહ લે જાને ઔર કંધા દેને કા મસ્નુન તરીકા

મસઅલા : મય્યિત કો ગુસલ ઔર કફન દેને કી તરહ ઉસકા જનાઝહ ઉઠાના ભી ફર્ઝે કિફાયા હૈ. (ફતાવા આલમગીરી : ૧૫૮)

ગુસલ, કફન સે ફારિગ હોને કે બાદ મુર્દે કો લે જાને મેં જલ્દી કરની ચાહિએ. દૂરદરાઝ કે લોગોં કે આને કે ઈન્તિઝાર કી વજાસે જનાઝહ લે જાનેમેં તાખીર (લેટ) કરના મકરૂહ હૈ.

૬૧. તીન ચીઝોંમેં તાખીર ન કરો

હદીષ શરીફમેં આતા હૈ, હઝરત અલી (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ) ફરમાતે હૈં કે, હુઝૂર અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ઈરશાદ ફરમાયા : "અય અલી તીન (૩) ચીઝોંમેં તાખીર ન કર (૧) નમાઝ જબ ઉસકા વકત હો જાએ. (૨) જનાઝહ જબ તૈયાર હો જાએ (૩) બગૈર નિકાહવાલી ઓરત જબ ઉસકે જોડ કા શૌહર મિલ જાએ.

(તિરમિઝી : ૨૦૨/૨, મિશ્કાત : ૬૧)

૬૨. મય્યિત કો દેર તક ઘરમેં ન રોકો

હદીષ શરીફમેં હૈ : હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ) ફરમાતે હૈં કે, મૈંને રસૂલે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમસે સુના, આપ ફરમાતે થે, "જબ તુમમેં સે કોઈ મર જાએ તો ઉસે દેર તક ઘરમેં ન રોકો ઉસે કબ્ર તક પહુંચાને ઔર દફન કરનેમેં જલ્દી સે કામ લો. (મિશ્કાત શરીફ : ૧૪૯)

૬૩. મય્યિત બડી હો તો કયા કરેં ?

મય્યિત અગર બડી હો (મર્દ હો યા ઔરત) તો ઉસકો ચારપાઈ પર લિટા કર લે જાએં (જિસકો ડોલી બોલતે હૈં) સરવાલા હિસ્સા આગે રખ્ખેં, જનાઝહ લે જાતે વકત સરાહના કિબ્લા કી તરફ હોના ઝરૂરી નહિં. મય્યિત કી ચારપાઈ હાથોંસે ઉઠા કર કંધો પર રખની ચાહિએ, હાથોં સે ઉઠાએ બગૈર માલ-સામાન કી તરહ ગરદન પર લાદના મકરૂહ હૈ, પીઠ પર લાદના મકરૂહ હૈ ઈસી તરહ બગૈર ઉઝર કે ઉસકા કિસી ગાડી વગૈરહ પર લાદના ભી મકરૂહ હૈ.

૬૪. મજબૂરી કે વક્ત મય્યિત કો ગાડી પર લે જાના

નોટ : મજબૂરી કે વકત મય્યિત કો ગાડી વગૈરે પર લે જાના બગૈરે કરાહત કે જાઈઝ હૈ મિસાલ કે તૌર પર કબ્રસ્તાન દૂર હો તો હરજ નહિ. (મુસ્તફાદ : દુર્રે મુખ્તાર : ૧૩૫,૧૩૬)

૬૫. જનાઝહ કો કંધા દેને કા મુસ્તહબ તરીકા

ઝનાઝહ ઉઠાને કા મુસ્તહબ તરીકા યહ હૈ કે, કંધા દેને વાલા પેહલે ચારપાઈ (ડોલી) કા દાહના પાયા અપને દાહને કંધે પર રખ્ખે ફિર ઈસી જાનિબ પીછે ચલા આએ ઔર

પિછલા દાહના પાયા અપને કંધે પર રખ્ખે ઉસ કે બા'દ દૂસરી જાનિબ ચલા જાએ ઓર ચારપાઈકા અગલા બાયા (ઉલ્ટા) પાયા અપને બાયેં કંધે પર રખ્ખે. ફિર ઉસી જાનિબ પીછે ચલા આએ ઔર પિછલા બાયાં પાયા બાંયે કંધે પર રખ્ખે. (દુર્રે મુખ્તાર : ૨૩૧/૨)

૬૬. ચાલીસ કદમ કી ફઝીલત

હદીષ શરીફમેં આતા હૈ કે, "જો શખ્સ મય્યિત કો ચાલીસ કદમ કંધા દેતા હૈ ઉસકે ચાલીસ બડે ગુનાહ મા'ફ કર દીએ જાતે હૈં. (મ. ફલાહ : ૪૯૮, દુર્રે મુખ્તાર : ૨૩૧/૨)

૬૭. જનાઝહ કો કંધા દેને કી ફઝીલત

હઝરત અનસ બિન માલિક (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)સે રિવાયત હૈ કે, રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ફરમાયા, "જિસ શખ્સને મય્યિત કે જનાઝે કે ચારોં પાયોં કો કંધા દિયા અલ્લાહ તઆલા ઉસ (કંધા દેનેવાલે) કે ચાલીસ બડે ગુનાહોં કા કફ્ફારા બના દેગા." (મજમઉજ-જવાઈદ : ૧૨૬/૩) (જા. સગીર : ૧૭૦/૨)

૬૮. જનાઝહ કે સાથ પેદલ જાના

હઝરત ષવબાન (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)સે રિવાયત હૈ કે, રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને એક જનાઝહમેં ચન્દ આદમિયોંકો દેખા કે વહ સવાર હૈ આપ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ફરમયા, કયા તુમ લોગોંકો શરમ નહિ આતી કે અલ્લાહ કે ફરિશ્તે પૈદલ ચલ રહે હૈં ઔર તુમ લોગ ઘોડોં કી પીઠોં પર સવાર હો.

(ઈબ્ને માજા : ૧૦૭, તિરમિઝી : ૧૨૦/૧)

નોટ : લિહાઝા કોઈ મજબૂરી ન હો તો જનાઝહ કે સાથ પૈદલ જાના ચાહિએ.

૬૯. જનાઝહસે વાપસી પર

હઝરત જાબિર બિન સમુરહ (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)સે રિવાયત હૈ કે, "રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ અબૂલ દહદાહ (રદિ.) કે જનાઝહમેં ગએ ચુનાન્ચે : જબ લોટે તો ઘોડે પર સવાર લોટે. (નસાઈ : ૨૮૭/૧)

નોટ : માલૂમ હુવા કે જનાઝહ સે વાપસી પર સવારી પર આ સકતે હૈં.

૭૦. જનાઝહ લે જાતે વકત કે ઝરૂરી મસાઈલ

● જનાઝહ કો તેઝ કદમ લે જાના મસ્નુન હૈ. અલબત્તા યહ ખયાલ રખ્ખા જાએ કે મય્યિત કો હરકત ઔર તકલીફ ન હો. (હિદાયા : ૧૮૨/૧)

નોટ : આમ તૌર પર દેખનેમેં આતા હૈ કે અગર જનાઝહ કો તેઝ કદમ લે જાયા જાતા હૈ તો કુછ લોગ ઉસસે મના કરતે હૈં ઔર આહિસ્તા આહિસ્તાલે જાને પર ઈસરાર કરતે હૈં યહ બાત ગલત હૈં. "મસ્અલા : યાદ રહે ચૌપાએ પર જનાઝહ ઉઠાના મકરૂહ હૈ ઔર ઐસે હી ઉસકી પુશ્ત પર લાદના મકરૂહ હૈ. (ન. મુફતી વસ્સાઈલ)

૭૧. જનાઝહ કો તેઝ કદમોં સે હી લે જાના ચાહિએ

હુઝૂર અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ કા ઈરશાદ હૈ. "ઝનાઝહ કો તેઝ કદમોં સે લે જાયા કરો, અગર વહ નેક હૈ તો (કબ્ર ઉસકે લિએ) ખૈર હૈ (યા'ની અચ્છી મંઝિલ હૈ) જહાં તુમ (તેઝ ચલકર) ઉસકો જલ્દી પહુંચા દોગે ઓર અગર ઉસકે સિવા દૂસરી સુરત હૈ (યા'ની જનાઝહ નેક આદમી કા નહિં હૈ) તો એક બુરા (બોઝ તુમ્હારે કંધો પર) હૈ (તુમ તેઝ ચલકર જલ્દી) ઉસકો અપને કંધો સે ઉતાર દોગે. **(બુખારી, મુસ્લિમ, અઝ મિશ્કાત : ૧૪૪)**

● જો લોગ જનાઝહ કે સાથ જા રહે હોં ઉનકે લિએ જનાઝહ કે પીછે ચલના અફઝલ હૈ. **(જ. નય્યરહ : ૧૩૧/૧, શામી : ૨૩૩/૨)**

૭૨. જનાઝહ કે પીછે ચલના અફઝલ હૈ.

● હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસઊદ (રદિયલ્લાહુ અન્હુ)સે રિવાયત હૈ કે, "હમને નબીએ અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમસે જનાઝહ કે સાથ ચલને કે બારેમેં પૂછા તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ફરમાયા, જનાઝહ કે પીછે ચલના ચાહિએ આગે નહિં. **(ઈબ્ને માજા : ૧૨૦/૧)**

૭૩. પળોસી ઔર રિશ્તેદાર કે જનાઝહ મેં શિર્કત

● મય્યિત અગર પળોસી યા રિશ્તેદાર યા કોઈ નેક પરહેઝગાર શખ્સ હો તો ઉસકે જનાઝહ કે સાથ જાના નફલ નમાઝ પળ્હનેસે અફઝલ હૈ. **(આલમગીરી : ૧૬૨/૧)**

૭૪. જનાઝહ પર ફૂલ વગૈરહ ડાલના બિદઅત હૈ

● મય્યિત કે જનાઝહ પર ફૂલ, ફૂલ કી ચાદર વગૈરહ ડાલને કી શરીઅત મેં કોઈ અસલ નહિ હૈ. આપ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ ઔર આપ કે સહાબા, તાબેઈન, તબે તાબેઈન વગૈરહ કે કૌલ ઔર અમલ સે યહ સાબિત નહિ હૈ. લિહાઝા જનાઝહ પર ફૂલ કી ચાદર ડાલના બિદઅત ઔર મકરૂહે તહરીમી હૈ.

(મ. અરબઈન : ૪૫, મુસ્તફાદ : રહીમિયહ : ૯૮/૫)

૭૫. જનાઝહ કે સાથ બુલંદ અવાઝ સે ઝિક્ર કરના

●બહુત સે લોગ મય્યિત કે કંધા દેતે વકત બુલંદ આવાઝ સે કલમ-એ શહાદત પળ્હતે હૈં. બાકી લોગ ભી સૂન કર કલમએ શહાદત પળ્હના શરૂ કર દેતે હૈં. યહ તરીકા શરીઅત કે ખિલાફ હોને કી વજા સે ગલત હૈ. ફુકહાએ કિરામને લિખા હૈ કે જનાઝહ કે સાથ જાનેવાલોંકો ઝિક્ર યા દુઆ ઊંચી આવાઝ સે પળ્હના મકરૂહે તહરીમી ઔર બિદઅત હૈ. લિહાઝા ઈસ મૌકા પર લોગોં કો ખામોશી ઈખ્તિયાર કરની ચાહિએ.

(શામી : ૨૩૩/૨, બહરૂર્રાઈક : ૧૯૨/૨)

૭૬. જનાઝહ કે સાથ ખામોશ ચલના ચાહિએ

હદીષ શરીફમેં આતા હૈ કે "રસૂલે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ જબ જનાઝહ કે સાથ ચલતે તો ખામોશ રેહતે ઔર અપને દિલમેં મૌત કે મુતાલ્લિક બાતચીત ફરમાતે. (કન્ઝુલ ઉમ્માલ : ૧૫૮/૭)

૭૭. તીન મોકોં પર ખામોશ રહના ચાહિએ

હદીષ શરીફમેં હૈ. હઝરત ઝૈદ બિન અરકમ (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ) ફરમાતે હૈં કે, આપ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ફરમાયા; "અલ્લાહ તઆલા તીન (૩) મોકોં પર ખામોશી કો પસંદ ફરમાતે હૈં (૧) કુર્આન મજીદકી તિલાવત કે વકત (૨) મેદાને જંગમેં (૩) જનાઝહ કે સાથ ચલતે વકત.

(તફસીરે ઈબ્ને કષીર અ. ૨૧૯/૨, રાહે સુન્નત : ૨૨૦, બહરૂર્રાઈક : ૩૩૬/૨)

નોટ : લિહાઝા જનાઝહ કે સાથ ચલતે વકત કલ્મએ શહાદત, ઝિક્ર, તિલાવત વગેરે બુલંદ આવાઝસે પઢના મકરૂહ હૈ. અલબત્તા આહિસ્તા (દિલ) પઢના મના નહિ. બગેર કરાહત કે જાઈઝ હૈ. (ફતાવા કાઝીખાં)

૭૮. જનાઝહ કરીબ કે રાસ્તે સે લે જાના બેહતર હૈ

ફુકહાને લિખ્ખા હૈ કે લોગોંકે ઈન્તિઝારમેં નમાઝે જનાઝહ ઔર દફનમેં તાખીર (લેટ) કરના મકરૂહ હૈ. (દુર્રે મુખ્તાર : ૮૩૩/૧) ઈસસે માલૂમ હોતા હૈ કે જનાઝહ કરીબ કે રાસ્તેસે લે જાના બેહતર હૈ. શરઈ ઉઝર કે બગૈર કરીબ કે રાસ્તે કો છોડ કર દૂર કા રાસ્તા પસંદ કરના યહ મુનાસિબ નહિ. (મુસ્તફાદ રહીમિયહ : ૩૬૮/૬)

૭૯. જનાઝહ કે લિએ ખળા હોના જાઈઝ નહિં

ઝનાઝહ દેખકર મય્યત કી તા'ઝીમ કે લિએ ખડા હોના જાઈઝ નહિ.

(શામી : ૩૪/૧, અઝ અહસનુલ ફતાવા : ૨૨૦/૪)

૮૦. જનાઝહ કો સલામી દેના કૈસા હૈ ?

• બા'ઝ બડે લોગો મય્યિત કે નમાઝે જનાઝહ કે બાદ સલામી દેતે હૈ ઉસ કી શરીઅત મેં કોઈ અસલ નહિ ઔર સાબિત ભી નહિ હૈ, હાલાં કે બડી બડી સલાહિય્યતો વાલે હઝરાત ઈસ ઝમાનેમેં ગુઝરે હૈં, લેકીન કભી ઐસા નહિ હુવા કે ઉનકો સલામી દી હો, યહ એક શરીઅત કે ખિલાફ કામ હૈ. જો અંગ્રેજોં કી પૈરવી મેં કિયા જાતા હૈ ઔર હદીષમેં હૈ કે જો જિસકી નકલ ઉતારેગા વહ ઉસી મેં સે હોગા. (મુસ્તફાદ : ખયરૂલ ફતાવા : ૨૧૫/૩)

૮૧. જનાઝહ રખને સે પેહલે બેઠના મના હૈ

હદીષ શરીફમેં હૈં રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ફરમાયા, "જબ તુમ જનાઝહમેં જાઓ તો ઉસ વક્ત તક ન બેઠો જબ તક કે ઉસ (ઝનાઝહ) કો ન રખ દિયા જાએ." (બુખારી શરીફ : ૧૭૫/૧)

નોટ : લિહાઝા જો લોગ જનાઝહ મેં શરીક હોં વહ ઉસ વક્ત તક ન બેઠેં જબ તક કે જનાઝહ ન રખ દિયા જાએ. અગર માંજૂર હો તો હરજ નહિં

૮૨. નમાઝે જનાઝહ કા બયાન

હુકમ : મય્યિત પર નમાઝે જનાઝહ પઢના ફર્ઝે કિફાયા હૈ.

(બહરૂર્રાઈક : ૩૧૩/૨, આલમગીરી : ૧૬૨/૧)

ફર્ઝે કિફાયા :ફર્ઝે કિફાયા યા'ની અગર કુછ લોગોંને પઢ લી તોસબકે ઝિમ્મે સે યહ ફર્ઝ ઉતર જાએગા ઔર કિસીને ભી ન પઢી તો સબ ગુનેહગાર હોંગે.

(ફતાવા આલમગીરી : ૧૬૨/૧)

૮૩. નમાઝે જનાઝહ કી ફઝીલત

હદીષ શરીફમેં હૈ કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ફરમાયા : "જિસને કિસી મય્યિત કી નમાઝે જનાઝહ પઢી ઉસે એક (૧) કિરાત સવાબ મિલેગા ઔર જિસને ઉસ કે દફનાનેસે ફારિગ હોને તક ઈન્તિઝાર કિયા ઉસે દો (૨) કિરાત સવાબ મિલેગા. સહાબા (રદિયલ્લાહુ અન્હૂમ)ને અર્ઝ કિયા. અય અલ્લાહ કે રસૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ) કિરાત સે કયા મુરાદ હૈ આપ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ફરમાયા, ઉસસે મુરાદ દો (૨) બડે પહાડ હૈં. (બુખારી શરીફ : ૧૭૭/૧)

૮૪. જિસ પર નમાઝે જનાઝહ પઢી જાએ

હઝરત માલિક બિન હુબૈરહ (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)સે રિવાયત હૈ, રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ફરમાયા : જિસ મય્યિત પર તીન (૩) સફોંને નમાઝ પઢી અલ્લાહ તઆલાને ઉસકી મગફિરત વાજિબ કર લી." (ઈબ્ને માજા : ૧૦૮)

૮૫. સૌ (૧૦૦) આદમી કી ફઝીલત

હદીષ શરીફમેં હૈ કે નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ)ને ફરમાયા; "અગર કિસી મુસલમાન કા ઈન્તિકાલ હો જાએ ઔર ઉસ પર મુસલમાનોં કી ઈતની બડી જમાઅત નમાઝ પઢે જિસકી ગિનતી સૌ (૧૦૦) તક પહુંચ જાએ ફિર વહ ઉસકે હકમેં મગફિરત કી દુઆ કરે તો ઉસકી દુઆ કબૂલ કી જાતી હૈ. (તિરમિઝી શરીફ : ૧૨૨/૧)

૮૬. નમાઝે જનાઝહ ઔર દફન કરનેમેં જલ્દી કરના

હઝરત અલી (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)સે રિવાયત હૈ કે, આપ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ફરમાયા; "જનાઝહમેં તા'ખીર (લેટ) ન કરો જબ કે વહ હાઝિર હો જાએ.

(ઈબ્ને માજા : ૧૦૮)

૮૭. મય્યિત કે રિશ્તેદાર, દોસ્તો કે ઈન્તઝાર મેં દફનાનેમેં તાખીર કરના

જબ કિસી શખ્સ કે ઈન્તિકાલ કા યકીન હો જાએ તો ઉસકે કફન-દફનમેં જલ્દી કરના ચાહિએ. હદીષોંમેં ઉસકી બહુત તાકીદ આઈ હૈ. એક હદીષ મેં હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)સે મરવી હૈ ફરમાતે હૈં કે મૈંને નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમકો યહ ફરમાતે હુએ સૂના જબ તુમ મેં સે કિસીકા ઈન્તિકાલ હો જાએ તો ઉસે રોકે મત રખો ઔર ઉસે ઉસકી કબર તક જલ્દી પહુંચાઓ. (મિશ્કાત શરીફ : ૧૪૯)

ઈસી વજાસે ફુકહાએ કિરામને ભી ઉસકી બહુત તાકીદ ફરમાઈ હૈ કે, "જબ મૌતકા યકીન હો જાએ તો ઉસકે કફન-દફનમેં જલ્દી કી જાએ ઈસીમેં ઉસકા એહતિરામ ઔર ઈકરામ હૈ હદીષમેં હૈ કે કફન-દફનમેં જલ્દી કરો મુસલમાન કી લાશ કો ઉસ કે ઘરવાલોંમેં રોકે રખના મુનાસિબ નહિ. (મ. ફલાહ-તહતાવી : ૩૦૯) લિહાઝા બેહતર ઔર અચ્છા તો યહી હૈ કે જિતના હો સકે દફન કરનેમેં જલ્દી કરના ચાહિએ ઈસીમેં મય્યિત કા ઈહતિરામ હૈ. રિશ્તેદાર ઔર દોસ્તોં કે ઈન્તિઝારમેં તાખિર કરના મુનાસિબ નહિ. ફુકહાને યહાં તક લિખા હૈ કે "ઈસ મકસદસે નમાઝે જનાઝહમેં તાખીર (લેટ) કરના કે જુમ્આ કે બા'દ નમાઝે જનાઝહ પળ્હને કી સૂરતમેં લોગ ઝયાદા હોંગે યહ મકરૂહ હૈ.

(શામી : ૮/૩૩, અઝ : ફતાવા રહીમિયહ : ૩૪૮/૭)

૮૮. એક જનાઝહ કો દૂસરે કે ઈન્તિઝારમેં દેર કરના મકરૂહ હૈ

● એક મય્યિત આ જાને કે બા'દ દૂસરી મય્યિત કે ઈન્તિઝારમેં ઠહેરના ઔર દેર કરના મકરૂહ હૈ. (ઈમ્દાદુલ ફતાવા : ૭૧૪/૧)

૮૯. નમાઝે જનાઝહ કી સફેં બનાના

જબ જનાઝહ જનાઝાગાહ પહુંચ જાએ તો ચારપાઈ (ડોલી) કો કિબલા કી દિવાર કે પાસ ઈસ તરહસે રખેં કે મય્યિત કા સર (માથા) ઉત્તર કી તરફ હો ઔર પાઉં (પગ) દખ્ખન કી તરફ ઔર જલ્દસે જલ્દ સફેં બનાની શુરૂ કર દેં તાક અદદ (યા'ની ૩-૫-૭)મેં સફેં બનાએં. જબ સફેં બન જાએ તો ઈમામ નમાઝે જનાઝહ કે લિએ ઈસ તરહ ખડા હો કે મય્યિત કા સિના ઉસકે સામને હો ઔર સફેં ઈસ તરહ બનાએં કે અગર થોડે લોગ હો તો એક સફ ઔર ઝયાદા હો તો ૩-૫-૭ સફેં બનાએં. (મુસ્તફાદ : શામી : ૧૧૨/૩)

૯૦. નમાઝે જનાઝહ કા મસ્નૂન તરીકા

નમાઝે જનાઝહ શુરૂ કરનેસે પેહલે ઈમામ ઔર મુકતદી સભી કી નિય્યત યહ હો કે હમ ઈસ મય્યિત કે લિએ અલ્લાહપાકસે મગફિરત ચાહને કે લિએ નમાઝે જનાઝહ પઢને જા રહે હૈ. નમાઝે જનાઝહ મેં જો ઈમામ પઢે વહી મુકતદી ભી પઢે અલબત્તા ઈમામ તકબીરે બુલંદ આવાઝ સે કહે ઔર મુકતદી આહિસ્તા આહિસ્તા કહે નમાઝે જનાઝહમેં ચાર (૪) તકબીરેં હોતી હૈ.

ફિર ઈમામ ઔર મુકતદી દોનોં તકબીરે તહરીમા કી તરહ હાથ કાનોં તક ઉઠા કર અલ્લાહુ અકબર કહેં ઔર નાફ કે નીચે બાંધ લેં ઔર ષના પઢેં.

" سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ۔ وَتَعَالٰى جَدُّكَ وَجَلَّ ثَنَاؤُكَ
وَلَا اِلٰهَ غَيْرُكَ

(સુબ્હાન-ક અલ્લાહુમ્મ વ-બિહમ્દી-ક વ તબારકસ્મુ-ક વ-તઆલા જદ્દુ-ક વ જલ્લ ષનાઉ-ક વલા-ઈલા-હ ગય-રૂક)

ઉસકે બા'દ હાથ ઉઠાએ બગૈર દૂસરી તકબીરે કહેં ઔર વહી દુરૂદ શરીફ પઢે જો આમ નમાઝોંમેં અત્તહિય્યાત કે બા'દ પઢા જાતા હૈ. યા'ની

" اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ وَعَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ
اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ اَللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلٰى
اِبْرَاهِيْمَ وَعَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ "

અબ બગૈર હાથ ઉઠાએ તીસરી તકબીર કહેં ઔર મય્યિત બાલિગ હો (મર્દ હો યા ઔરત) તો યહ દુઆ પઢે :

"અલ્લાહુમ્મગ ફિરલી હય્યિના વ મય્યિતિના વ શાહિદિના વ ગાઈબિના વ સગીરિના વ કબીરિના વ ઝકરિના વ ઉન્ષાના અલ્લાહુમ્મા મન અહ યય તહુ મિન્ના ફ અહ યિહિ અલલ ઈસ્લામ વ મન તવફ ફય તહુ મિના ફતવફફહુ અલલ ઈમાન"

- ઔર અગર મય્યિત નાબાલિગ બચ્ચા કી હો તો યહ દુઆ પઢે :

૯૧. ના-બાલિગ બચ્ચે કી દુઆ :

"અલ્લાહુમ્મજ અલ હુ લના ફરતવ્વં વજ અલહુ લના અજ્રવ્વં વ ઝુખ રવ્વં વજ અલ હુ લના શાફિ અવ્વં વ મુશફ ફઅ"

- ઔર અગર મય્યિત ના-બાલિગ બચ્ચી કી હો તો યહ દુઆ પઢે :

૯૨. ના-બાલિગ બચ્ચી કી દુઆ :

"અલ્લાહુમ્મજ અલ હા લના ફરતવ્વં વજ અલહા લના અજ્રવ્વં વ ઝુખ રવ્વં વજ અલ હા લના શાફિ અવ્વં વ મુશફ ફઅહ્"

- જબ યહ દુઆ પઢ્હ ચૂકેં તો બગૈર હાથ ઉઠાએ ચૌથી તકબીર કહેં ઔર દોનોં તરફ સલામ ફેર દેં. (બ. રાઈક : ૩૨૦/૨) (ફતાવા શામી : ૨૧૨ સે ૨૧૫/૨)

૯૩. નમાઝે જનાઝહ કી નિય્યતમેં ફર્ઝે કિફાયા કેહના ઝરૂરી નહિ

• નમાઝે જનાઝહ પઢ્હનેવાલે કે લિએ નિય્યતમેં ફર્ઝે કિફાયા કેહના ઝરૂરી નહિ બગૈર કહે ભી નમાઝ અદા હો જાએગી. (મુસ્તફાદ : ખયરુલ ફતાવા : ૧૯૯/૩)

૯૪. નમાઝે જનાઝહ કે વકત કે બારેમેં

(૧) નમાઝે જનાઝહ કા કોઈ વકત મુતઅય્યિન (નક્કી) નહિં. હર વકત પઢ્હી જા સકતી હૈ. (શામી) અલબત્તા તુલૂએ આફતાબ-ગુરૂબે આફતાબ ઔર ઝવાલ કે વકત પઢ્હના મકરૂહ હૈ યહ ભી ઉસ વકત જબ કે જનાઝહ પેહલે સે લાકર રખ્ખા હો ઔર તુલૂઅ યા ગુરૂબ યા ઝવાલ હો જાએ અગર જનાઝહ આયા હી ખાસ ઈન વકતોંમેં તો ઐસી સૂરતમેં ઈન વકતોં મેં ભી નમાઝે જનાઝહ મકરૂહ નહિ રહતી. (શામી : ૩૭૩/૧)

૯૫. તીન સફોં પર ઝોર દેના ગલત હૈ

(૨) નમાઝે જનાઝહમેં બેહતર યહ હૈ કે તીન યા પાંચ યાસાત સફેં બનાઈ જાએં. ઉસસે ઝયાદા ભી બનાઈ જા સકતી હૈં. મગર સફોં કી તા'દાદ તાક હોની ચાહિએ. બા'ઝ લોગ સિર્ફ તીન સફેં બનાને પર ઝોર દેતે હૈં યહ બિલ્કુલ ગલત હૈ.

૯૬. નમાઝે જનાઝહ કા હક

(૩) નમાઝે જનાઝહ કી ઈમામત કા હક મવજૂદા હાલાતમેં પેહલે મોહલ્લા કી મસ્જીદ કે ઈમામ કા હૈ ઔર વહ ન હો તો મય્યિત કે વલિયોંમે સે કોઈ પઢ્હાએ યા ફિર વહ શખ્સ પઢ્હાએ જિસકો મય્યિત કે વલી નમાઝ પઢ્હાને કા કહેં. (હિદાયા : ૧૮૧/૧, દૂર્રે મુખ્તાર : ૨૨૨/૨)

૯૭. મસ્જિદમેં નમાઝે જનાઝહ

(૪) જિસ મસ્જિદમેં પાંચ વકત કી નમાઝ જમાઅત સે પઢ્હી જાતી હો ઉસમેં નમાઝે જનાઝહ પઢ્હના મકરૂહે તહરીમી હૈ. (જ. નય્યરહ : ૧૩૧, દુર્રે મુખ્તાર : ૨૨૪/૨)

- હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ કે દૌરમેં મસ્જિદે નબવી (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ)કે કરીબ બાહિર નમાઝે જનાઝહ કી બાકાઈદા જગા બની હુઈ થી ઉસી જગા આપ નમાઝે જનાઝહ પઢ્હાતે થે, એક હદીષ સે હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમકા ઈરશાદ નકલ કિયા હૈ કે, "જિસને મસ્જિદમેં નમાઝે જનાઝહ પઢ્હી ઉસ કે લિએ કોઈ ષવાબ નહિ." ઈસી વજા સે ફુકહા-એ કિરામને મસ્જિદમેં નમાઝે જનાઝહકો મકરૂહ લિખા હૈ. (તફસીલ : હદીષ ઔર અહલે હદીસ : ૮૮૨)

૯૮. નમાઝે જનાઝહ કે લિએ જગા કા પાક હોના ઝરૂરી હૈ

(૫) નમાઝે જનાઝહ કે લિએ જગા કા પાક હોના ઝરૂરી હૈ, અગર નમાઝે જનાઝહ કિસી ઐસી જગહ પઢી જાએ જો નાપાક હો તો લોગોં કો ચાહિએ કે પાઉં (પગ) જૂતો, ચપ્પલોંસે નિકાલ કર જૂતો-ચપ્પલો પર રખ લેં ઈસ સૂરતમેં સીર્ફ જૂતો કા પાક હોના ઝરૂરી હૈ. જૂતે-ચપ્પલ પાક હોંગે તો નમાઝ હો જાએગી, નાપાક હોંગે તો નમાઝ સહીહ નહિ હોગી. (ફતાવા રહીમિયહ : ૩૬૧/૧, બહરૂર્રાઈક : ૩૧૫/૨)

૯૯. ચંદ જનાઝે જમા' હો જાએ તો ઉનકી નમાઝ કા હુકમ

(૬) અગર એક વકતમેં કઈ જનાઝે ઈકઠ્ઠે હો જાએ તો બેહતર તો યહ હૈ કે, સબ કી નમાઝ અલગ અલગ પઢી જાએ ઔર અગર સબકી એક હી નમાઝ પઢી જાએ તબ ભી જાઈઝ હૈ. ઐસી સૂરતમેં ચાહિએ કે સબ જનાઝોં કી સફ કાઈમ કર દી જાએ જિસકી સૂરત યહ હૈ કે, એક જનાઝહ કે આગે ઈસી જાનિબ દૂસરા જનાઝહ રખ દિયા જાએ કે સબ કે પૈર (પગ) એક તરફ હોં ઓર સર (માથે) એક તરફ જિસકી સૂરત યહ હૈ.

(૪) નાબાલિગ બચ્ચી
(૩) ઔરત
(૨) નાબાલિગ બચ્ચા
(૧) મર્દકા જનાઝહ
ઈમામ કી જગા

નોટ : અગર જનાઝે અલગ અલગ (મર્દ, ઔરત, બચ્ચા વગૈરે) હો તો ઉપર બતલાઈ ગઈ તરતીબ સે ઉનકી સફ કાઈમ કી જાએ કે ઈમામ કે કરીબ મર્દો કે જનાઝે ઉનકે બાદ ના-બલિગ લડકોં કે ઉનકે બા'દ ઔરતોં કો ઉનકે બા'દ ના-બાલિગ લડકિયોં કે રખ્ખે જાએ. (નુરૂલ ઈઝાહ : ૧૨૭, ફતાવા શામી : ૮૨૧, ૮૨૨/૧, રહીમિયહ : ૧૦૦/૫)

૧૦૦. નમાઝમેં તાખીર ન કરે

(૭) બા'ઝ મરતબા જનાઝહ જનાઝહ કી જગા આ જાતા હૈ ઔર લોગ વુઝૂ કી તૈયારીમેં બહુત તાખીર કરતે હૈં યહ ગલત હૈ અવ્વલ તો ઘર હી સે વુઝૂ કરકે ચલના ચાહિએ અગર ઐસા ન હો સકે તો જલ્દ સે જલ્દ વુઝૂ કર લેના ચાહિએ તાકે નમાઝમેં તાખીર ન હો ઈસી તરહ દોસ્ત, મહોલ્લા વગૈરે લોગોં કે ઈન્તિઝારમેં બહુત તાખીર કરના યહ ઠીક નહિં. (મુસ્તફાદ મહમૂદિયહ : ૮૩/૧)

૧૦૧. નમાઝે જનાઝહમેં દો (૨) ચીઝેં ફર્ઝ હૈ

(૮) (૧) ચાર તકબીરેં કેહના (૨) કિયામ યા'ની ખડે હો કર નમાઝ પઢ્હના.

(બ. રાઈક : ૩૧૫/૨, દુર્રે મુખ્તાર : ૨૦૯/૨)

૧૦૨. નમાઝે જનાઝહ મેં તીન (૩) ચીઝેં મસ્નુન હૈ

(૯) (૧) ષના પઢ્હના (૨) દુરૂદ શરીફ પઢ્હના (૩) દુઆ પઢ્હના.

(દુર્રે મુખ્તાર : ૨૦૯/૨)

૧૦૩. નમાઝ મેં આહિસ્તા પઢ્હના ચાહિએ

(૧૦) નમાઝે જનાઝહમેં તમામ ઝિક્ર કો આહિસ્તા આહિસ્તા આવાઝસે પઢ્હે જાએં.

(દુર્રે મુખ્તાર : ૨૧૩/૨)

૧૦૪. નમાઝમેં તકબીરે રહ જાએ તો ?

(૧૧) અગર કોઈ શખ્સ ઐસે વકતમેં આએ કે નમાઝે જનાઝહ ખડી હો ચુકી હો તો ઉસે ચાહિએ કે ઈમામ કી તકબીર કા ઈન્તિઝાર કરે, જબ ઈમામ તકબીર કહે તો યહ શામિલ હો જાએ ઔર બાકી તકબીરે ઈમામ કે સલામ ફેરને કે બાદ કહે.

(શામી : ૨૧૬/૨)

૧૦૫. એક સલામ કે બાદ હાથ ન છોડે

(૧૨) આજ કલ કુછ લોગ સલામ ફેરતે વકત પેહલા સલામ ફેર કર દાહના (સીધા) હાથ છોડ દેતે હૈં ઔર દૂસરા સલામ ફેર કર બાયાં (ઉલટા) હાથ છોડ દેતે હૈ યહ તરીકા સહીહ નહિં હૈ, અસલ યહ હૈ કે દોનોં તુરફ સલામ ફેર કર હાથ છોડ દે .

(ફતાવા દારૂલ ઉલૂમ : ૩૧૪/૫)

૧૦૬. ખૂદકૂશી કરને વાલે કી નમાઝે જનાઝહ

(૧૩) અગર કોઈ ખૂદકુશી (ખૂદ મરે) તો ઉસકી ભી નમાઝે જનાઝહ પઢી જાએગી.

(આલમગીરી : ૧૬૩/૧, દુર્રે મુખ્તાર : ૨૧૧/૨)

૧૦૭. બચ્ચે કી નમાઝે જનાઝહ

(૧૪) અગર બચ્ચા ઝિન્દા હોતે હી મર જાએ તો ઉસકી નમાઝે જનાઝહ પઢી જાએગી. ઉસ પર નમાઝે જનાઝહ કા પઢ્હના ફર્ઝ હૈ અગર બગૈર નમાઝ પઢે દફન કર દિયા તો સારે લોગ ગુનેહગાર હોંગે.

(આલમગીરી : ૧૬૩/૧, દુર્રે મુખ્તાર : ૧૮૫/૧, હબીબુલ ફતાવા : ૧૦૬/૧)

૧૦૮. મરે હુએ બચ્ચે કા હુકમ

(૧૫) હમલ ગિરનેમેં યા મામૂલ કે મુતાબિક વિલાદતમેં મરા હુવા બચ્ચા પૈદા હુવા ઔર પૈદાઈશ કે વકત ઝિંદગી કી કોઈ અલામત ઉસમેં મૌજૂદ ન હો અગર અંગ સબ બન ચૂકે હોં તો ઐસે બચ્ચે કો ગુસલ દિયા જાએગા, નામ ભી રખ્ખા જાએ લેકિન બાકાઈદા કફન ન દિયા જાએ ઔર નમાઝે જનાઝહ ભી ન પઢી જાએ. બલ્કે યૂંહી એક કપડેમેં લપેટ કર દફન કર દિયા જાએ. (મુસ્તફાદ : ફતાવા શામી : ૮૩૦/૧)

૧૦૯. પૈદાઈશ કે શુરૂમેં બચ્ચા ઝિંદા થા ફિર મર ગયા

(૧૬) પૈદાઈશ કે વકત બચ્ચા કા ફકત સર (માથા) નિકલા ઉસ વકત વહ ઝિંદા થા ફિર મર ગયા, તો ઉસ કા હુકમ વહી હૈ જો મરે હુએ બચ્ચે કા. (ફતાવા શામી : ૮૨૯, ૮૩૦/૧)

૧૧૦. બદન કા અકસર હિસ્સા નિકલને તક બચ્ચા ઝિંદા થા

(૧૭) વિલાદત કે વકત બદન કા અકસર હિસ્સા નિકલને તક ઝિંદા થા, ઉસકે બા'દ મર ગયા, ઉસકો બા કાઈદા ગુસલ, કફન દિયા જાએ બેહતર યહ હૈ કે લડકા હો તો મર્દોં કી તરહ લડકી હો તો ઔરતોં કી તરહ કફન દિયા જાએ, લેકિન લડકે કો ફકત એક (૧) ઔર લડકી કો ફકત દો (૨) કપડે દેના ભી સહીહ હૈ ઔર ઉસકા નામ ભી રખ્ખા જાએ ઔર નમાઝે જનાઝહ પઢ કર બા-કાઈદા દફન કિયા જાએ.

(મુસ્તફાદ : ફતાવા શામી)

૧૧૧. બદન કા અકસર હિસ્સા નિકલને સે પેહલે મર જાએ

(૧૮) અગર બચ્ચા બદન કા અકસર હિસ્સા નિકલને સે પેહલે મર ગયા તો ઉસકા હુકમ વહી હૈ જો મરે હુએ બચ્ચેકા હૈ (દિખો : મસઅલા નંબર : ૧૫) ઔર બદન કા અકસર હિસ્સા નિકલને કા મતલબ યહ હૈ કે અગર બચ્ચા સર કી તરફ સે પૈદા હુવા તો સિના (છાતી) તક નિકલને સે અકસર હિસ્સા નિકલના સમઝેંગે ઔર અગર ઉલટા પૈદા હુવા તો નાફ (દૂંટી) તક નિકલને સે અકસર હિસ્સા નિકલના સમઝેંગે.

(ફતાવા શામી : ૮૨૯, ૮૩૦/૧)

૧૧૨. મુર્દા ઔરત કે પેટમેં બચ્ચા ઝિંદા હો તો ક્યા હુકમ હૈ ?

(૧૯) અગર કિસી ઔરત કા હમલ કી હાલતમેં ઈન્તિકાલ હો જાએ ઔર ઉસકે પેટમેં બચ્ચા ઝિંદા હો તો ઔરત કા પેટ ચીળ કર કે બચ્ચા નિકાલ લિયા જાએ.

(ફતાવા કાઝીખાન : ૯૧/૧, ફતાવા શામી : ૧૪૫/૩)

૧૧૩. જો શખ્સ પાનીમેં ડૂબ કર મર જાએ ઉસકા કયા હુકમ હૈ ?

(૨૦) અગર કોઈ શખ્સ પાનીમેં ડૂબ કર મર જાએ ચાહે ખુદ યા કિસી દૂસરી વજહ સે તો નિકાલને કે બાદ ઉસકો ગુસલ ઔર કફન દેના ઝરૂરી હૈ ઔર નમાઝે જનાઝહ ભી પળ્હી જાએગી. (દુર્રે મુખ્તાર : ૫૮૪/૧, બ.રાઈક : ૩૪૩/૨)

૧૧૪. જો લાશ ફૂલ કર ફટ જાએ ઉસકા હુકમ ?

(૨૧) જો લાશ ફૂલ કર ફટ ગઈ હો, ઉસકી નમાઝે જનાઝહ ન પળ્હી જાએ.
(બ-રાઈક : ૩૨૦/૨, ઈ. અહકામ : ૪૪૪/૨)

૧૧૫. ફકત હડ્ડીયોં કા ઢાંચા નિકલા હો તો કયા કરેં ?

(૨૨) જિસ લાશ કા ગોશ્ત વગૈરહ અલગ હો ગયા ઔર ઉસકી સિર્ફ હડ્ડીયોં કા ઢાંચા નિકલા હો તો ઉસકો ન ગુસલ દિયા જાએ ઔર ન નમાઝ પળ્હી જાએ બલ્કે વૈસે હી કિસી પાક કપડેમેં લપેટ કર દફન કર દિયા જાએ. (ઈ. અહકામ : ૪૪૪/૨)

૧૧૬. કિસી મય્યિત કો ગુસલ, નમાઝે જનાઝહ બગૈર દફન કર દિયા તો કયા કરેં ?

(૨૩) અગર કિસી મુસલમાન કો ગલતી સે ગુસલ, યા નમાઝે જનાઝહ પળ્હે બગૈર દફન કર દિયા ગયા તો મય્યિત કે ફૂલને, ફટને સે પેહલે, પેહલે ઉસકી કબ્ર પર નમાઝે જનાઝહ પળ્હી જાએગી. (હિદાયા : ૧૮૦/૧, શામી : ૮૨૭/૧, આલમગીરી : ૧૬૫/૧)

૧૧૭. મય્યિત જલ કર કોયલા હો જાએ તો કયા હુકમ હૈ ?

(૨૪) જો શખ્સ જલ કર બિલ્કુલ કોયલા બન ગયા, યા બદન કા અકસર હિસ્સા જલ કર ખાક હો ગયા તો ઉસકો ગુસલ-કફન દેના ઔર જનાઝહ કી નમાઝ પળ્હના કુછ વાજિબ નહિ હૈ યૂં હી કિસી કપડે મેં લપેટ કર દફન કર દેના ચાહિએ.
(આલમગીરી, ફતાવા દારૂલ ઉલૂમ : ૩૪૫/૧)

૧૧૮. એકસીડન્ટ વગૈરહ મેં મરને વાલોં કા હુકમ

(૨૫) મોટર સાયકલ, રેલગાડીયોં ઓર દૂસરી સવારીયોં કે એકસીડન્ટ કી મૌત સે યા કિસી દિવાલ, યા મકાન કે નીચે દબ કર મર જાએ ઔર બદન કા અકસર હિસ્સા સહીહ હો તો ઉસકો બા-કાઈદા ગુસલ ઔર કફન દેકર ઔર જનાઝહ કી નમાઝ પળ્હ કર દફન કરના ચાહિએ. (દુર્રે મુખ્તાર, બહર્રુરાઈક : ૨૨૧/૨)

૧૧૯. જો મય્યિત સમંદર વગૈરહમેં લાપતા હો જાએ તો ક્યા હુકમ હૈ ?

(૨૬) કોઈ શખ્સ સમંદર યા તાલાબ વગેરહમેં ડૂબ કર મર ગયા ઔર લાશ ન મિલે, યા કિસી ઔર તરીકા સે મરા હો ઔર લાશ ગુમ યા લાપતા હો જાએ તો ઐસી સૂરતમેં ગુસલ-કફન ઔર નમાઝે જનાઝહ ગાઈબાના તૌર પર ભી ન પઢ્હી જાએ ક્યૂં કે નમાઝે જનાઝહ સહીહ હોને કે લિએ એક શર્ત યહ ભી હૈ કે મય્યિત સામને મૌજૂદ હો. **(શામી : ૮૨૭/૧, આલમગીરી : ૧૬૪/૧)**

૧૨૦. જિસ મય્યિત કા મુસલમાન હોના માલૂમ ન હો

(૨૭) કિસી મર્દ યા ઔરત કી લાશ મિલે ઔર કિસી અલામત વગૈરહ સે માલૂમ ન હો સકે કે વહ મુસલમાન હૈ યા કાફિર ? તો જિસ ઈલાકાસે લાશ મિલી હૈ વહાં અગર મુસલમાન ઝયાદા હૈ તો ઉસકો મુસલમાન સમઝા જાએ ઔર બાકાઈદા ગુસલ-કફન દેકર ઔર નમાઝે જનાઝહ પઢ્હ કર દફન કિયા જાએ ઔર અગર ગૈર મુસ્લિમ ઝયાદા હૈ તો ઉસકે સાથ ગૈર મુસ્લિમોં જૈસા મામલા કિયા જાએ. યા'ની ગુસલ-કફન નમાઝે જનાઝહ કુછ ન કિયા જાએ. **(દુર્રે મુખ્તાર, આલમગીરી : ૧૫૯/૧)**

૧૨૧. કિસી લાશ કે સિર્ફ ટુકડે મિલે તો ક્યા કરે ?

(૨૮) અગર કિસી કી પૂરી લાશ ન મિલે જિસ્મ કા કુછ હિસ્સા મિલા હોં તો ઉસકી ચન્દ સૂરતેં હૈ. જિસકી તફસીલ આગે આ રહી હૈ.

૧૨૨. મય્યિત કા સિર્ફ હાથ યા ટાંગ હો તો ક્યા કરેં ?

૧. ફકત હાથ યા ટાંગ યા સર યા કમર ઔર કોઈ અંગ મિલે તો ઉસ પર ગુસલ-કફન ઔર નમાઝ કુછ નહિ. બલ્કે કિસી કપડેમેં લપેટ કર યૂં હી દફન કર દિયા જાએ. **(શામી, અ. મય્યિત : ૧૨૨)**

૧૨૩. જિસમ કે અલગ અલગ અંગ મિલે તો ક્યા કરેં ?

૨. જિસમ કે અલગ અલગ અંગ મિસાલ કે તૌર પર સિર્ફ ટાંગે યા સિર્ફ દો હાથ યા સિર્ફ એક હાથ ઔર એક ટાંગ યા ઈસી તરહ દૂસરે કુછ અંગ મિલે ઔર યહ અલગ અલગ અંગ મિલકર મય્યિત કે પૂરે જિસમ કે આધે હિસ્સે સે કમ હો ઓર મય્યિત કા અકસર હિસ્સા ગાઈબ હો તો ઉન અંગો પર ગુસલ-કફન ઔર નમાઝે જનાઝહ કુછ નહિં, યૂં હી કિસી કપડેમેં લપેટ કર દફન કર દિયા જાએ.

(શામી, તહતાવી : ૩૨૪)

૧૨૪. મય્યિત કે જિસમ કા આધા હિસ્સા મિલે તો કયા કરે ?

૩. ઔર અગર મય્યિત કે જિસમ કા આધા હિસ્સા બગૈર માથા કે મિલે તો ઉસકા ભી ગુસલ કફન ઔર નમાઝે જનાઝહ કુછ નહિં, યૂં હી કપડેમેં લપેટ કર દફન કર દિયા જાએ. **(શામી, આલમગીરી : ૧૫૯/૧)**

૧૨૫. મય્યિત કે જિસમ કા અકસર હિસ્સા મિલે તો કયા કરે ?

૪. અગર મય્યિત કે જિસમ કા અકસર હિસ્સા મિલ જાએ અગરચે બગૈર માથા કે મિલે તો ભી બા-કાઈદા ગુસલ-કફન દેકર ઔર નમાઝે જનાઝહ પળ્હ કર દફન કિયા જાએ. **(શામી, આલમગીરી : ૮૬/૧)**

૧૨૬. મય્યિત કે જિસમ કે અકસર હિસ્સા મિલને પર નમાઝ પળ્હી જાએગી

૫. કિસી મય્યિત કે જિસમ કા અકસર હિસ્સા મિલા ઔર બાકી હિસ્સા ન મિલા ઔર ઉસી મિલે હુએ હિસ્સા પર જનાઝહ કી નમાઝ પળ્હ કર દફન કર દિયા ઉસકે બાદ જિસમ કા બાકી હિસ્સા મિલા તો અબ ઉસ બાકી હિસ્સા પર નમાઝે જનાઝહ નહિં પળ્હી જાએગી. બલ્કે યૂંહી કિસી કપડેમેં લપેટ કર દફન કર દિયા જાએ. **(આલમગીરી, શામી અ. મય્યિત : ૧૨૩)**

૧૨૭. ગાઈબાના નમાઝે જનાઝહ

(૨૯) નમાઝે જનાઝહ કે લિએ મય્યિત કા સામને હાઝિર હોના ઝરૂરી હૈ ઈસ લિએ (જમહુર ફુકહાએ કિરામકે નઝદીક) ગાઈબાના નમાઝે જનાઝહ જાઈઝ નહિ.

(દુર્રે મુખ્તાર : ૨૦૯/૨)

૧૨૮. હિજળા કી નમાઝે જનાઝહ

(૩૦) હિજળા કી નમાઝે જનાઝહ પળ્હી જાએ ઔર મુસલમાનો કે કબ્રસ્તાનમેં દફન કિયા જાએ. કફન-દફન ઔર નમાઝે જનાઝહ ઈસ્લામી હક હૈ. અગરચે વહ અપને અમલકી વજહ સે ગુનેહગાર હૈ. **(તહતાવી-મ. ફલાહઃ ૪૭૭,મુસ્તફાદ-મહમૂદિયહઃ ૩૯૪/૨)**

૧૨૯. જુડવા બચ્ચોં કી નમાઝે જનાઝહ

(૩૧) જુડવા બચ્ચોં કી નમાઝે જનાઝહ અલગ અલગ પળ્હના બેહતર હૈ, એક સાથ ભી પળ્હ સકતે હૈં લેકિન નિય્યત દોનોં કી કી જાએ. **(નુ. ઈઝા : ૧૨૯) (રહીમિયહ : ૩૭૧/૬)**

૧૩૦. નમાઝે જનાઝહકી નિય્યત

(૩૨) નમાઝે જનાઝહકી નિય્યત ઈસ તરહ કરે કે : નમાઝ અલ્લાહ કે લિએ હૈ ઔર દુઆ મય્યિત કે લિએ ઔર યહ નિય્યત કા ઝુબાન સે કેહના ઝરૂરી નહિ. દિલમેં કર લેં.

(દુર્રે મુખ્તાર : ૪૨૯)

૧૩૧. નમાઝે જનાઝહ કિસ વકત મકરૂહ હૈ

(૩૩) જિન વકતોંમેં નમાઝે જનાઝહ પઢના મના હૈ વહ તીન હૈ :

(૧) તુલૂએ આફતાબ કે વકત (૨) ગુરૂબે આફતાબ કે વકત (૩) ઝવાલ કે વકત લેકિન જબ કે જનાઝહ પેહલે સે તૈયાર હો અગર ઉન વકતોંમેં આએ તો મના નહિ.

(બદાએ : ૫૬૭/૨, શામી : ૨૫૦/૧, મહમૂદિયહ : ૩૬૮/૨)

૧૩૨. મસ્જિદ કી સહન યા ઉસકે કમ્પાઉન્ડમેં નમાઝે જનાઝહ પઢના

(૩૪) જિસ જગા પર મસ્જિદ કે સહન કો મસ્જિદ સે અલગ માનતે હૈ ઔર મસ્જિદ કે બાંની હઝરાત સહન કો મસ્જિદમેં દાખિલ કરને કી નિય્યત નહિ કરતે ઐસી સૂરતમેં નમાઝે જનાઝહ સહનમેં પઢ લેના જાઈઝ હૈ ઔર અગર સહન કો મસ્જિદ માના ગયા હો તો ફિર સહનમેં નમાઝે જનાઝહ મુનાસિબ નહિ. (મુસ્તફાદ : કિફાયતુલ મુફતી : ૯૯/૪)

૧૩૩. ઉઝરકી વજા સે મસ્જિદમેં નમાઝે જનાઝહ પઢના

(૩૫) નમાઝે જનાઝહ મસ્જિદમેં પઢના મકરૂહ હૈ, અલબત્તહ શરઈ ઉઝર બારીશ વગૈરહ કી વજા સે પઢને કી ગુન્જાઈશ હૈ ઈસી તરહ લોગોં કે આને જાને કે રાસ્તે પર નમાઝે જનાઝહ મકરૂહ હૈ લેકિન ઉઝર કી વજા સે જાઈઝ હૈ. જબકે મસ્જિદકે અલાવહ કોઈ ઐસી જગા ન હો જહાં નમાઝે જનાઝહ અદા કર સકે ઈસી તરહ અગર કોઈ નમાઝે જનાઝહ કે લિએ જમાઅતખાના હૈ તો પઢ સકતે હૈ.

(આલમગીરી : ૧૬૫/૧, શામી : ૧૨૯/૩)

૧૩૪. નમાઝે જનાઝહમેં સફોં કો તાક અદદ કરના મુસ્તહબ હૈ

નમાઝે જનાઝહમેં તાક અદદ કા લિહાઝ રખના મુસ્તહબ હૈ ઔર ઉસમેં નાબાલિગ કી સફ કો ભી ગિનતીમેં લાયા જાએ. મિષાલ કે તૌર પર અગર સાત (૭) આદમી હો તો એક કો ઈમામ બનાએ, પેહલી સફમેં તીન (૩) દૂસરે મેં દો (૨) ઔર તીસરીમેં એક (૧) ઈસ તરહ કરના મુસ્તહબ હૈ. (આલમગીરી : ૧૬૪/૧, શામી : ૧૧૨/૩)

૧૩૫. નમાઝે જનાઝહમેં કોન સી સફ અફઝલ હૈ ?

(૩૭) નમાઝે જનાઝહકી સફોં મેં આખરી સફ અફઝલ હૈ. (ફતાવા મહમૂદિયહ : ૪૭૪/૧૬)

૧૩૬. નમાઝે જનાઝહ પઢાને કી વસિય્યત કરના

(૩૮) મૌત સે પેહલે અગર કોઈ યહ વસિય્યત કરે કે મેરી નમાઝે જનાઝહ ફુલાં શખ્સ પઢાએ તો ઉસકી વસિય્યત બાતિલ હૈ ઉસ પર અમલ કરના ઝરૂરી નહિ.

(આલમગીરી : ૧૬૩/૧)

૧૩૭. મય્યિત કે જિસમ સે નાપાકી નિકલના બંધ ન હો તો ઉસ પર નમાઝ કા હુકમ

(૩૯) કફન દેને કે બાદ અગર મય્યિત સે નાપાકી નિકલે, તો ઉસકો ધોને કી ઝરૂરત નહિ ઔર ઉસ પર ઈસી તરહ નમાઝે જનાઝહ સહીહ હૈ.

(શામી : ૫૭૫/૧, ઈમદાદુલ અહકામ : ૪૪૫/૨)

૧૩૮. એક હી મકાનમેં મુસલમાન-હિન્દુ જલ કર મર જાએ ઔર પેહચાન ન હો તો ?

(૪૦) અગર એક હી મકાન યા એક હી જગામેં મુસલમાન કે સાથ હિન્દુ જલ કર મર જાએ ઔર ફર્ક ન હો (કિ કોન મુસલમાન હૈ ઔર કૌન હિન્દુ) તો સબ પર નમાઝે જનાઝહ પઢ઼હ લી જાએ મગર નિય્યત મુસલમાનોં પર નમાઝ પઢ઼હને કી કી જાએ.

(રદ્દુલ મુહતાર : ૯૪/૩, ઈમદાદુલ અહકામ : ૪૫૧/૨)

૧૩૯. જો લોગ નમાઝે જનાઝહસે વાકિફ ન હો વહ કયા કરેં ?

(૪૧) કિસી ઐસી જગા મેં જનાઝહ ફોત હુવા કે નમાઝ પઢ઼હાને વાલા ચાર-પાંચ કોસ તક નહિં હૈ તો હાઝિર લોગોંમેં સે સિર્ફ એક શખ્સ વુઝૂ કરે. જનાઝહ સામને રખ કર ચાર (૪) મરતબા "અલ્લાહુ અકબર" કેહ દે ફર્ઝ અદા હો જાએગા ફિર દફન કર દેં.

(ઈમદાદુલ ફતાવા : ૭૩૬/૧)

૧૪૦. નમાઝે જનાઝહ કે વુઝૂસે ઔર નમાઝેં પઢ઼હના

(૪૨) નમાઝે જનાઝહકે લિએ જો વુઝૂ કિયા હૈ ઉસસે દૂસરી ફર્ઝ નમાઝેં પઢ઼હ સકતે હૈ.

(મુસ્તફાદ, રહીમિયહ : ૩૭૧/૧)

૧૪૧ નમાઝે જનાઝહ કો દો બારહ પઢ઼હના જાઈઝ નહિ

● એક મય્યિત કી નમાઝે જનાઝહ વલી કી ઈજાઝત સે પઢ઼હ લી ગઈ બાદમેં મય્યિત કે ખાસ રિશ્તેદાર વગૈરહ આ જાએ તો દોબારહ નમાઝ પઢ઼હને કા હક નહિ હૈ ઔર નમાઝે જનાઝહમેં તકરાર જાઈઝ નહિ. (આલમગીરી : ૮૫/૧, ખયરુલ ફતાવા : ૧૮૮/૩)

૧૪૨. નમાઝે જનાઝહ કૌન સી ચીઝોંસે ફાસિદ હો જાતી હૈ

(૪૩) જિન ચીઝોં સે દૂસરી નમાઝેં ફાસિદ હો જાતી હૈ ઉન ચીઝોં સે નમાઝે જનાઝહ ભી ફાસિદ હો જાતી હૈ, સિર્ફ ફર્ક ઈતના હૈ કે, નમાઝે જનાઝહમે કહકહા (યા'ની આવાઝસે હસને) સે વુઝૂ નહિં તૂટતા. (બદાએ : ૫૭/૨, બેહશ્તી ઝેવર : ૬૯૮/૧૧)

૧૪૩. કિસીને નમાઝે જનાઝહ ન પઢને કી કસમ ખાઈ તો ક્યા કરે ?

(૪૪) કિસી શખ્સને કસમ ખાઈ કે મેં નમાઝે જનાઝહ નહિ પઢુંગા યા નહિ પઢાઉંગા. અગર વહ નમાઝે જનાઝહ પઢ લે યા પઢા દે તો હાનિષ નહિ હોગા.

(બહરૂર્રાઈક : ૩૮૯/૪, ખુલાસતુલ ફતાવા : ૧૪૯/૨)

૧૪૪. જિસ લાશમેં બદબૂ પૈદા હો ગઈ હો ?

(૪૫) જિસ લાશમેં કિસી વજહ સે બદબૂ પૈદા હો ગઈ હો, મગર ફટી ન હો ઉસકી નમાઝે જનાઝહ પઢી જાએગી. (મુસ્તફાદ-ફતાવા દા. ઉલૂમ : ૩૩૫/૫)

૧૪૫. જો લાશ ફૂલ કર ફટ ગઈ હો ઉસકે ગુસલ ઔર નમાઝ કા હુકમ

(૪૬) અગર કોઈ લાશ કિસી વજહ સે બિલકુલ ફૂલ કર ફટ ગઈ હો ઔર બાકાઈદા ગુસલ દેના મુમકિન ન હો તો સિર્ફ ઉસ પર પાની બહા દેના કાફી હૈ. (આલમગીરી : ૧૫૮/૧)

૧૪૬. કાતિલ કી લાશ પર નમાઝે જનાઝહ ઔર ગુસલ કા હુકમ

(૪૭) નમાઝે જનાઝહ કે લિએ ઈસ્લામ શર્ત હૈ ઈસ લિએ જબ કોઈ મુસલમાન મરે યા કિસી કો કત્લ કરને કી વજહ સે વહ કત્લ કિયા જાએ યા કાતિલ અપની મૌત મરે ઉસકે જનાઝહ કી નમાઝ ફર્ઝ હૈ, અગર બગૈર ગુસલ ઔર નમાઝ કે કોઈ મુસલમાન મય્યિત કો જાનને કે બાવજૂદ દફન કિયા જાએ તો વહ મુસલમાન ફર્ઝ કો છોડને કી વજહસે ગુનહગાર હોંગે. (બ. રાઈક : ૧૭૯/૧, મુસ્તફાદહ: ફતાવા અ. શરઈય્યાઃ ૨૭૨/૨)

૧૪૭. બાલિગ, ના-બાલિગ કી નમાઝે જનાઝહ એક સાથ પઢના કૈસા હૈ ?

(૪૮) અગર કબ્રસ્તાન મેં દો-મય્યિત લાઈ ગઈ એક બાલિગ કી ઔર દૂસરી ના-બાલિગ કી તો મય્યિત કી નમાઝ એક સાથ પઢનેકા ઈખ્તિયાર હૈ લેકિન સાથ પઢનેમેં દોનોં કી નિય્યત કી જાએ. અલબત્તા અલગ-અલગ પઢના અફઝલ હૈ.

(મુસ્તફાદ : ફતાવા . શરઈય્યા : ૨૭૯/૨, રદ્દુલ મુહતાર : ૧૦૭/૩)

૧૪૮. નમાઝ કા વકત હો ઔર જનાઝહ મવજૂદ હો તો કિસે પહલે પઢે

● જનાઝહ અગર ફર્ઝ નમાઝ કે વકત આયા તો દેખા જાએગા કે નમાઝ કા વકત કિતના હૈ. અગર વકતમેં તંગી નહિ હૈ તો પેહલે નમાઝે જનાઝહ અદા કર લેં. બા'દ મેં ફર્ઝ પઢે ઔર મગરિબ કી નમાઝ કો જનાઝહ સે પેહલે પઢા જાએ, ઈસી તરહ અગર ફર્ઝ પેહલે અદા કી જાએ તો સુન્નતેં ભી જનાઝહ સે પેહલે અદા કરની ચાહિએ.

(શામી : ૭૭૫/૧, ખયરુલ ફતાવા : ૧૮૫/૩)

૧૪૯. ઈદૈન કેવકત જનાઝહ આ જાએ તો કિસકો પેહલે અદા કરે

● રમઝાન ઈદ યા બકરી ઈદ કી નમાઝ કે વકત જનાઝહ આ જાએ તો ઈદૈન કી નમાઝ જનાઝહ કી નમાઝસે પેહલે અદા કરે. (ખયરુલ ફતાવા : ૧૯૨/૩, શામી : ૭૭૫/૧)

૧૫૦. ઐન દો-પહર કે વકત નમાઝે જનાઝહ સહીહ નહિ

● બિલ્કુલ ઐન દો-પહર (યા'ની જબ કે સૂરજ માથે પર હો)મેં નમાઝે જનાઝહ સહીહ નહિ. (શામી : ૨૬૧/૧)

૧૫૧. ગુરૂબ કે વકત પળ્હી ગઈ નમાઝે જનાઝહ કા હુકમ

● અગર જનાઝહ ઐસે વકતમેં આયા કે મગરિબ કી નમાઝમેં પાંચ-છ મિનિટ કા વકત થા ઔર નમાઝ પળ્હી ગઈ તો યહ નમાઝ સહીહ હો જાએગી, ઔર અગર જનાઝહ પેહલે સે આયા થા મગર નમાઝ બિલ્કુલ ગુરૂબે આફતાબ કે વકતમેં પળ્હી તો યહ નમાઝે જનાઝહ દુરસ્ત નહિ હુઈ. (દુર્રે મુખ્તાર : ૩૭૭/૧, મુસ્તફાદ : ખયરુલ ફતાવા : ૧૯૭/૩)

૧૫૨. રન્ડી કે જનાઝહ કા હુકમ

મુસલમાન રન્ડી અગર મર જાએ તો ઉસકો દૂસરે મુસલમાનોં કી તરહ ગુસલ દિયા જાએગા ઔર કફન ભી દિયા જાએ, નમાઝે જનાઝહ ભી પળ્હી જાએગી. લેકિન તંબીહ કે તૌર પર ઝયાદા લોગ નમાઝમેં શિર્કત ન કરે. (ખયરુલ ફતાવા : ૧૯૧/૩)

૧૫૩. જિસકો જનાઝહ કી દુઆ યાદ ન હો વહ કયા કરે

● જો લોગ ઐસે હો જિનકો જનાઝહ કી દુઆ યાદ નહિ ઐસે લોગોં કો તંબીહ કી જાએ કે વહ દુઆએં યાદ કરેં ઔર યાદ ન કરને પર બિરાદરી, ખાનદાનવાલે ઉનકી પકડ કરે, લેકિન જિસે દુઆ યાદ ન હો મગર વહ ઈમામ કે પીછે બા-વુઝૂ તકબીરેં કેહતા રહે. તો ઉનકી નમાઝે જનાઝહ અદા હો જાએગી. (ખયરુલ ફતાવા : ૧૮૬/૩)

૧૫૪. નમાઝે જનાઝહ કે આગે સે ગુઝરને કા હુકમ

● નમાઝે જનાઝહ કે આગે સે ગુઝરના ચાહે તો ઝરૂરત કે વકત સજદે કી જગા કે આગે સે ગુઝર સકતા હૈ. કયૂં કે નમાઝે જનાઝહઆમ તૌર પર ખૂલે મૈદાનમેં હોતી હૈ ઔર મૈદાનમેં નમાઝી કે સજદે કી જગા કે ઉપર સે ગુઝરના દુરૂસ્ત હૈ ઔર સજદે કી જગા ઉસકો કેહતે હૈ કે ખુશૂઅ કે સાથ નમાઝ પળ્હતે હુએ નઝર કો સજદે કી જગા પર રખ કર કિબ્લા તરફ જિસ કદર દૂર તક નઝર પહુંચે વહ સજદે કી જગામેં દાખિલ હૈ ઔર ઉસ જગા સે ઉપર ગુઝરના જાઈઝ હૈ. (ખયરુલ ફતાવા : ૧૮૮/૩)

૧૫૫. ઔરતોં કા જનાઝહ કે સાથ જાના મકરૂહ હૈ

● ઔરતોં કા જનાઝહ કેસાથ જાના ઔર કબ્ર પર હાજરી દેના મકરૂહ ઔર મના હૈ.

(ખયરુલ ફતાવા : ૧૯૦/૩, શામી : ૮૩૪/૧)

૧૫૬. ઝાની, ચોર ઔર સૂદખોર કી નમાઝે જનાઝહ કા હુકમ

● ઝાની, ચોર ઔર સૂદખોર અગર કતલ કર દિએ ગયે હોં યા અપની મૌત મરેં હો, દોનોં સૂરતો મેં ઈન લોગોં કી નમાઝે જનાઝહ પઢી જાએગી ઔર ઉનકો ગુસલ ભી દિયા જાએગા અલબત્તા બડે ઉલમા હઝરાત ઈબ્રત કે લિએ નમાઝે જનાઝહમેં શિર્કત ન કરેં.

(ખયરુલ ફતાવા : ૨૬૪/૩)

૧૫૭. બાપ કે કાતિલ કી નમાઝે જનાઝહ કા હુકમ

● એક શખ્સ ઐસા હૈ કે ઉસને અપને બાપકો કતલ કર દિયા, તો ઉસ શખ્સ કી નમાઝે જનાઝહ ન પઢી જાએ. ઈસ લિએ કે બાપ કો કત્લ કરના સખ્ત કબીરહ ગુનાહ હૈ.

(મરાકી, ખયરુલ ફતાવા : ૨૬૫/૩)

૧૫૮. સમંદરી જહાઝમેં મરને વાલેકા હુકમ

● સમંદરી જહાઝ વગૈરહમેં સફર કરને કે દરમિયાન કિસીકા ઈન્તિકાલ હો જાએ તો અગર કહીં કિનારા કરીબ હો ઔર ઉતર કર દફન કરના મુમકીન હો તો બેહતર યહ હૈ કે ઉતર કર દફનાએં વરના ગુસલ દે કર કફન પેહના કર જમાઝે જનાઝહ પઢહ કર સમંદરમેં ડાલ દેં. (રસાઈલુલ અરકાન : ૧૫૯, ખયરુલ ફતાવા : ૨૫૧/૩)

૧૫૯. સૂદ (વ્યાજ) કો હલાલ કેહનેવાલે કી નમાઝે જનાઝહ

● જો શખ્સ સૂદ (વ્યાજ) કો હલાલ કેહતા હો વહ કાફિર હૈ ઉસકી નમાઝે જનાઝહ ન પઢી જાએ. (ખયરુલ ફતાવા : ૨૭૭/૩)

૧૬૦. કટ્ટર બિદઅતી કી ઈકતિદા મેં જનાઝહ

● બિદઅતી કટ્ટર ન હોં તો ઉસકે પીછે જનાઝહ કી નમાઝ પઢ લેં મગર ઉનકી કિસી બિદઅતમેં શરીક ન હોં ઔર અગર કટ્ટર બિદઅતી હો તો મય્યિત કે લિએ જહાં હો વહીં સે દુઆ કર દેં. (ખયરુલ ફતાવા : ૨૭૪/૩)

૧૬૧. જનાઝહકી ચારપાઈ કો ખુશ્બૂ દેના

● મય્યિત કો જિસ ચારપાઈમેં રખ કર લે જાતે હૈ ઉસકો ભી તાક અદદ (૩-૫-૭) મેં ખુશ્બૂ કી ધૂની દેના મુસ્તહબ હૈ. (બિનાયા : ૧૦૮૮/૧)

૧૬૨. બુલંદ આવાઝ સે નિય્યત કરના

● બા'ઝ જગા યહ હોતા હૈ કે ઈમામ સા. બુલંદ અવાઝ સે જનાઝહ કી નિય્યત કર કે હાથ બાંધતે હૈ તાકે દૂસરોં કો યાદ હો જાએ. ઐસા કરના શરીઅત સે સાબિત નહિં ઉસે રિવાજ ન દિયા જાએ. ઝરૂરત હો તો પેહલે સે સમઝા દે. (ખયરુલ ફતાવા : ૨૭૩/૩)

૧૬૩. નમાઝે જનાઝહ આહિસ્તા અદા કી જાએ

● નમાઝે જનાઝહ દુઆ ઔર ઝિક્ર હૈ ઔર ઉસકે બારેમેં ઈખ્ફા યા'ની (આહિસ્તા પળ્હના) બેહતર હૈ, આવાઝ બુલંદ ન કી જાએ. અલબત્તહ દોનોં સલામ બુલંદ આવાઝ સે કહે. (તબયીનુલ-હકાઈક : ૨૪૧/૧, શામી : ૮૧૭/૧)

૧૬૪. સિર્ફ હડ્ડીયોં કે ઢાંચે પર નમાઝે જનાઝહ પળ્હના ?

● કિસી મુસલમાન કા કત્લ હુવા ઔર સિર્ફ ઉસકી હડ્ડીયાં મિલી તો સિર્ફ હડ્ડીયાં કે ઢાંચે પર નમાઝે જનાઝહ જાઈઝ નહિં, જૈસા કે (તહતાવી) મેં હૈ કે લાશ ફટને કે બાદ જનાઝહ નહિ ઔર ફૂલને ફટને કા અમલ ગોશ્તમેં ઝાહિર હોતા હૈ. હડ્ડીયોં કા ઢાંચા બાકી હોતા હૈ. લિહાઝા સિર્ફ હડ્ડીયોં કે ઢાંચે પર નમાઝે જનાઝહ નહિં હૈ.

(તહતાવી : ૩૨૫, ખયરુલ ફતાવા : ૨૭૮/૩)

૧૬૫. જનાઝહ કો ઉઠાતે વકત સર કો આગે રખના ચાહિએ

● મય્યિત કા જનાઝહ લે જાને કે વકત મય્યિત કા સર આગે રખના ચાહિએ.

(આલમગીરી : ૧૫૯/૧, ઈમદાદુલ ફતાવા : ૭૨૪/૧)

૧૬૬. ઈમામકે સામને મય્યિત કી ચારપાઈ રખ્ખી જાએં

● મય્યિત કી નમાઝે જનાઝહ કે લિએ જનાઝહ કો ઈમામ કે સામને રખના ઝરૂરી હૈ ચાહે મય્યિત ચારપાઈ પર હો યા ઝમીન પર લેકિન બેહતર યહ હૈ કે ચારપાઈ પર રખી જાએ. (ઈમદાદુલ ફતાવા : ૭૨૬/૧)

૧૬૭. બગૈર નમાઝે જનાઝહ પળ્હી ગઈ લાશ પર મિટ્ટી ન ડાલી હો તો ?

● એક લાવારિશ લાશ કો કિસીને બગૈર નમાઝે જનાઝહ પળ્હાએ કબ્રમેં રખ દિયા અભી મિટ્ટી નહિં ડાલી થી કે પતા ચલા કે નમાઝ નહિ પળ્હી ગઈ તો અગર મિટ્ટી ડાલને સે પેહલે માલૂમ હો ગયા હો તો નિકાલ કર નમાઝે જનાઝહ પળ્હી જાવે વરના નહિં.

(શામી : ૮૨૬/૧, ખયરુલ ફતાવા : ૨૭૮/૩)

૧૬૮. જનાઝહમેં જો ચૌથી તકબીરકે બાદ શરીક હો વહ ભી શરીક સમઝા જાએગા

● અગર એક શખ્સ જનાઝહ મેં ઐસે વકત પહુંચા કે ઈમામ ચારોં તકબીરેં કેહ ચૂકા થા મગર અભી સલામ નહિં ફેરા થા કે યહ તકબીર કેહકર શામિલ હો ગયા તો ઈમામ અબૂ યૂસુફ (રહમતુલ્લાહ અલયહ) કે કૌલ કે મુતાબિક યહ શખ્સ જનાઝહ મેં શરીક સમઝા જાએગા ઔર ઈસી પર ફતવા ભી હૈ. અબ યહ શખ્સ ઈમામ કે સલામ ફૈરને કે બાદ તીન (૩) તકબીરેં (જો છૂટ ગઈ હૈ) જલ્દી જલ્દી કેહ લેં. **(શામી : ૮૨૧/૧, ખયરુલ ફતાવા : ૨૭૩/૩)**

૧૬૯. જમાઅતમેં દેર હો તો નમાઝે જનાઝહ કો મુઅખ્ખર ન કિયા જાએ

● અગર કિસી કા જનાઝહ ઐસેવકત મેં આ જાએ કે ફર્ઝ નમાઝમેં આધા ઘન્ટા (કલાક) બાકી હો તો નમાઝે જનાઝહ પેહલે પઢ્હા જાએગા. બા'દ મેં ફર્ઝ નમાઝ પઢ્હી જાએ.

(શામી : ૨૭૫/૧, ખયરુલ ફતાવા : ૨૮૩/૩)

૧૭૦. કિસી ખાસ શખ્સ કે બારેમેં જનાઝહ પઢ્હાને કી વસિય્યત કરના

● અગર કિસીને વસિય્યત કી કે મેરી નમાઝે જનાઝહ ફલાં શખ્સ પઢ્હાએગા તો ઈસ વસિય્યત કા પૂરા કરના ઝરૂરી નહિં. હાં અગર કિસી બુઝુર્ગ શખ્સ કે બારેમેં વસિય્યત કી હો ઔર આસાની સે ઉસ પર અમલ હો સકતા હૈ તો હરજ નહિ. **(તબયીનુલ હકાઈક : ૨૩૯/૧)**

૧૭૧. ઉજરત મુતઅય્યિન કરકે નમાઝે જનાઝહ પઢ્હના

● અગર કિસી જગા પર કોઈ આદમી નમાઝે જનાઝહ પઢ્હાનેવાલા ન હો. ઔર દૂસરીજગાસે આનેવાલા નમાઝે જનાઝહ પઢ્હાને પર ઉજરત લેતા હૈ તો ઐસે શખ્સ કે પીછે નમાઝ અદા હો જાએગી મગર ઉજરત લેના હરામ હૈ. **(શામી : ૮૦૪/૧, ખયરુલ ફતાવા : ૨૮૫/૩)**

૧૭૨. જાનવર કે મુશાબે બચ્ચા પૈદા હો તો ઉસકા હુકમ

● અગર કિસી ઔરત કો જાનવર કે મુશાબે બચ્ચા પૈદા હો તો ઐસે કો ખૂદ ગલા ઘોટ કર યા કિસી દવાઈ કે ઝરીઆ માર દેંના સખ્ત ગુનાહ હૈ. ઉસકો રેહને દેં બલ્કે ઐસે બચ્ચે ઝયાદા ઝિન્દા નહિ રેહતે. **(મુસ્તફાદ : ખયરુલ ફતાવા : ૩૦૧/૩)**

૧૭૩. મુરતદ કો કૈસે દફન કિયા જાએ ?

● મુરતદ (યા'ની દીને ઈસ્લામ સે ફિર જાને વાલા) જબ કત્લ કર દિયા જાએ તો ઉસે ખડ્ડા ખોદ કર કુત્તે કી તરહ ઉસમેં ફેંક દિયા જાએ. **(મ. ફતાવા : ૨૨૭/૧)**

૧૭૪. કિસી હિજળે કા જનાઝહ ઔર ઉસમેં દુઆ કા હુકમ

● અગર પૈદાઈશ સે કોઈ અલામત (નિશાની) ઝાહિર ન હો કે લળકા હૈ યા લળકી. અગર યહ ઈસી હાલત મેં યા'ની બાલિગ હોને સે પેહલે મર જાએ તો ઈખ્તિયાર હૈ. ચાહે લળકે વાલી દુઆ પળ્હે યા લળકી વાલી ઔર બાલિગ હોને કે બા'દ મરા હૈ ઔર કોઈ અલામત ઝાહિર ન હો તબ ભી ઈખ્તિયાર હૈ ચાહે લળકે વાલી દુઆ પળ્હે યા લળકી વાલી દુઆ જો ભી પળ્હે જાઈઝ હૈ. (મુસ્તફાદ : અ. ફતાવા : ૨૦૨/૪, ખયરુલ ફતાવા : ૩૦૩/૩)

૧૭૫. બચ્ચા કાન મેં અઝાન દેને સે પેહલે મર જાએ તો જનાઝહ કા હુકમ

● જો બચ્ચા યા બચ્ચી ઝિન્દા પૈદા હો, ચાહે કાન મેં અઝાન પળ્હી ગઈ હો યા ન પળ્હી ગઈ હો. ઉસકા નામ રખ્ખા જાએ, ઉસે ગુસલ દિયા જાએ ઔર ઉસ પર નમાઝે જનાઝહ ભી પળ્હી જાએ. (આલમગીરી : ૮૧/૧, ખયરુલ ફતાવા : ૩૧૦/૩)

૧૭૬. જનાઝહ કે સાથ આનેવાલોં કા મય્યિત રખને સે પેહલે બૈઠના મકરૂહ હૈ

જો લોગ જનાઝહ કે સાથ કબ્રસ્તાન જાતે હૈં ઉનકો જનાઝહ કો ઝમીન પર રખને સે પેહલે બેઠના મકરૂહ હૈ. (જામિઉર્રુમૂઝ : ૧૯૩, ખયરુલ ફતાવા : ૩૨૧/૩)

૧૭૭. પાગલ કી નમાઝે જનાઝહ મેં કોન સી દુઆ પળ્હી જાએ

● અગર કોઈ શખ્સ પૈદાઈશ સે પાગલ થા ઔર ફિર મરા તો ઉસ પર બચ્ચે વાલી દુઆ પળ્હી જાએ ઔર અગર બાલિગ હોને કે બા'દ પાગલ હુવા થા તો ફિર બાલિગોં વાલી દુઆ પળ્હી જાએ. (મુસ્તફાદ : કબીરી : ૫૩૯, શામી : ૫૮૭/૧)

૧૭૮. મોહલ્લા કા ઈમામ વલી સે મુકદ્દમ હૈ

● જનાઝહ કી નમાઝ કે લિએ મોહલ્લા કા ઈમામ મય્યિત કે વલી સે મુકદ્દમ હૈ. (યા'ની જનાઝહ પળ્હાને કા ઝયાદા મુસ્તહીક હૈ) જિસકી મય્યિત ઝિન્દગી મેં ઈક્તિદા કરના પસંદ કરતા હો. (યા'ની નમાઝ પળ્હના પસંદ કરતા હો.) (મુસ્તફાત : શામી : ૫૯૦/૧)

૧૭૯. નમાઝે જનાઝહમેં શરીક હોને કે લિએ નફલ નમાઝ તોડના

● એક શખ્સ નફલ નમાઝ પળ્હ રહા હો ઈસ હાલતમેં કોઈ જનાઝહ આ જાએ ઔર ઉસે યહ અંદેશા હો કે અગર નફલ પૂરી કરૂંગા તો નમાઝે જનાઝહ મુઝે નહિં મિલેગી તો નમાઝે જનાઝહ ન મિલને કે ખૌફસે નફલ નમાઝ તોડના જાઈઝ હૈ. લેકિન ફર્ઝ ન તોડે.

(શામી : ૬૬૨/૧, રહીમિયહ : ૩૫૩/૭)

૧૮૦. નમાઝે જનાઝહ કબ ફર્ઝ હુઈ ?

● નમાઝે જનાઝહ હિજરત કે પેહલે સાલ ફર્ઝ હુઈ હૈ. હિજરત સે પેહલે જો હઝરાત વફાત પા ગએ થે ઉનકી નમાઝે જનાઝહ નહિં પળ્હાઈ ગઈ. (અવજઝુલ મસાલિક : ૧૯૧/૪)

૧૮૧. જનાઝહ પર રિશ્તેદાર જો ચાદરેં ડાલતે હૈં વહ ઉન્હીં કી મિલ્ક હૈ

● જબ કોઈ આદમી મરતા હૈ તો ઉસકે જનાઝહ પર જો ચાદરેં વગૈરહ ડાલતે હૈં વહ ઉસકો સદકા કરના ઝરૂરી સમઝતે હૈ યહ ગલત હૈ વહ ચાદરેં ઘરવાલોં કી હી રહેગી વહ અગર ખૂશી સે સદકા કરના ચાહે તો કર સકતે હૈં બાકી ઝરૂરી નહિ.

(મુસ્તફાદ : ખયરુલ ફતાવા : ૨૯૮/૩)

૧૮૨. નમાઝે જનાઝહ કે લિએ એલાન કરના

● ફતાવા અ. હય : ૨૨૮-૫૨ હૈ કે, અગર મય્યિત આલિમ, યા ઈબાદત ગુઝાર, યા કોઈ ઐસા શખ્સ હો કે લોગોં કો ઉસકી નમાઝે જનાઝહ કા શોક હૈ તો એલાન કરના જાઈઝ હૈ વરના મકરૂહ હૈ. ફતાવા રહીમિયહમેં હૈ કે, નમાઝે જનાઝહ કે લિએ એ'લાન કરનેમેં મુઝાઈકા નહિ કર સકતે હૈં. (મુસ્તફાદ રહીમિયહ : ૩૪૧/૨)

૧૮૩. જિસ કો ફાંસી દી ગઈ ઉસકી નમાઝે જનાઝહ કા હુકમ

● જિસ આદમી કો ફાંસી દી ગઈ ઉસકી નમાઝે જનાઝહ પળ્હી જાએગી.

(મુસ્તફાદ : ઈમદાદુલ ફતાવા : ૭૩૫/૧)

૧૮૪. મય્યિત કો દફન કરને કા હુકમ

● મય્યિત કે ગુસલ, કફન ઔર નમાઝે જનાઝહ કી તરહ મય્યિત કો દફન કરના ભી ફર્ઝે કિફાયા હૈ અગર કિસીને ભી યહ ફર્ઝ અદા નહિ કિયા તો સબ ગુનેહગાર હોંગે.

(દુર્રે મુખ્તાર : ૧૩૫/૩)

૧૮૫. નમાઝે જનાઝહ કે બાદ કયા કરેં ?

● નમાઝે જનાઝહ કે બા'દ જિસ જગા કબ્ર ખોદી ગયીહૈ જનાઝહ કો મસ્નુન તરીકા કે મુતાબિક વહાં લે જાએ ઔર કિબ્લા કી તરફ ચારપાઈ (ડોલી) કો રખેં.

(દુર્રે મુખ્તાર : ૨૩૫/૨)

૧૮૬. મય્યિત કો કબરમેં કૌન ઉતારેં

● બેહતર યહ હૈ કે, ચન્દ દીનદાર ઔર મજબૂત હઝરાત આગે બળ્હેં ઔર ખૂદ મય્યિત કો કબરમેં ઉતારેં ઔર મય્યિત કો કબરમેં ઉતારતે વકત **"બિસ્મિલ્લાહિ વ બિલ્લાહી વ અલા મિલ્લતિ રસૂલિલ્લાહિ"** પળ્હના મુસ્તહબ હૈ. (દુર્રે મુખ્તાર : ૧૩૫/૨)

૧૮૭. મય્યિત ઔરત હો તો પરદા કર લિયા જાએ

● અગર મય્યિત ઔરત હો તો ઉસે કબ્રમેં ઉતારતે વકત પરદા કર લિયા જાએ ઔર પરદા કબ્ર કે ચૌતરફ કપડા ખીંચ કર કિયા જાએ. (મુસ્તફાદ : દુર્રે મુખ્તાર : ૨૩૬/૨)

૧૮૮. અપની મુર્દા બીવી કા કફન-દફન

● હનફીયા કે નઝદીક શૌહર કે લિએ બીવી કી મય્યિત કો ગુસલ દેના જાઈઝ નહિ હૈ, લેકિન કબ્રમેં ઉસકી લાશ કો ઉતાર સકતા હે, મૌત કે બા'દ બીવી કી સૂરત (ચેહરા) દેખના જાઈઝ હૈ, મરને કે બા'દ બીવી શૌહર કે લિએ ગૈર મહરમ હો જાતી હૈ.

(શામી : ૯૦/૩, ફતાવા અ. શરઈય્યા : ૨૬૬/૨)

૧૮૯. મય્યિત ઔરત કો કોન કબ્ર મેં ઉતારે

● અગર મય્યિત ઓરત હો તો ઉસે કબ્રમેં ઉસ ઔરત કે મહરમ હી ઉતારે ઓર અગર મહરમ (બાપ, ભાઈ વગૈરહ) મવજૂદ ન હો તો ઉનકા શૌહર વગૈરહ ભી ઉતાર સકતા હૈ. લેકીન મય્યિત કે જિસમ કો કપડે કે બગૈર હાથ ન લગાએ.

(આલમગીરી : ૮૫/૧, ખયરુલ ફતાવા : ૨૧૨/૩)

૧૯૦. મય્યિત કો સન્દૂક (પેટી)મેં દફન કરના

● અગર કબ્ર કી ઝમીન નરમ યા ગીલી હો તો સન્દૂક મેં મય્યિત કો રખકર દફન કરના સહીહ હૈ લેકીન ઝરૂરત કે બગૈર ઐસા કરના મકરૂહ હૈ.

(શામી : ૫૯૯/૧, મહમૂદિયા : ૨૯૫/૧૦)

૧૯૧. કબ્ર કિતની ગેહરી હો ?

● અસલ તો યહ હૈ કે કબ્ર ઈતની ગેહરી (ઉંડી) હો કે બદબૂ વગૈરહ બાહિર ન આએ ઔર લાશ ફાડ ખાને વાલે જાનવરોંસે મહફૂઝ હો જાએ ઉસકી હદ ઉલમાને યૂં ફરમાઈ હૈ કે કમ અઝ કમ મય્યિત કે આધે કદ કે બરાબર હો ઉસસે ભી ઝયાદા ગેહરી હો તો ઝયાદા અચ્છા હૈ. (શામી : ૬૫૯/૧, ખયરુલ ફતાવા : ૩૨૧/૩)

૧૯૨. લહદ (બગલી કબ્ર) કિતની કુશાદા હો

● લહદ કે બારેમેં ઈસી કદર હુકમ હૈ કે ઈતની કુશાદા હો જિસમેં મુર્દા અચ્છી તરહ લિટા દિયા જાએ ઔર કોઈ ખાસ હદ ઉસકે બારેમેં નહિ આઈ ઔર બાઝ જગા જો મશહૂર હૈ કે લહદ ઈસ કદર ઉંચી હો કે મય્યિત ઉસમેં બૈઠ સકે યહ કુછ ઝરૂરી નહિ.

(ફતાવા દારૂલ ઉલૂમ : ૩૭૬/૫)

લહદ : કબ્ર કે અંદર કા વહ ખડ્ડા જિસમેં મુર્દે કો રખા જાતા હૈ.

૧૯૩. મય્યિત કો કબ્રમેં રખને કા તરીકા

● મય્યિત કો કબ્રમેં ઈસ તરહ રખ્ખા જાએ કે ઉત્તર કી જાનિબ સર ઔર દખ્ખન (દક્ષિણ) કી જાનિબ પૈર, દાહની કરવટ, કિબ્લા કી તરફ ચેહરા હો.

(આલમગીરી : ૮૫/૧, મહમૂદિયા : ૪૬૮/૧૬)

૧૯૪. મય્યિત કો કબ્રમેં કરવટ દેના

● સુન્નત તરીકા યહ હૈ કે મય્યિત કો કબ્રમેં દાહની (સીધી) કરવટ પર કિબ્લા કી તરફ (ચેહરા હો) લિટાયા જાએ ઔર ઉસ મય્યિત કી પીઠ કી તરફ મિટ્ટી યા ઉસકે ઢેલે સે તકિયા લગા દે તાકે મય્યિત દાહની કરવટ પર બાકી રહે. પીઠ કી તરફ લૌટ ન જાએ સીધા લીટા કર સિર્ફ મૂંહ કિબ્લા તરફ કરને કા જો આમ રિવાજ હૈ. વહ સુન્નત કે ખિલાફ હૈ ઔર ઉસસે મુકમ્મલ સુન્નત અદા નહિં હોગી. ઉસસે પરહેઝ કરના ચાહિએ હદીષોં મેં મય્યિત ચિત લિટાને કી મુમાનઅત આઈ હૈ. (મુસ્તફાદ : ઉમ્દતુલ ફિકા : ૫૩૧/૨, તહતાવી : ૩૩૪)

૧૯૫. કબ્રમેં લહદ કિસ તરફ હો

● મુસ્તહબ યહ હૈ કે લહદ કિબ્લા કી જાનિબ હો. (શામી : ૯૩૩/૧)

● લેકિન અગર મય્યિત કો કિબ્લા કે જાનિબ કે અલાવહ કી તરફ કિસી ઉઝર યા ગફલત સે રખ દિયા ઔર મિટ્ટી ડાલ દી ગઈ તોફિર કબ્ર ખોદ કર ઉસકી ઈસ્લાહ કી ઝરૂરત નહિં. (મુસ્તફાદ : આલમગીરી : ૧૬૪/૧)

૧૯૬. કબ્રમેં મય્યિત કા મુંહ કિબ્લા તરફ ન કિયા તો ?

● મય્યિત કો કબ્રમેં કિબ્લા કી તરફ ચેહરા ઔર કરવટ દી જાએ ઉસકે ખિલાફ જાનબુઝ કર કરના ગુનાહ કા સબબ હૈ અલબત્તા ભૂલ સે ઐસા હુવા તો હરજ નહિ. મિટ્ટી ડાલને સે પેહલે મસઅલા માલૂમ હો જાએ તો કિબ્લા જાનિબ ચેહરા કરવટ કર દે. મિટ્ટી ડાલને કે બાદ કબ્ર ખોલના જાઈઝ નહિ. (મુસ્તફાદ : રહીમિયહ : ૧૮૪/૮, શામી : ૮૩૭/૧)

૧૯૭. બગલી કબ્ર ખોદના અફઝલ હૈ યા દરમિયાની ?

● બગલી કબ્ર બનાના અફઝલ હૈ, દરમિયાની ભી બનાના જાઈઝ હૈ.

(દુર્રે મુખ્તાર : ૧૨૪/૧, મહમૂદિયહ : ૪૬૮/૧૬)

૧૯૮. બહુત હી પૂરાની કબ્રમેં નયી મય્યિત કો દફન કરને કા હુકમ

● પૂરાની કબ્રમેં જો મુર્દા થા વહ અગર બિલ્કુલ બોસિદહ ઔર મિટ્ટી હો ગયા હો તો નયી મય્યિત કો ઉસ જગા દફન કરના જાઈઝ હૈ. (શામી : ૬૬૫/૧, ખયરુલ ફતાવા : ૧૫૮/૩)

૧૯૯. દૂસરે કી ઝમીનમેં બગૈર ઈજાઝત કે કબ્ર બના લી જાએ તો

● દૂસરે કી ઝમીન મેં માલિક કી ઈજાઝત કેબગૈર અગર કબ્ર બના લી ગઈ તો ઝમીન કે માલિક કો ઈખ્તિયાર હૈ કે ઉસે હમવાર કરકે અપને ઈસ્તિમાલ મેં લે લેં ઔર ઐસા કર સકતા હૈ. હરજ નહિં. (શામી : ૬૬૨/૧, ખયરુલ ફતાવા : ૧૬૦/૩)

૨૦૦. કબ્ર કો પત્થર સે ઢાંપ સકતે હૈ

● ઝમીન નરમ હોને કી વજાસે કબ્ર ધંસ જાને કા ખૌફ હો તો સન્દુક કબ્ર બનાના બિલા હરજ જાઈઝ હૈ ઔર કબ્ર ઢાંપને મેં ઝરૂરત કે તૌર પર પત્થર ઈસ્તિમાલ કર સકતે હૈં કે જિસસે જાનવર કબ્ર ખોદકર મર્દે તક ન પહુંચ સકે, મગર બેહતર યહ હૈ કે પત્થર કે નીચે કા યા'ની મય્યિત કી તરફ કા વહ હિસ્સા મિટ્ટી સે લિપ લિયા જાએ જિસકી વજા સે મુર્દા કી ચારોં તરફ મિટ્ટી માલૂમ હો. (શામી : ૮૩૬/૧, રહીમિયહ : ૩૮૩/૧)

૨૦૧. વક્ફ કબ્રસ્તાનમેં ઝિંદગી મેં કબ્ર બનવાને કા હુકમ

● કોઈ શખ્સ અપની ઝિંદગી મેં ખુદ કે લિએ કબ્ર બનવાના ચાહે તો બના સકતા હૈ ઓર ઉસ પર સવાબ કી ભી ઉમ્મીદ હૈ. (મુસ્તફાદ-ખયરુલ ફતાવા : ૧૫૯/૩, શામી : ૬૩૨/૧)

૨૦૨. આમ લોગોં કે કબ્રસ્તાનમેં દફનાના બેહતર હૈ

● કોઈ શખ્સ અપને લિએ ઝમીન ખરીદ કર ઉસમેં આમ લોગોં સે અલગ કબ્ર બનાના ચાહે તો બના સકતા હૈ લેકીન બેહતર ઔર અફઝલ યહ હૈ કે આમ લોગોં કે કબ્રસ્તાનમેં દફન હોના શરીઅતમેં ઝિયાદા પસંદીદા હૈ. (ખયરુલ ફતાવા : ૧૬૩/૩, શામી : ૬૨૬/૧)

૨૦૩. અપની મિલકિયત કી ઝમીનમેં કબ્ર બનવાને કા હુકમ

● અપની મિલકિયત કી ઝમીનમેં અપની ઝિન્દગીમેં કબ્ર તૈયાર કરવાના જાઈઝ હૈ.
(શામી : ૬૩૨/૧, ખયરુલ ફતાવા : ૧૬૫/૩)

૨૦૪. જુડવા બચ્ચોં કો કિસ તરહ દફન કરેં

● દો જૂડવા બચ્ચે ઈસ તરહ પૈદા હુએ કે દોનોં કી કમર મિલી હુઈ હૈ. એક કા મુંહ પૂર્વ કી તરફ દૂસરે કી મુંહ પશ્ચિમ કી તરફ હૈ દોનોં કા ઈન્તિકાલ હુવા અબ દફનાનેમેં અગર એક કા મૂંહ કિબ્લા કી તરફ કરતે હૈ તો દૂસરે કા મૂંહ કિબ્લા કી તરફ નહિ હોતા તો ઐસી મજબૂરી કી હાલતમેં દોનોં કા મૂંહ કિબ્લા તરફ કરના ઝરૂરી નહિ. એક હી કા મૂંહ કિબ્લા તરફ કર દિયા જાએ. (કિતાબુલ ફિક્હ અલા. મ. અરબા : ૪૮૯/૧, મુસ્તફાદ : મહમૂદિયા :૮૨/૧૭)

૨૦૫. મસ્જિદકી પૂરાની ચટાઈ કબ્રમેં બિછાના

● કબ્રમેં મય્યિત કે નીચે ચટાઈ બિછાના મકરૂહ હૈ. (તહતાવી : ૬૦૮/૧)

• મસ્જિદમેં અગર કિસી શખ્સને ચટાઈ લાકર બિછા દી ઔર અબ વહ ઝયાદા પૂરાની હો ગઈ ઔર મસ્જિદમેં ઈસ્તિમાલ કે લાયક ન રહી તો બિછાને વાલે અસલ માલિક કો ઈખ્તિયાર હૈ કે જો ચાહે કરે. (આલમગીરી, મુસ્તફાદ : મહમૂદિયા : ૨૮૪/૧૪)

૨૦૬. કબ્રમેં રખને કે બા'દ મય્યિત કે કાન મેં કુછ કેહના

મય્યિત કો કબ્રમેં રખને કે બા'દ કાનમેં કુછ કેહના યા બોસા દેના સાબિત નહિં. શરીઅત મેં ઉસકી કોઈ અસલ નહિ હૈ. (મહમૂદિયા : ૪૪૭/૧૬)

૨૦૭. મય્યિત કે સાથ કુર્આન પાક દફન કરના

• કિસી શખ્સ કે ઈન્તિકાલ પર કુર્આન પાક યા પરચા વગૈરહ પર દુઆ લિખ કર મય્યિત કે સીને પર રખ કર દફન કરના શરીઅત કે ખિલાફ હૈ, યહ તરીકા ગલત હૈ. વજા યહ હૈ કે, મય્યિત કા જબ જિસમ ફટેગા તો બે અદબી હોગી જિસકી હરગીઝ ઈજાઝત નહિ, ઔર અલ્લાહ કે નામ ઔર કલામકી બેઅદબી હોને કી વજાસે હરગીઝ જાઈઝ નહિ, ઐસે કામોં સે બચના ઝરૂરી હૈ. (શામી : ૬૦૮/૧, મુસ્તફાદ મહમૂદિયા : ૨૩૦/૭)

૨૦૮. લાવારિષ મય્યિત કો કહાં દફન કિયા જાએ

• એક લાવારિષ લાશ મુસલમાનોં કે ઈલાકે મેં સે મિલી ઔર યહ પક્કા યકીન હૈ કે યહ મુસલમાનોંમેં સે હી કિસી કી લાશ હૈ લેકીન કોઈ ઉસકે જાનને વાલા નહિ હૈ તો ઉસકા જનાઝહ પઢને કે બા'દ મુસલમાનોં કે કબ્રસ્તાન મેં દફન કિયા જાએ.

(મુસ્તફાદ : બદાએ' : ૩૦૪/૧)

૨૦૯. લાવારિષ મય્યિત કે કફન-દફન કા ખર્ચા કિસ પર

• હર મય્યિત કે કફન-દફન કા ખર્ચ ઉસકે માલ સે વાજિબ હૈ અગર ઐસી લાશ હૈ જિસકા કોઈ વારિષ ન હો તો અગર ઐસી કોઈ કમિટી હો જો લાવારિષ કા ખર્ચ દેતી હો તો ખર્ચ ઉસીકો કરના ચાહિએ. વરના ફિર આમ મુસલમાન ઉસકા ઈન્તિઝામ કરેં.

(દુર્રે મુખ્તાર : ૧૦૨/૩, ફતાવા અ. શરઈય્યા : ૨૭૭/૨)

નોંટ:યાદ રહે ઝકાત કી રકમ સે મય્યિયત કો કફન દેના જાઈઝ નહિં (અહસનુલ ફતાવા : ૨૯૩/૪)

૨૧૦. કબ્ર મેં મય્યિત કા મૂંહ દિખલાના

• કબ્રકે અંદર યા કબ્ર કે બાહિર કબ્રસ્તાન મેં મુર્દે કા ચેહરા દિખલાને કા જો રિવાજ હૈ ઉસકી શરીઅતમેં કોઈ અસલ નહિ, બા'ઝ જગા કબ્રમેં રખને કે બા'દ કફન ખોલકર ચેહરા દિખલાયા જાતા હૈ બે-અસલ હૈ. શરીઅતમેં ઉસકી કોઈ તા'કીદ નહિ, કફન કા બંધન લગા દેને કે બા'દ ચેહરા ખોલના મુનાસિબ નહિ, કભી કભી બરઝખ કે આસાર શુરૂ હો જાતે હૈ. જિનકા છુપાના મકસૂદ હૈ. (મુસ્તફાદ : મહમૂદિયા : ૩૯૮/૨)

૨૧૧. નમાઝે જનાઝહ કે બા'દ મૂંહ દિખાને કી રસ્મ

નમાઝે જનાઝહ કે બા'દ હાઝિર લોગોં કો મૂંહ દિખાને કી જો રસ્મ હૈ વહ ગૈર ઝરૂરી ઔર મકરૂહ હૈ, શરીઅત મેં ઉસકી કોઈ અસલ નહિ લિહાઝા ઐસી રસ્મોં સે બચના ચાહિએ.

(મુસ્તફાદ : રહીમિયહ : ૧૧૦/૫)

૨૧૨. અજનબી મર્દ કા ચેહરા દેખના

● જિસે ઝિન્દગી મેં દેખના જાઈઝ હૈ. ઉસે મૌત કે બાદ ભી દેખ સકતે હૈ.

(ખયરુલ ફતાવા : ૨૧૭/૩)

૨૧૩. કબ્રમેં ખુશબૂ છિળકના કૈસા હૈ ?

● ખુશ્બૂ કબ્રમેં ડાલના સાબીત હૈ. (યા'ની ડાલ સકતે હૈ) અલબત્તા કબ્રમેં મય્યિત કો રખકર મય્યિત પર ગુલાબ કા પાની છિળકના બિદઅત હૈ.

(તહતાવી : ૬૦૮/૧, મુસ્તફાદ : મહમૂદિયા : ૩૯૮/૨)

૨૧૪. આધી પક્કી કબ્ર કા હુકમ

● અગર કબ્ર કી ચારોં તરફ સે ઈંટોં કી પક્કી ચૂનાઈ કી જાએ મિષાલ કે તૌર પર ઈસ તરહ કે ચારોં તરફ સે ઉંચાઈ કી મિકદાર એક ઈંટ હો.

પક્કા હિસ્સા	પક્કા હિસ્સા	પક્કા હિસ્સા
	કચ્ચા હિસ્સા	
	પક્કા હિસ્સા	

યહ સૂરત અકાબિર કે અમલ કે ખિલાફ હૈ. (મુસ્તફાદ : ખયરુલ ફતાવા : ૧૬૨/૩)

૨૧૫. કબ્ર પર ચાર દિવારી યા ચબૂતરા બનાના મના હૈ

● કબ્ર પર હર કિસમ કી ચૂનાઈ ઝિનત કી ગર્ઝ સે હરામ હૈ ઔર ઉસકો મજબૂત બનાને કી ગર્ઝ સે મકરૂહે તહરીમી હૈ, ગુનાહ મેં મકરૂહે તહરીમી ભી હરામ હી કે બરાબર હૈ ચાર દિવારી ચાહે એક ઈંટ હી હો જાઈઝ નહિ. (અહસનુલ ફતાવા : ૧૮૯/૪)

૨૧૬. કબ્ર ઝમીન સે એક બાલિશ્ત ઉંચી હોની ચાહિએ.

● કબ્ર ઝમીન સે એક બાલિશ્ત (યા'ની વેંત) ઉંચી હોની ચાહિએ. ઉસ સે ઝિયાદા ઉચીં કરના મુનાસિબ નહિં. (આલમગીરી : ૮૫/૧)

૨૧૭. કબ્રસ્તાન સેલાબ કી વજાસે બરબાદ હો રહા હો તો લાશોં કો કયા કરે ?

● અગર સેલાબ કી વજાસે કબ્રસ્તાન બરબાદ હો રહા હો ઔર કબ્રેં ભી ખૂલ રહી હો તો ઔર મુર્દે બેહ જાને કા ખતરા હો તો લાશો કો દૂસરી જગા મુન્તકિલ કરના જાઈઝ હૈ. તફસીરે મઝહરી મેં કાઝી ષનાઉલ્લાહ સા. પાનીપતી (રહ.)ને જાઈઝ હોને કા ફતાવા નકલ કિયા હૈ. (મુસ્તફાદ : ખયરુલ ફતાવા : ૨૪૯/૩)

૨૧૮. મય્યિત કો લહદમેં ઉતારને કે બાદ મિટ્ટી ડાલને કા તરીકા

● મય્યિત કી કબ્ર કો ઢાંપને કે બાદ મિટ્ટી કી તીન (૩) મુઠ્ઠિયાં ડાલના મુસ્તહબ હૈ, પેહલી મુઠ્ઠી ડાલતે વકત-**"મિન્હા-ખલક-ના-કુમ"** પઢે દૂસરી કે વકત **"વ-ફી-હા નુઈદુકુમ"** ઔર તીસરી કે વકત-**"વ-મિન્હાનુખ-રિજુકુમ-તારતન-ઉખ-રા."** પઢે.

(આપકે મસાઈલ ઔર ઉનકા હલ : ૧૧૦/૩)

૨૧૯. દફન સે પેહલે કબ્રમેં સૂરએ મુલ્ક પઢના

● મુર્દા કો કબ્રમેં રખને સે પેહલે કબ્રમેં બૈઠ કર "સૂરએ મુલ્ક" યા કોઈ દૂસરી સુરત પઢના સાબિત નહિં લિહાઝા કોઈ ભી સૂરત ન પઢેં. ઉસકી જગા યહ અલ્ફાઝ કહે. "બિસ્મિલ્લાહી વ-અલા મિલ્લતી રસૂલિલ્લાહ." (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ)

ફતાવા શામી મેં ઈસ દુઆ કો લિખ કર લિખ્ખા હૈ કે યહ લફઝ તિરમિઝી ઔર ઈબ્ને માજા સે સાબિત હૈ ઉસકે સિવા ઉન પર મઝીદ કોઈ ઈજાફા ન કિયા જાએ. **(શામી : ૮૩૭/૧)**

૨૨૦. કબ્ર કે પાસ તા'ઝીયત કરના મકરૂહ હૈ

● કબ્રસ્તાનમેં કબ્ર કે પાસ તા'ઝીયત કરના મકરૂહ હૈ. (શામી : ૮૪૩/૧)

૨૨૧. કિસ સૂરત મેં ચન્દ મુર્દે કો એક સાથ દફન કર સકતે હૈ ?

● અગર કોઈ ઐસી સૂરત પેશ આ જાએ જૈસે મિષાલ કે તૌર પર ઝલઝલા, યા વબા યા સેલાબ કી વજા સે મુર્દે બેશુમાર હો જાએ. દફન કરને વાલે લોગ બહુત કમ હોં તો ઐસી સૂરત મેં કઈ મય્યિતોં કો એક કબ્ર મેં દફન કર સકતે હૈં ઔર દો મુર્દો કે દરમિયાન મિટ્ટી કી દિવાલ કર દી જાએ. (મુસ્તફાદ તહતાવી : ૩૩૬)

૨૨૨. કબ્ર બહુત પૂરાની હો જાએ તો વહાં નઈ કબ્ર બનાના કૈસા હૈ ?

● કબ્ર જબ ખરાબ હો જાએં તો ફિર ઉન કો મહફૂઝ રખને કે લિએ મિટ્ટી ડાલના યા લિપના જાઈઝ હૈ. (આલમગીરી : ૮૫/૧) લેકિન ઈસ લિપને યા મિટ્ટી ડાલને કે લિએ કોઈ દિન મુકર્રર (નક્કી) કરના જાઈઝ નહિ ઔર કબ્રેં જબ કે બિલ્કુલ બે-નિશાન હો જાએ ઔર મય્યિત ભી ઉનમેં ગલ-સડ કર મિટ્ટી હો ગઈ હો તો ફિર વહાં દૂસરી કબ્ર નિકાલના ઔર મકાન બનાના યા ખેતી કરના જાઈઝ હૈ. (આલમગીરી : ૮૫/૧)

૨૨૩. એક હી મકાનમેં હિન્દુ મુસલમાન કેસાથ જલ કર મર જાએ ઔર ફર્ક કરના મુમકીન ન હો તો ઉન પર નમાઝે જનાઝહ કા હુકમ

● એક મકાન મેં મુસલમાન કે સાથ હિન્દુ જલ કર મર જાએ ઔર દોનોં મેં ફર્ક કરના, મુશ્કિલ હો જાએ તો સબ પર નમાઝ પઢ લી જાએ. મગર નિય્યત મુસલમાનોં પર પઢને કી કી જાએ. **(શામી : ૯૦૦/૧, ઈમદાદુલ અહકામ : ૪૫૧/૨)**

૨૨૪. કબ્રવાલે કે વસિલા સે દુઆ કરના

● કબ્રવાલે કે વસિલા સે અલ્લાહ પાકસે માંગના જાઈઝ હૈ અલબત્તા કબ્રવાલે કો મુખ્તાર સમઝતે હુએ ઉસસે દાયરેકટ કોઈ ચીઝ માંગના ઉસકી શરીઅતમેં બિલ્કુલ ઈજાઝત નહિં. **(ખયરુલ ફતાવા : ૨૨૯/૩)**

૨૨૫. દફન કરને કે લિએ દૂસરી જગા લે જાને કા હુકમ

● મય્યિત કા જહાં ઈન્તિકાલ હો ઉસી જગા દફન કરના મુસ્તહબ હૈ દૂર તક મય્યિત કો લે જાના ફુકહાને મકરૂહ લિખ્ખા હૈ અલબત્તા બા'ઝ હઝરાતને અપને શહર કી તરફ લે જાને કી ઈજાઝત દી હૈ. **(આલમગીરી : ૧૬૭/૧)**

૨૨૬. કબ્ર બૈઠ જાએ તો ખોદ કર દુરુસ્ત કરના જાઈઝ નહિ

● અગર પુરાની કબ્ર બૈઠ જાએ કબ્ર કે ઉપર મિટ્ટી ડાલ કર દુરસ્ત કરના જાઈઝ હૈ, કબ્ર ઉખાર કર અંદર સે મિટ્ટી વગૈરહ નિકાલ કર દુરસ્ત કરના યા મય્યિત કો નિકાલ કર દૂસરી કબ્રમેં દફન કરના જાઈઝ નહિં. **(શામી : ૮૩૯/૧, એહસનુલ ફતાવા : ૨૦૩/૪)**

૨૨૭. કબ્રસ્તાન સે અલગ દફન કરના મકરૂહ હૈ

● મુસલમાનોં કો મુસલમાનોં કે આમ કબ્રસ્તાન મેં દફન કરના મસ્નુન હૈ. ઈસકે ખિલાફ કિસી ખાસ મકામ મેં દફન કરના મકરૂહ હૈ. **(શામી : ૮૩૭/૧, અહસનુલ ફતાવા : ૨૦૫/૪)**

★ <u>દફન કે બાદ કે મસાઈલ</u> ★

૨૨૮. કબ્ર કે આસપાસ ચાર દિવારી બનાના મકરૂહ હૈ

● બા'ઝ જગા બડે લોગોં કી કબ્ર કે આસપાસ જો ચાર દિવારી બનાતે હૈ. યહ મકરૂહ હૈ. ફતાવા દારૂલ ઉલૂમ મેં હૈ કે કબ્રકે આસપાસ ચાર દિવારી બનાના મકરૂહ હૈ.

(ફતાવા દારૂલ ઉલૂમ : ૩૯૫/૫)

૨૨૯. કબ્રમેં પૈસે યા કોઈ કીમતી ચીઝ રહ જાએ તો ?

● મય્યિત કો દફન કરને કે બા'દ માલૂમ હો કે કિસી કે રૂપિયે યા કોઈ કીમતી ચીઝ કબ્રમેં રહ ગઈ હૈ ઔર ઉસકા પક્કા યકીન ભી હો તો ઉસ સૂરતમેં વહ રકમ યા કીમતી ચીઝ કબ્ર ઉખારકર નિકાલી જા સકતી હૈ કોઈ હરજ નહિ.

(શામી : ૬૨૬/૧, મુસ્તફાદ ખયરુલ ફતાવા : ૧૬૩/૩)

૨૩૦. કબ્ર સે ઘાસ વગૈરહ કાટના

● કબ્ર પર જો ઘાસઉગતી હૈ જબ તક વહ તર (ગીલા) રહે તો ઉસકી તસ્બીહ અઝાબ કો હલકા હોને કા સબબ બનેગી લિહાઝા ઉસકા કાટના મકરૂહ હૈ. ઔર સુખ જાને કે બા'દ જાઈઝ હૈ. **(ફતાવા અ. હય : ૨૩૧)**

૨૩૧. દફન કરને કે બાદ કબ્ર પર પાની છિરકના કૈસા હૈ ?

● કબ્ર કી મિટ્ટી જમી રહે ઔર કબ્ર કી હિફાઝત રહે ઈસ ખિયાલ સે દફન કરને કે બા'દ પાની છિરકના જાઈઝ ઔર મુસ્તહબ હૈ. હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ સે સાબિત હૈ. સર કી તરફ સે પાની છિરકના શુરૂ કરે ઔર પાઈંતી તક છિરકે ઉસકે બા'દ અગર કબ્રકી મિટ્ટી મુન્તશિર હો જાએ તબ ભી કબ્ર ઠીક કરકે પાની છિરકના દુરૂસ્ત હૈ.

(મિશ્કાત શરીફ : ૧૪૮, ગાયતુલ અવતાર : ૪૨૧/૧)

૨૩૨. દફન કે બાદ સર ઔર પૈર કી તરફ સૂરએ બકરહ પઢના

● મય્યિત કો દફન કરને કે બાદ મય્યિત કે સરકી તરફ (ખડે હોકર) સૂરએ બકરહકી ઈબ્તિદાઈ આયતેં (યા'ની-અલીફ લામ સે મુફલિહૂન તક) ઓર પૈર કી તરફ (ખડે રેહ કર) સૂરએ બકરહ કી આખરી આયતેં (આ-મનર્રસૂલુ-સે ખત્મ તક) પઢી જાએં યહ મુસ્તહબ હૈ. **(મિશ્કાત શરીફ : ૧૪૯, શામી : ૮૩૮/૧)**

૨૩૩. કબ્ર પર દુઆ કરતે હુએ હાથ ઉઠાને કા હુકમ

● દફન કે બા'દ કબ્ર પર દુઆ માંગને કે લિએ હાથ ઉઠાને હો તો કબ્રસે હટ કર કિબ્લા તરફ મુતવજ્જેહ હો કર દુઆ કરે વરના બગૈર હાથ ઉઠાએ દુઆ કરે.

(ફત્હુલ બારી : ૧૨૨/૧૨, ફતાવા દા. ઉલૂમ : ૪૪૫/૫)

૨૩૪. કબ્ર પર દુઆ ખડે હો કર કી જાએ યા બૈઠકર

● અસલ યહ હૈ કે કબ્ર પર ખડે હો કર દુઆ કી જાએ ઔર યહ મસ્નુન હૈ. યહ સિર્ફ દુઆ કે લિએ હૈ ઔર અગર વહાં (યા'ની કબ્ર પર) કુછ દેર ઠહેરના હો તો ફિર બૈઠ ભી સકતે હૈ. **(મરાકી : ૩૪૧, મુસ્તફાદ : ખયરુલ ફતાવા : ૧૬૯/૩)**

૨૩૫. તખ્તે રખ દેને કે બાદ કબ્ર પર મિટ્ટી ડાલના મુસ્તહબ હૈ

● જબ મય્યિત પર તખ્તા વગૈરહ રખ દિએ જાએ, ઉસકે બાદ તીન (૩) મુટ્ઠી સે મિટ્ટી ડાલના હર શખ્સ કો મુસ્તહબ હૈ ઔર તખ્તા રખને સે પેહલે કબ્ર કે અંદર મિટ્ટી ડાલના મકરૂહ હૈ. (ઈમ્દાદુલ અહકામ : ૪૫૧/૨)

૨૩૬. કબ્ર પર ગિલાફ ડાલના

● બા'ઝ જગા લોગ કબ્ર પર ગિલાફ ડાલતે હૈં જો શરીઅતમેં જાઈઝ નહિ. ઉસસે બચના ચાહિએ. (ખયરુલ ફતાવા : ૧૬૯/૩)

૨૩૭. કબ્ર પર કતબા લગાના

● કોઈ ખાસ ઝરૂરત હો મિષાલ કે તૌર પર કબ્ર કી નિશાન બાકી રહે, કબ્ર કી બેહુરમતી ઔર તૌહીન ન હો લોગ ઉસે પામાલ ન કરેં ઈસ ઝરૂરત કો સામને રખતે હુએ ખાસ કરકે નેક લોગોં કી કબ્ર પર ઝરૂરત કી મિકદાર મેં નામ ઓર તારીખે વફાત લિખને કી ગુંજાઈશ હૈ, ઝરૂરત સે ઝાઈદ લિખના જાઈઝ નહિ. (મુસ્તફાદ : રહીમિયહ : ૧૯૮/૮)

૨૩૮. કબ્રોં પર છત ઔર ઈમારત બનાના કૈસા હૈ ?

● કબ્રોં પર ઈમારત બનાના-છત બનાના-ખૈમા વગૈરહ લગાના હદીષ શરીફમેં મના ઔર મકરૂહ હૈ. "મુસ્લિમ શરીફ"મેં હૈ. હઝરત જાબિર (રદિયલ્લાહુ અન્હુ) સે રિવાયત હૈ. હઝરત રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ)ને કબ્રોં કો પુખ્તા (યા'ની પક્કી) બનાને ઔર ઉન પર બૈઠને સે ઔર ઉન પર ઈમારત બનાને સે મના ફરમાયા હૈ.

(મુસ્લિમ શરીફ : ૩૧૨/૧, તિરમિઝી શરીફ : ૧૨૫/૧, મિશ્કાત શરીફ : ૧૪૮)

૨૩૯. કબ્ર કો સજદહ કરના સખ્ત હરામ હૈ

● કબ્ર કો બોસા (ચૂમના) દેના ઈસી તરહ અવલિયા ઔર નેક લોગોં કી કબ્રોં કા તવાફ કરના ઔર તા'ઝીમ કી નિય્યત સે સજદહ કરના યહ સબ નસારા ઔર કાફિરો કી આદતોંમે સે હૈ જો સખ્ત હરામ હૈ. ઉસસે બચના ઝરૂરી હૈ.

(મુસ્તફાદ : ખયરુલ ફતાવા : ૧૭૧, અઝીઝુલ ફતાવા : ૧૦/૧)

૨૪૦. કબ્ર પર કુર્આન શરીફ પઢના

● કબ્ર પર કુર્આન શરીફ પઢ કર મય્યિત કો સવાબ બખ્શના જાઈઝ હૈ. અલબત્તા ઉજરત (મહેતાણું) પર કુર્આન શરીફ પઢના ઔર પઢવાના જાઈઝ નહિ.

(અહસનુલ ફતાવા : ૧૮૬/૪)

૨૪૧. કબ્ર પર અઝાન દેના બિદઅત હૈ

● મય્યિત કો કબ્ર મેં દફન કરને કે બાદ કબ્ર પર અઝાન દેના કિસી શરઈ દલીલ સે સાબિત નહિં લિહાઝા યહ બિદઅત હૈ ઉસસે બચના ઝરૂરી હૈ.

(શામી : ૬૨૬/૧, ખયરુલ ફતાવા : ૧૬૩/૩)

૨૪૨. મય્યિત કો દફનાને કે બા'દ કી રસ્મેં

● મય્યિત કો દફનાને કે બા'દ કબ્ર પર ફૂલ ઔર ખુશ્બૂ વગૈરહ જો ડાલતે હૈ ઉસકી શરીઅતમેં કોઈ અસલ નહિં યહ તમામ રસ્મેં ગલત હૈ. ઉસસે બચના ઝરૂરી હૈ

(મુસ્તફાદ : આપકે મસાઈલ ઔર ઉ. હલ : ૧૦૮/૩)

૨૪૩. કબ્ર પર કતબા લગાના

● અલામત (નિશાની) કે તૌર પર કબ્ર પર કતબા (પત્થર-તખતી) લગાના તારીખે વફાત, નામ વગૈરહ લિખના જાઈઝ હૈ, હદીષમેં કબ્ર પર લિખને કી મુમાનિઅત આઈ હૈ ઔર અલામત કે લિએ પત્થર રખના સાબિત હૈ. (મુસ્તફાદ-અહસનુલ ફતાવા : ૧૯૯/૪)

૨૪૪. <u>બિદઆત ઔર ગલત રસ્મેં</u>

૨૪૫. દફન કે બાદ ચાલીસ કદમ હટ કર દુઆ માંગના

● દફન કરને કે બા'દ ચાલીસ (૪૦) કદમ હટ કર દુઆ માગના કિસી હદીસ સે સાબીત નહિં સિર્ફ યહ એક કિસમ કી બિદઅત ઔર રસ્મ હૈ ઉસસે બચના ઝરૂરી હૈ.

(ખયરુલ ફતાવા : ૨૫૦/૩)

૨૪૬. દફન સે પેહલે કબ્રમેં સૂરએ મુલ્ક પઢના

● બા'ઝ જગા યહ મામુલ હૈ કે મુર્દા કો કબ્ર મેં રખને સે પેહલે કબ્રમેં સૂરએ મુલ્ક યા ઔર કોઈ સૂરત પઢતે હૈ. ઉસકી શરીઅતમેં કોઈ અસલ નહિં લિહાઝા ઉસસે બચા જાએ. ઉસકી જગા યહ દુઆ પઢી જાએ. (બિસ્મિલ્લાહી વ અલા મિલ્લતી રસૂલિલ્લાહિ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ) ઈસસે ઝયાદા પઢના સાબિત નહિ.

(શામી : ૮૩૭/૧, ખયરુલ ફતાવા : ૨૫૦/૩)

૨૪૭. નમાઝે જનાઝહ કે બાદ કલિમા વગૈરહ પઢના

● નમાઝે જનાઝહ કે ફવરન બાદ તમામ લોગોં કા જમા હો કર બૈઠ કર કે કુર્આન કી તિલાવત યા કલિમા વગૈરહ પઢના સાબિત નહિં. અલબત્તા અગર કોઈ અલાહિદા તૌર પર મય્યિત કે લિએ દુઆ-તિલાવત કરે તો જાઈઝ હૈ. (ખયરુલ ફતાવા : ૨૨૪/૩)

૨૪૮. ક્યા કોઈ મય્યિત કો લેને કે લિએ પુરાની મય્યિત આતી હૈ

● મૌત કે વકત યહ જો મશહૂર હૈ કે મય્યિત કો લેને કે લિએ પૂરાની મય્યિત (યા'ની જો પેહલે મર ચૂકે હૈ વહ) આતી હૈ યહ સહી નહિ ઔર યહ કિસી હદીષ સે સાબિત ભી નહિં. (ખયરુલ ફતાવા : ૨૨૪/૩)

૨૪૯. દફન કે બાદ ચાલિસ દિન તક કબ્ર પર હાઝરી દેના

● દફન કે બાદ કબ્ર પર ચાલીસ (૪૦) દિન તક સુબ્હ-શામ હાઝરી દેના ઔર કુછ ઝિક્ર ભી કિયા જાતા હૈ યા પઢ્હા જાતા હૈ. યહ અમલ ચાલિસ દિન તક જારી રેહતા હૈ. ઉસકી શરીઅતમેં ન કોઈ અસલ હૈ ઔર ન સાબિત હૈ ઔર ઈસાલે સવાબ કે લિએ અપની તરફસે કોઈ વકત ઔર દિન મુતઅય્યિન (નક્કી) કર લેના દીનમેં ઝ્યાદતી હૈ ઔર બિદઅત હૈ. (ખયરુલ ફતાવા : ૨૨૨/૩)

૨૫૦. બેવા કો તીજા પર નયા દોપટ્ટા ઓઢાના

● બાઝ જગા યહ રિવાજ હૈ કે બેવા કો તીજે મેં નયા દોપટ્ટા (યા'ની ઓઢની) ઓઢાતે હૈ યહ એક કિસમ કી ગલત રસ્મ હૈ ઔર શરીઅત કે ખિલાફ હૈ ઉસકો છોળના ચાહિએ ઔર બચના ઝરૂરી હૈ. (આપકે મ. ઔર ઉ.હલ : ૧૧૯/૩)

૨૫૧. પોસ્ટ મારટમ કા હુકમ

● આજકલ હાદિષા (એકસીડન્ટ વગૈરે)મેં હલાક યા કત્લ હોને વાલોં કા પોસ્ટ મારટમ કિયા જાતા હૈ ઔર જિસ્મ કો ચીરફાડ કર અંદર કે હિસ્સે દેખે જાતે હૈં, ઉનમેં અકસર સૂરતેં ઐસી હોતી હૈ જહાં પોસ્ટ મારટમ શરઈ ઝરૂરત કે બગૈર કિયા જાતા હૈ. જો જાઈઝ નહિ ઔર અગર કહીં શરઈ ઝરૂરત હો યા'ની કિસી દૂસરે ઝિન્દા શખ્સ કી જાન બચાને યા કિસી કા માલ જાએઅ હોને સે બચાને કે લિએ પોસ્ટ મારટમ કરના ઝરૂરી હો તો ઉસમેં શરઈ અહકામ મિષાલ કે તૌર પર સતર ઔર મય્યિત કે એહતિરામ કા ખ્યાલ રખના ઝરૂરી હૈ ઔર ફારિગ હોને કે બાદ ઉસકે તમામ આ'ઝા (યા'ની ઉઝ્વ) કો દફન કર દેના ઝરૂરી હૈ.

(ઈમ્દાદુલ ફતાવા : ૫૦૮/૧, કિફાયતુલ મુફતી ૧૮૮ : ૪)

૨૫૨. ગુઠલિયોં પર એક લાખ મરતબા કલિમ એ તૈયબા પઢ્હના

● બા'ઝ જગા યહ રસ્મ હૈ કે મય્યિત કે કફન દફન સે પેહલે ગુઠલિયોં પર એક લાખ મરતબા કલિમ-એ-તૈયિબા પઢ્હવાના ઝરૂરી સમઝતે હૈ. ઔર ઉસકો પૂરા કરને કે લિએ દૂસરોં કો બુલાએ જાતે હૈં ઔર ઉન્હે મજબૂરન આના પઢ્હતા હૈ ઔર જો શખ્સ ન આવે યા ન આ સકે તો વહ તા'ઝીયત ઔર ઝનાઝહ મેં ભી શરમ કે મારે શિર્કત નહિં કરતા ઉસમેં કંઈ ખરાબિયાં હૈ ઔર કફન-દફનમેં તાખીર હોતી હૈ ઈસલિએ યહ રસ્મ કો છોડના ઝરૂરી હૈ.

(ઈમ્દાદુલ અહકામ : ૧૦૩/૧)

૨૫૩. મય્યિત કો સિલા હુવા પાઈજામા ઔર ટોપી પેહનાના

● બા'ઝ જગા મય્યિત કો કફન દેતે વક્ત મર્દ હો યા ઔરત પાઈજામા ઔર ટોપી પેહનાતે હૈ યહ નાજાઈઝ હૈ. (ફતાવા દા. ઉલૂમ : ૨૭૧/૫)

૨૫૪. મય્યિત કો કફનમેં ઈમામા દેના

● બા'ઝ જગા ઉલમા ઔર સરદારોં વગૈરહ કી મય્યિત કો કફન કે તીન (૩) કપડોં કે અલાવહ એક (યા'ની ચૌથા) ઈમામા ભી દેતે હ. તો યહ ઈમામા દેના મકરૂહ હૈં. ખૂદ સરકારે દોઆલમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ કો તીન (૩) યમની ચાદરોં મેં કફન દિયા ગયા થા જિસમેં ઈમામા નહિં થા. અહાદિષમેં ઉસકી શરાહત મવજૂદ હૈ.

(ઈમ્દાદુલ ફતાવા : ૫૧૦/૧, ફતાવા દા. ઉલૂમ : ૨૫૯/૫)

૨૫૫. મય્યિત કો સૂરમા લગાના ઔર કંગી કરના

● બા'ઝ લોગ મય્યિત કી આંખોં મેં સુરમા ઔર કાજલ લગાતે હૈં સર ઔર દાળ્હી કે બાલોં મેં કંઘા ભી કરતે હૈં, બા'ઝ લોગ નાખૂન (નખ) ઔર બાલ કતર દેતે હૈં. યહ સબ નાજાઈઝ હૈ. (ફતાવા દા. ઉલૂમ : ૨૪૮/૫)

૨૫૬. કફન દેને કે બાદ ઈમામ કા ખત મય્યિત કો દેના

● બા'ઝ લોગ મય્યિત કો કફન પેહનાને કે બાદ મસ્જિદ કે ઈમામ કા લિખા હુવા ખત મય્યિત કે દોનોં હાથોં મેં દેતે હૈં યહ બેઅસલ ઔર બેકાર હૈ. (ફતાવા દા. ઉલૂમ : ૨૫૬/૫)

૨૫૭. જનાઝહ યા કબ્ર પર ફુલોં કી ચાદર ડાલના

● કબ્ર પર ઔર જનાઝહ પર ફૂલોં કી ચાદર ડાલને કા રિવાજ ચલ પળા હૈ ઔર ઉસકો કફન-દફન કે આ'માલમેં સે એક અમલ સમઝા જાતા હૈ ઔર કબ્ર પર બત્તીયાં જલાઈ જાતી હૈ, હાલાં કે કુર્આન-હદીષ ઔર સહાબા રદિયલ્લાહુ અન્હૂ ઔર સાલિહીન સે ઈન કામોં કા કોઈ સુબૂત નહિં. લિહાઝા યહ સબ બિદઅત ઔર નાજાઈઝ હૈ.

(ઈમ્દાદુલ અહકામ : ૯૨/૧)

૨૫૮. મય્યિત કે ફોટુ ખીંચના

● બા'ઝ લોગ નમાઝે જનાઝહ સે ફારિગ હોકર મય્યિત કા મુંહ ખોલકર ફોટુ ખીંચતે યા ખીંચવાતે હૈં, તાકે યાદગાર કે તૌર પર ઉસકો રખ્ખે, યાદ રખ્ખે તસ્વીર ખીંચવાના મુતલક હરામ હૈ, લિહાઝા મય્યિત કા ફોટુ લેના ભી હરામ હૈ, ફોટુ ખીંચને ઔર ખીંચવાને વાલે દોનોં ગુનાહે કબીરહ કરનેવાલે હોતે હૈં.

(તસ્વીર કે શરઈ અહકામ, અહકામે મય્યિત : ૨૩૩)

૨૫૯. નમાઝે જનાઝહ કા ફોટુ શાએ' કરના

એક ચીઝ યહ ભી હૈ કે નમાઝે જનાઝહ કે ફોટુ અખબાર (પેપર)મેં શાએ' કિએ જાતે હૈં ઔર ફોટુ મેં ખાસ ખાસલોગોં કો દિખાને કી કોશિશ કી જાતી હૈ હાલાં કે યહ તસ્વીર ખીંચવાના હરામ હૈ. **(અહકામે મય્યિત : ૨૩૩)**

૨૬૦. મય્યિત કે સીના ઔર કફન પર કલિમા લિખના

બા'ઝ જગા મય્યિત કે સીને યા પેશાની પર યા કફન પર કલિમ-એ-તય્યિબા કલિમએ શહાદત, આયતુલ કુર્સી ઔર દૂસરી દુઆએં રોશનાઈ (યા'ની કલમ) વગૈરહ સે લિખી જાતી હૈં. ઈસ તરહ લિખના જાઈઝ નહિં કયૂં કે મય્યિત કે ફટને સે બેહુરમતી હોગી.

(અહસનુલ ફતાવા : ૩૧૫/૧)

૨૬૧. કબ્ર પર ચિરાગ જલાના

કબ્રોં પર ચિરાગ જલાને કી રસ્મ ભી બહુત કસરત સે કી જાતી હૈ. શબે જુમ્આ (જુમ્આકી રાત) શબે મે'રાજ, શબે બરા'ત ઔર શબે કદ્રમેં ખાસ તૌર પર ઉસકા એહતિમામ હોતા હૈ બાકાઈદા કુમકુમે, લાઈટેં લગવાઈ જાતી હૈ. યહ સબ નાજાઈઝ ઔર બિદઅત હૈ.

(સુન્નત વ બિદઅત : ૮૨,૮૩)

૨૬૨. કબ્ર કો પક્કી બનાના

કબ્ર કો પક્કી બનાને કા રિવાજ બહુત આમ હો ચૂકા હૈ. બા'ઝ લોગ ચૂને, રેત સે પક્કી બનાતે હૈં. બાઝ સિમેન્ટ, ઈંટ લગવાતે હૈં ઔર બા'ઝ લોગ સંગે મરમર સે પક્કી કરવાતે હૈ. યહ સબ નાજાઈઝ હૈ, હદીષોંમેં સાફ સાફ મના મવજૂદ હૈ.

(ફતાવા દા. ઉલૂમ : ૩૭૭/૫)

૨૬૩. દફન કે બા'દ કેવડા છિરકના, અગરબત્તી જલાના

મય્યિત કે દફન કરતે વક્ત કબ્ર કે અંદર કેવડા છિરકના, ઈસી તરહ અગરબત્તી કબ્ર પર યા કબ્ર સે જુદા સુલગાના નાજાઈઝ ઔર બિદઅત હૈ. શરીઅત મેં ઉસકા કોઈ સુબુત નહિં. **(અહસનુલ ફતાવા : ૩૭૧/૧)**

૨૬૪. ફાતિહા ખ્વાની કા હુકમ

આજકલ ફાતિહા કા તરીકા જો ચલ રહા હૈ કે ખાના યા મિઠાઈ વગૈરહ સામને રખ કર ઉસ પર કુર્આન શરીફ કી કુછ આયતે યા સૂરતેં પઢ કર ઉસ ખાને ઔર કુર્આન મજીદકા સવાબ મય્યિત કો પહુંચાતે હૈ ઔર ઉસે ઝરૂરી સમઝતે હૈ ઈસી તરહ તીજા, દસવાં, બીસવાં,

ચાલીસવાં, સબ ચીઝેં શરઈ એ'તેબાર સે બે અસલ હૈ ઔર બિદઅત હૈ ન રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ કા યહ તરીકા હૈ ન સહાબએ કિરામ (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ) કા ન તાબિઈન ઔર તબે તાબિઈન કા લિહાઝા ઐસે હર કામ સે બચના ઝરૂરી હૈ જિસકી શરીઅતમેં કોઈ અસલ નહિ.

અલબત્તા તારીખ, મહિના, દિન મુતઅય્યિન કિએ બગૈર સિર્ફ સવાબ પહુંચાના કુર્આન પાક પઢકર, નમાઝ પઢકર, રોઝા રખકર ગરીબોં કો ખાના ખિલાકર ઝરૂરતમંદો કો કપળા વગૈરહ દેકર, બેહતર ઔર અચ્છા હૈ ઔર હદીષસે સાબિત હૈ.

(ફતાવા મહમૂદિયહ : ૧૮૭/૧)

૨૬૫. મય્યિત કે ઘરવાલોં કી તરફસે તૈયાર કિએ હુએ હુએ ખાને કા હુકમ

વહ ખાના જો મય્યિત કે ઘરવાલોં કી તરફ સે તૈયાર કર કે લોગોં કી દા'વત કરતે હૈ ઔર શાદી કી તરહ ઈસ મૌકા પર ભી રિશ્તેદારોં, દોસ્તોં વગૈરહ કા ઈજતિમા હોતા હૈ. યહ ખાના દાવત કઈ વજાસે નાજાઈઝ ઔર બિદઅત હૈ. ૧. યહ હકીકત મેં હિન્દુઓ કી રસ્મ હૈ બસ ઉસમેં હિન્દુઓ કી મુશાબહત હૈ (જો હરામ હૈ) ૨. શરીઅત મેં ગમી કે મૌકા પર દા'વત સાબિત નહિં. ૩. ઈસ દા'વત કી ઝરૂરી સમઝા જાતા હૈ ઔર ગૈર ઝરૂરી ચીઝ કો ઝરૂરી સમઝના નાજાઈઝ હૈ. ૪. દા'વત પર જો પૈસે ખર્ચ હોતે હૈં. ઉસમેં આમ તૌર પર નાબાલિગ યતીમોં કા હિસ્સા ભી હોતા હૈ ઔર નાબાલિગ કા માલ સદકા ઔર ખૈરાત મેં દેના કિસી સૂરતમેં જાઈઝ નહિં. ૫. ઈસ દા'વત સે મકસદ ઈસાલે સવાબ નહિં હોતા બલ્કે દિખલાવા કરના હોતા હૈ યા લોગોં કે તાના કે ડર સે દા'વત કી જાતી હૈ જો કે શિર્કે અસગર (છોટા શિર્ક) હૈ. લિહાઝા ઉસસે બચના લાજીમ ઔર ઝરૂરી હૈ.

(અહસનુલ ફતાવા : ૩૫૫/૧, ઈમ્દાદુલ અહકામ : ૧૧૫/૧)

૨૬૬. કબ્ર પર ચાદર ચઢાના

હઝરત આયશા (રદિયલ્લાહુ અન્હા) સે રિવાયત હૈ કે, અલ્લાહને હમેં જો માલ દિયા હૈ ઉસમેં હમેં યહ હુકમ નહિં દિયા કે પત્થરોં, ઈંટો ઔર મિટ્ટી કો કપડે ઓઢાએં.

(મુસ્લિમ, અબુ દાઉદ)

ઈસ હદીષમેં દિવાલ પર ચાદર ચઢાને કી મુમાનઅત (મના) આઈ હૈ લિહાઝા યહ નાજાઈઝ હૈ. (રદ્દુલ મુહતાર : ૮૩૯/૧, ફતાવા અઝીઝી : ૧૫૩) કરાચી

૨૬૭. નમાઝે જનાઝહ કે બાદ દુઆ માગના નાજાઈઝ હૈ

નમાઝે જનાઝહ કે બાદ દુઆ માગના ચૂંકે હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ ઔર સહાબા, તાબિઈન સે સાબિત નહિ ફુકહા (રહમતુલ્લાહ અલયહ) ઉસે નાજાઈઝ ઔર મકરૂહ ફરમાતે હૈં. (ફતાવા સિરાજિયા-કાઝીખાન : ૧૪૧/૧, નફઉલ મુફતી : ૧૪૩, અહસનુલ ફતાવા : ૩૩૬/૧)

૨૬૮. તીજા, દસવાં કા ખાના

તીજા, દસવાં કા ખાના નાજાઈઝ હૈ. અલબત્તા જો શખ્સ ફકીર મુહતાજ હો ઉસકો ખાને કો ન મિલતા હો ઉસકે લિએ જાઈઝ હૈ. (ફતાવા મહમૂદિયા : ૩૪૫/૬)

૨૬૯. કબ્ર પર ચિરાગ, અગરબત્તી, લોબાન વગૈરહ

કબ્ર કે ઉપર ચિરાગ, અગરબત્તી, લોબાન વગૈરહ કા જલાના બિદઅત ઔર મના હૈ. મય્યિત કે લિએ ખૂશ્બૂ લગાના તીન (૩) વક્ત સાબિત હૈ. એક જબ ઉસકી રૂહ નિકલે દૂસરે જબ ઉસકો ગુસલ દિયા જાએ. તીસરે કફન પેહનાને કે કરીબ. (બહર : ૧૯૧/૨) કબ્ર પર સાબિત નહિ ન દફન સે પેહલે ઔર ન દફન કે બાદ. જો લોગ કબ્ર પર ચિરાગ જલાતે હૈં. ઉન પર હઝરત નબીએ અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને લા'નત ફરમાઈ હૈ.

(મિશ્કાત શરીફ : ૭૧, મહમૂદિયા : ૪૦૦/૨)

૨૭૦. કબ્ર કો સજદહ ઔર ચુમના હરામ હૈ

મઝાર કે દરવાઝા પર જાકર સર ઝુકાના, રખના સજદહ કી હૈઅત બનાના અગર તા'ઝીમ કી નિય્યતસે હો તો હરામ હૈં, અગર ઈબાદત કી નિય્યત સે હો તો શિર્ક હૈ. કબ્ર કો બોસા દેના યા મઝાર કે દરવાઝે ઔર દિવાર કો ચૂમના ભી હરામ હૈ.

(ફતાવા મહમૂદિયા : ૬૦/૧૦, ફતાવા રશીદિયા : ૧૪૪-શર્હે ફિકહ અકબર : ૨૩૮)

૨૭૧. કબ્ર કા તવાફ કરના હરામ હૈ

બુઝુર્ગોં, પીરોં કી કબ્રોં કા તવાફ કરના બિદઅત, ગુમરાહી ઔર ગુનાહ હૈ.

(ફતાવા મહમૂદિયા : ૨૧૩/૧, ફતાવા રશીદિયા : ૧૪૩)

૨૭૨. મઝારાત પર હાઝરી કે વક્ત ખાસ કિસમ કા કપડા પહેનના

બા'ઝ મઝારાત કે ઉર્સમેં શિર્કત કરને કે લિએ ખાસ કિસમ કે કપડે પહેનના ઔર ઉસે એહરામ કેહના યહ એક કિસમ કી જહાલત હૈ, ઉસસે તોબા ઝરૂરી હૈ.

(ફતાવા મહમૂદિયા : ૨૧૩/૧)

૨૭૩. કબ્રોં પર ચળ્હાવા

ઉલમા ઔર ફુકહા (રહમતુલ્લાહ અલયહ)ને અલ્લાહ કે નામકે અલાવહ કિસી પર ચળ્હાવા ચળ્હાને કો હરામ લિખા હૈ. લિહાઝા યહ જાઈઝ નહિ ઔર ઉસકા ખાના ભી જાઈઝ નહિં. (ફતાવા મહમૂદિયા : ૩૧૮/૫, તહતાવી : ૪૦૩)

૨૭૪. કબ્રોં પર અલ્લાહ વાલોં સે મદદ માંગના

અવલિયા અલ્લાહ કી રૂહોં સે મદદ માંગના યા'ની યહ અકીદહ રખના કે હમ જબ મુસીબત મેં ગિરફતાર હો કર ઉન બુઝુર્ગોં કો આવાઝ દેતે ઔર ઉનસે મદદ માંગતે હૈં તો વહ હમારી ફરિયાદ કો હર જગા સુનતે ઔર હમારી મદદ કે લિએ આતે હૈ. યહ અકીદહ ઈસ્લામી અકીદહ નહિં. બલ્કે મુશરીકાના અકીદહ હૈ. ઉસસે ઈસ્લામ કા સલામત રેહના દુશવાર, મુશ્કિલ હૈ. (મજમઉલ અન્હૂર : ૬૯૯/૨, મહમૂદિયા : ૨૦૬/૧, ફતાવા મવ. અ. હય ૮૦)

૨૭૫. મઝારાત (કબ્રોં) પર ઔરતો કા જાના ઔર મન્નત માગના

અવલિયા અલ્લાહ કે મઝારાત પર જાકર મુરાદેં ઔર મન્નતે માંગના હરામ હૈ.

(મહમૂદિયા : ૧૯૬/૧)

૨૭૬. દફન કે બા'દ મકાન પર મખ્સુસ ફાતિહા

મય્યિત કે દફન કે બાદ રિશ્તેદાર વગૈરહ મય્યિત કે ઘર પહુંચ કર ખળે હો કર હાથ બાંધ કર ખાને પર ફાતિહા વગૈરહ પળ્હતે હૈં. યહ બે અસલ ઔર સુન્નત કે ખિલાફ હૈ. ઉસકો છોળના ઝરૂરી હૈ. (ફતાવા મહમૂદિયા : ૧૯૬/૧)

૨૭૭. શબે બરાત મેં કબ્રોં પર રોશની ઔર અગરબત્તી

શબે બરાતમેં કબ્રોં પર રોશની કરના ઔર અગરબત્તી જલાના જહાલત કી રસ્મ હૈ, જિસસે બચના ઝરૂરી હૈ. (ફતાવા મહમૂદિયા : ૨૨૩/૧)

૨૭૮. તીજા, દસવાં, બીસવાં ઔર ચાલીસવાં કરના

મય્યિત કે ઈન્તિકાલ કે બાદ તીજા કરના, દસવાં, બીસવાં ઔર ખાસ તૌર પર ચાલીસવાં કરને મેં, તીન માહી ઔર છે (૬) માહી કરને કા આમ રિવાજ હૈ ઔર ઉનકો કરના ઝરૂરી સમઝા જાતા હૈ ઔર જો ન કરે ઉસકો તરહ તરહ કે તાને દિએ જાતે હૈં યહ ભી સબ બિદઅત ઔર નાજાઈઝ હૈ. ઉસસે બચના ઝરૂરી હૈ. (અહકામે મય્યિત : ૨૪૧)

૨૭૯. તીસરે દિન ઝિયારત કરના

બા'ઝ જગા ખાસ એહતિમામ સે તીસરે દિન મય્યિત કે મઝાર પર સબ લોગ હાઝરી દેતે હૈ. જિસકી ઈબ્તિદા ઈસ તરહ હોતી હૈ કે સબસે પેહલે મય્યિત કે ઘર ફાતિહા, ફિર મહોલ્લા કી મસ્જિદમેં એક ફાતિહા, ફિર કબ્રસ્તાન જાકર મુર્દા કી કબ્ર પર એક ફાતિહા ફિર વહાં સે વાપસી પર ચાલીસ (૪૦) કદમ પર ફાતિહા ફિર મુર્દા કે ઘર જાકર દોબારહ એક ફાતિહા યહ તમામ રસ્મેં ઔર પાબંદીયાં બિદઅત હૈ ઔર ઉસકો છોડના ઝરૂરી હૈ.

(અહકામે મય્યિત : ૨૪૦,૨૪૧)

૨૮૦. મય્યિત કે ઘર ઔરતોં કા જમા હોના

મય્યિત કે ઘર ઔરતેં ભી કઈ મરતબા જમા હોતી હૈ. હાલાં કે એક મરતબા તા'ઝીયત કર લેને કે બાદ દૂસરી મરતબા તાઝીયત કે લિએ જાના મકરૂહ હૈ. ઝાહિરી તૌર પર ઉનકા આના તસલ્લી કે લિએ હોતા હૈ, લેકિન હોતા યહ હૈ કે મય્યિત કે ઘરવાલોં કો સબ્ર દિલાને, દિલ થામને ઔર તસલ્લી દેને કી એક બાત નહિં. ઉલટા ઉન કો ગમ યાદ દિલા દિલા કર રોના પિટના શુરૂ કર દેતી હૈ. યા વહાં બૈઠ કર દુન્યા કી બાતેં કરતી હૈ. જૈસે કિસી શાદીમેં શરીક હો રહી હો. ઉનકે અલાવહ ઔર ભી કઈ મફાસિદ હૈ જિનસે પરહેઝ ઝરૂરી હૈ ઔર ઐસે કામોં સે બચના ભી ઝરૂરી હૈ. (ઈસ્લાહુર્રુસૂમ : ૧૪૬)

૨૮૧. બરસી મનાના

ઈસ દૌર કી એક રસ્મ યહ હૈ કે જિસ દિન કિસી કા ખાસ તૌર પર કિસી બળે મરતબાવાલા યા કિસી માલવાલે કા ઈન્તિકાલ હો જાએ હર સાલ ઉસ તારીખ કો લોગોં કો જમા કિયા જાતા હૈ. જૈસે જલ્સા કિયા જાતા હૈ, કુર્આન હદીષ, સહાબા (રદિયલ્લાહુ અન્હુ), તાબિઈન (રહમતુલ્લાહ અલયહ) અકાબીરીને ઉમ્મત મેં કિસીસે ઉસકા કોઈ સુબૂત નહિં લિહાઝા ઉસકો છોડના વાજિબ હૈ. (ઈમદાદુલ મુફતીન : ૧૫૭-૧૬૧)

૨૮૨. રૂહોં કા દુનિયા મેં આના

બા'ઝ લોગોં કા યહ ગુમાન હૈ કે રૂહેં દુનિયા મેં આતી હૈ. ઉસકે બારેમેં યકીની તૌર પર કુછ કેહના મુમકિન નહિં ઔર ઉસકે બારેમેં કોઈ સહીહ હદીષ વારિદ નહિ હૈ. ઈસી તરહ જુમેરાત કો રૂહોં કા આના કિસી સહીહ હદીષ સે સાબિત નહિં ઔર ન ઉસકા કોઈ શરઈ સુબૂત હૈ. (આપકે મસાઈલ ઔર ઉ.હલ : ૩૦૯,૩૧૦/૧)

૨૮૩. ઉર્સ મનાના નાજાઈઝ હૈ

આજકલ બુઝુર્ગોંકી મઝારાત પર બડી ધુમ ધામસે મુતઅય્યિન તારીખોંમેં ઉર્સ કિએ જાતે હૈ યહ બિલ્કુલ નાજાઈઝ ઔર હરામ હૈ. (આપકે મસાઈલ ઔર ઉ.હલ : ૩૧૬/૧)

૨૮૪. બુઝુર્ગોં કે નામ કી મન્નત માનના હરામ હૈ

બુઝુર્ગોં કે મઝારાત પર કસરત સે ચાદરેં ચઢાને, ઉનકે નામ કી મન્નત માનને કા આમ રિવાજ હૈ, યહ સબ શરીઅત કે ખિલાફ હૈ ઔર મુતલક હરામ હૈ.

(સુન્નત વ બિદઅત : ૭૨)

૨૮૫. ઈસાલે સવાબ કે લિએ ઉજરત દેકર કુર્આન પળ્હવાના

બા'ઝ લોગ ઐસા ભી કરતે હૈં કે મર્હૂમ કે ઈસાલે સવાબ કે લિએ ઉજરત પર એક આદમી રખ લેતે હૈં જો રોઝાના મર્હૂમ કી કબ્ર પર કુર્આન શરીફ કી તિલાવત કરતા હૈ ઔર અપને ગુમાન કે મુતાબિક મર્હૂમ કો સવાબ પહુંચાતા હૈ. તો યાદ રહે કે ઉજરત પર ઈસાલે સવાબ કે લિએ કુર્આન શરીફ પળ્હવાના ઔર પળ્હના હરામ હૈ, બા'ઝ લોગ આયતે કરીમા ઔર કલિમ-એ તય્યિબા કા ખતમ ભી ઈસાલે સવાબ કે લિએ ઉજરત દેકર કરાતે હૈં. તો ઉનકા ખતમ ભી ઉજરત દેકર કરાના હરામ હૈ.

(રદ્દુલ મુહતાર : ૩૫/૩, અહસનુલ ફતાવા : ૩૭૫/૧)

૨૮૬. કબ્ર પર દફન કે બાદ અઝાન દેના બિદઅત હૈ

મય્યિત કો દફન કરને કે બાદ કબ્ર પર અઝાન દેના બિદઅત હૈ શરીઅત મેં ઉસકા કોઈ સુબૂત નહિ ઔર જો કામ ઐસા હો વહ મકરૂહે તહરીમી હૈ.

(ફતાવા રશીદિયા : ૧૪૫)

૨૮૭. ફાતિહા કા મવજૂદા તરીકા બિદઅત હૈ

આજકલ બાઝ લોગ સામને ખાના યા શીરીની રખ કર હાથ ઉઠાકર ફાતિહા ઔર "કુલ હુવલ્લાહુ" પળ્હતે હૈ જો શરઈ એતેબાર સે દુરૂસ્ત નહિ. બલ્કે બિદઅત હૈ.

(ફતાવા રશીદિયા : ૧૫૪)

૨૮૮. ખાને યા શીરીની પર ફાતિહા

ફાતિહા ખાને યા શીરીની પર પળ્હના બિદઅત, ગુમરાહી હૈ. હરગિઝ ન કરના ચાહિએ.

(ફતાવા રશીદિયા : ૧૫૪)

૨૮૯. મય્યિત કે ઘર ઈસાલે સવાબ કે લિએ જમા હોના

બા'ઝ જગા કબ્રસ્તાન સે વાપસી પર ઉસી દિન યા દૂસરે દિન યા તીસરે દિન જમા હોકર કુર્આન શરીફ યા આયતે કરીમા યા કલિમ-એ તૈયિબા કા ખત્મ હોતા હૈ. જિસકે લિએ ઔરતેં ખાસ તૌર પર જમા હોતી હૈ. ફિર ઈજતિમાઈ ઈસાલે સવાબ ઔર દુઆ કે બાદ હાઝિરીન કો કહીં ખાના ઔર કહીં મિઠાઈ વગૈરહ તકસીમ કી જાતી હૈ. પેહલે તો ઈસ ખાસ તરીકા સે જમા હોકર ખત્મ ઔર ઈસાલે સવાબ કી રસ્મ કી શરીઅત મેં કહીં સુબૂત નહિં ઈસલિએ બિદઅત હૈ, દૂસરે કઈ વુજૂહાત ઐસે હૈ જિસકી વજા સે યહ ઈજતિમા જાઈઝ નહિં.

(ઈસ્લાહુર્રુસુમ : ૧૭૨)

૨૯૦. દફન કે બાદ તીન મરતબા દુઆ માગના બિદઅત હૈ

રિવાજ હૈ કે દફન કે બાદ કબ્ર પર દુઆ માગતે હૈ ઔર ફિર ચન્દ કદમ પીછે હટ કર દોબારહ (દૂસરી મરતબા) દુઆ માંગતે હૈ. ફિર ચન્દ કદમ હટ કર તીસરી મરતબા દુઆ માગતે હૈં તો યાદ રહે. દફન કે બાદ બગૈર હાથ ઉઠાએ મય્યિત કે લિએ દુઆએ મગ્ફિરત કરના હદીષ સે સાબિત હૈ હાથ ઉઠા કર તીન મરતબા દુઆ કરના, ફિર ઉસે ઝરૂરી સમઝના ઔર હર મરતબા ચન્દ કદમ પીછે હટના બિદઅત હૈ. ઉસકા શરીઅતમેં કોઈ સુબૂત નહિં.

(અહસનુલ ફતાવા : ૩૧૫/૧, જામિઉલ ફતાવા : ૬૪૬/૨)

૨૯૧. અવલિયા કે નામ પર ઝંડા નિકાલના બિદઅત હૈ

કિસી મુસલમાન કી જમાઅત કા અવલિયા કે નામ સે ઝન્ડા નિકાલના બિદઅત હૈ.

(કિફાયતુલ મુફતી : ૨૪૫/૧)

૨૯૨. કબ્ર કો બોસા દેના (ચૂમના) હરામ હૈ

બુઝુર્ગોં કી કબ્રોં કો બોસા દેના હરામ ઔર મકરૂહે તહરીમી હૈ.

(ફતાવા ખલીલિયા : ૨૫૯/૧)

૨૯૩. કબ્રોં કી ઝિયારત કે લિએ દિન મુતઅય્યિન કરના બિદઅત હૈ

કબ્રોં કી ઝિયારત કે લિએ દિન યા તારીખ મુતઅય્યિન (નક્કી) કરના બિદઅત હૈ.

(ફતાવા અઝીઝી : ૧૫૧) કરાચી.

૨૯૪. કિસી વલી યા બુઝુર્ગ કે નામ પર ઝબહ જાનવર યા કિસી ચીઝકે પકાને કા હુકમ

કિસી ભી જાનવર કા ઝબહ કરના અલ્લાહ કે નામ કે અલાવહ પર હરામ હૈ. વહ અલ્લાહ કે અલાવહ ચાહે પૈગમ્બર હો યા ચાહે વલી હો ચાહે કોઈ શહીદ હો ચાહે ઈન્સાન હો ઔર અગર ઈબાદત કી નિય્યત સે લોગોં કે નામ પર જાનવર ઝબહ કિયા જાએ તો વહ જાનવર હરામ ઔર મુરદાર હો જાતા હૈ લિહાઝા ઈસસે બચના ઝરૂરી હૈ.

(ફતાવા અઝીઝી : ૧૫૭) કરાચી.

૨૯૫. મુર્દે કે કપડે જોડે વગૈરહ ગરીબોં કો દેના

આજ કલ એક રિવાજ આમ હૈ મરને કે બાદ મુર્દે કે કપડે જોડે યા કુર્આન શરીફ વગૈરહ ચીઝેં નિકાલ કર અલ્લાહ વાસ્તે દે દેતે હૈ. યહ જાઈઝ નહિં. ઈસ લિએ કે જબ કોઈ મર જાતા હૈ તો શરીઅત સે જિતને આદમીયોં કો ઉસકી મિરાષ કા હિસ્સા પહુંચતા હૈ. વહ

સબ આદમી ઉસ મુર્દે કી હર છોટી બડી ચીઝ કે માલિક હો જાતે હૈં. ફિર એક દો આદમી કી ઈજાઝત સે ઈસ તરહ દેના સહીહ નહિ. અગર સબ હિસ્સે વાલે ઈજાઝત ભી દે દેં લેકિન કોઈ ઉનમેં નાબાલિગ હો તો ઐસી ચીઝ કો દેના ભી સહીહ નહિં ઔર ઉસ (નાબાલિગ) કી ઈજાઝત કા એ'તિબાર નહિં. અલબત્તા અગર સબ વારિષ બાલિગ હોં ઔર સબ ખુશી સે ઈજાઝત દે દેં તો તકસીમ કિએ બગૈર ભી ખર્ચ કરના ઔર દેના સહીહ હૈ.

(બેહશ્તી ઝેવર : ૫૩, ૫૪/૬) કાસમી.

૨૯૬. મય્યિત કે ઘર ઔરતોં કા બારબાર જમા હોના સહીહ નહિં

મય્યિત કે ઘર ખાનદાન કી ઔરતેં ભી કઈ મરતબા જમા હોતી હૈ. હાલાં કે એક મરતબા તા'જીયત કર લેને કે બા'દ દૂસરી મરતબા તા'જીયત કે લિએ જાના મકરૂહ હૈ. ઝાહિરી તૌર પર ઉનકા આના તસલ્લી કે લિએ હોતા હૈ લેકિન હોતા યહ હૈ કે મય્યિત કે ઘરવાલોં કો સબ્ર દિલાને દિલ થામને ઔર તસલ્લી દેને કી એક બાત નહિં. ઉલ્ટા ઉનકો ગમ યાદ દિલાકર રોના શુરૂ કર દેતી હૈ યા વહાં બૈઠ કર દુન્યાભરકી બાતેં કરતી હૈ. ઉન કે અલાવહ ઔર ભી મફાસિદ (ખરાબિયાં) હોતે હૈં જિસસે બચના ઝરૂરી હૈ. (ઈસ્લાહુરુસૂમ: ૧૬૩)

૨૯૭. શહીદ કા બયાન

અલ્લાહ તઆલા ફરમાતા હૈં,

તર્જુમા : જો અલ્લાહ કી રાહ મેં કતલ કિએ ગએ. ઉન્હેં મુર્દા ન કહો બલ્કે વહ ઝિન્દા હૈ મગર તુમ્હેં ખબર નહિં. (પારહ : ૨, રૂ. ૩)

૨૯૮. શહીદ કે માના :

શહીદ યા'ની મશહૂદ હૈ ઈસલિએ કે જન્નત ઉસકે સામને કી ગઈ હૈ. યા'ની ઉસકે લિએ જન્નતકી શહાદત દી ગઈ હૈ. યા ઉસકી મૌતકે વક્ત ઉસકી બુઝુર્ગી કી વજાસે મલાઈકા (ફરિશ્તે) હાઝિરહોતે હૈ.

૨૯૯. શહીદ કી કિસ્મેં

૩૦૦. શહીદે કામિલ :

(૧) શહીદે કામિલ : ઉસકો શહીદે દુન્યા ઔર આખિરત ભી કેહતે હૈ. ઈસલિએ કે દુનિયામેં ભી ઉસ પર ફિકાકે લિહાઝ સે કફન-દફન વગૈરહમેં આમ રખના હૈ. ઔર ફુકહાને ઐસે શહીદ કી તા'રીફ યહ કી હૈ કે, જબ કોઈ મુસલમાન બે-ગુનાહ ઝુલ્મન કિસી ધારદાર હથિયારસે મિસાલકે તૌર પર તલવાર, છુરી, તીર વગૈરહ સે કતલ કિયા

ગયા હો ઔર કતલ કરનેસે માલ (દિય્યત) ન વાજિબ હુવા હો બલ્કે કિસાસ વાજિબ હુવા હો. યા કિસી કાફિર યા બાગીને ધારદાર આલે કે બગૈર કતલ કિયા હો યા વહ ઉસકે કતલકા સબબ હુએ હોં ઔર ઉસને દુનિયાકી રાહતસે નફા ન ઉઠાયા હો ઐસે શહીદકો શહીદે કામિલ કેહતે હૈ. ઉસકા હુકમ યહ હૈ કે, ઉસકો ગુસલ ન દિયા જાએ વેસે હી ખૂન કે સાથ દફન કર દિયા જાએ જૈસા કે બડી કિતાબોંમેં ઉસકી તફસીલ મિલતી હૈ.

૩૦૧. (૨) શહીદે નાકિસ :

ઉસકો શહીદે આખિરત યા શહીદે સવાબ ભી કેહતે હૈ. દુન્યામેં ઉસકો કફન-દફનકે અહકામ આમ મુર્દોંકી તરહ હોતા હૈ. ઈસલિએ યહ શહીદ ફિકા કે એ'તેબારસે શહીદ નહિ કેહલાતા અલબત્તા વહ આખિરતમેં શહીદકા સવાબ પાએગા, ઉસકી તફસીલ કે કિન કિન હાલતોંમેં મરનેસે શહીદ કે સવાબકા દર્જા પાતા હૈ. આગે આતી હૈ.

૩૦૨. (૩) શહીદે દુનિયા :

યા'ની સિર્ફ જો કિસી દુન્યાવી ગર્ઝ કે લિએ લડે ઔર ઉસકા મકસદ અલ્લાહ કે કલિમાકો બલંદ કરના બિલ્કુલ ન હો બલ્કે માલ યા મરતબા વગૈરહ હાસિલ કરના હો ઔર ઉસમેં કતલ હો જાએ લેકિન આખિરતમે વહ અલ્લાહ કે નઝદીક શહીદ નહિં હોગા ઔર વહ સવાબ જો શહીદોંકે લિએ અલ્લાહ તઆલાકે વહાં મુકર્રર હો (વહ) નહિ પાએગા.

૩૦૩. શહીદે નાકિસ યા'ની શહીદે આખિરતકી તફસીલ

વહ સૂરતેં જિનમેં શહાદતકા સવાબ મિલતા હૈ. બહુત સી હૈ, વહ જિનકા ઝિક્ર અલ્લામા જલાલુદ્દીન સુયૂતી વગૈરહ રહમતુલ્લાહ અલયહને અપની કિતાબોંમેં કિયા હૈં વહ નીચે લિખી હૈ.

(૧) જો પેટકી બીમારીમેં મરા હો, ઉસસે મુરાદ ઈસ્તિસ્કા હૈ યા ઈસ્હાલ યા'ની દસ્ત આના. યહ લફઝ (શબ્દ) દોનોંકો શામિલ હૈ. ઈસ લિએ અલ્લાહ કે ફઝલસે ઉમ્મીદ હૈ કે દોનોં કો શહાદત કા સવાબ મિલે. (૨) પાની મેં ડૂબ કર મરા (૩) જિસ પર દિવાર વગૈરહ ગિર પળે ઔર વહ મર જાએ. (૪) ઝાતુલ જુનુબ મે મરા (ઝાતુલ જુનુબ વહ બીમારી હૈ જિસમેં સીના કે અંદર કી પસલિયોંવાલે હિસ્સામેં ઝખમ હો જાએ ઔર સખ્ત દર્દ હો. (૫) વહ બીમારીમેં મરા હો જિસમેં સીના સે મુંહ કે રાસ્તે સે ખૂન આતા હૈ. ઔર બદન ઘુલતા ઔર પીલા હો જાએ. (૬) જો સફરમેં મર ગયા (૭) જો મિરગી કી બીમારીમેં મરા (૮) બુખાર મેં મરા (૯)માલ યા જાન યા ઘરવાલો યા કિસી હકકે બચાનેમેં કત્લ હુવા (૧૦) ઝુલ્મન કતલ હુવા

(૧૧) ઈશ્ક મેં મરા જબ કે પાક દામની કા ઈશ્ક હો ઔર ઉસકો છુપાયા હો લેકિન અગર ગુનાહવાલા ઈશ્ક હો તો યહ હરામ ઔર ગુનાહ હૈ (૧૨) બદન ફટકર મરે યા'ની જુઝામ-કોળ્હ વગૈરહસે મરે (૧૩) કિસી દરિન્દાને ફાડ ડાલા (૧૪) કિસી બાદશાહને ઝુલ્મન કૈદ કિયા યા મરા, યા ઉસકે ખૌફકી વજાસે છુપા રહા ઔર ઉસસે મર ગયા (૧૫) કિસી મુઝી જાનવર સાંપ વગૈરહ કે કાટનેસે મરા (૧૬) ઈલ્મે દીન કી તલબ મેં મરા, ચાહે વહ ઈલ્મ દીન કી તાલીફ-તસ્નીફમેં હો યા પળ્હાનેમેં હો યા પળ્હનેમેં હો (૧૭) મુઅઝઝીન જબ કે સવાબકે હાસિલ કરને કે લિએ અઝાન કેહતા હો ઔર તન્ખવાહ (પગાર) ન લેતા હો (૧૮) સચ બોલનેવાલા તાજિર (બેપારી) (૧૯) માલ યા જાન, જો અપને ઘરવાલો-રિશ્તેદારોં ઔર લોંડી, ગુલામ (નોકર) કે લિએ કોશિશ કરે ઔર ઉનમેં હુકમે ઇલાહીકો કાઈમ કરે ઔર ઉન્હે હલાલ ખિલાએ (૨૦) જિસે સમંદર (દરિયાઈ) સફરમેં મતલી યા કૈ (ઉલ્ટી) આઈ હો (૨૧) જો શખસ હર રોજ પચ્ચીસ (૨૫) મરતબઆ યહ પળ્હે : **અલ્લાહુમ્મ બારિક લી ફીલ મૌત વ ફીમા બા'દલ મૌત** : ફિર ઉસકો અપને બિસ્તર પર મૌત આએ અલ્લાહ પાક ઉસકો શહીદ કા સવાબ દેગા. (૨૨) જો ચાશ્ત કી નમાઝ પળ્હે ઔર હર મહીને તીન (૩) રોઝે રખે ઔર નમાઝે વિત્ર કો સફર-હઝરમેં કભી કહી ન છોડે (૨૩) ઉમ્મતમેં ફસાદ કે વક્તમેં સુન્નત પર અમલ કરનેવાલા ઉસકે લિએ સૌ (૧૦૦) શહીદ કા સવાબ હૈ (૨૪) જો બીમારીમેં : **લાઈલાહ ઈલ્લા અન્ત સુબ્હાન-ક ઈન્ની કુન્તુ મિનઝઝાલિમીન.** ચાલિસ (૪૦) મરતબા કહે ઔર ઉસી બીમારીમેં મર જાએ ઉસકો શહીદકા સવાબ દિયા જાએગા ઓર અગર અચ્છા હો ગયા તો મગફિરત હો કર અચ્છા હોગા. (૨૫) જો હર રાતમેં **"સૂરએ યાસીન શરીફ"** પળ્હે." (૨૬) જો શખ્સ સુબ્હ કે વક્ત : **અઊઝુ બિલ્લા હિસ્સમીઈલ-અલીમિ મિનશ શયતાનિર્રજીમ.** તીન (૩) મરતબા પળ્હ કર "સૂરએ હશ્ર"કી પિછલી તીન (૩) આયતેં પળ્હં. અલ્લાહ તઆલા ૭૦ હજાર ફરિશ્તે મુકર્રર (નક્કી) ફરમાએગા. ઉસકે લિએ શામ તક ઈસ્તિગફાર કરેં. ઔર અગર ઉસ દિનમેં મરા તો શહીદ મરા ઔર શામ કો યહી પળ્હે સુબ્હ તક યહી બાત હૈ (યા'ની રાતમેં મરા તો શહીદ મરા) (૨૭) જો નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ પર સૌ (૧૦૦) મરતબા દુરૂદ શરીફ પળ્હે (૨૮) જો સચ્ચે દિલસે યહ સવાલ કરે કે મેં અલ્લાહ કી રાહમેં કત્લ કિયા જાઉં (૨૯) જો જુમ્આ કે દિન મરે (૩૦) જો કાફિરોંકે લિએ (યા'ની ઉસસે લડને કે લિએ) સરહદ પર ઘોડા બાંધે (૩૧) જો સવારી સે ગિર કર મરે (૩૨) જો તાઉન કી બીમારીમેં મરા, ઈસી તરહ જો તાઉન કે ઝમાનેમેં ઈસી શહરમેં સબ્ર કે સાથ ઔર સવાબ કી નિય્યત સે ઠહેરા રહે તો, અગરચે વહ ઉસ ઝમાનએ તાઉનમેં કિસી ઔર વજાસે મરે તબ ભી ઉસકે લિએ શહીદ કા

સવાબ હૈ, ઔર તાઉન સે ભાગનેવાલા ઉસકી તરહ હૈ જો જિહાદ સે ભાગા હૈ. (૩૩) જો જલ કર મરા (૩૪) જો ઔરત બચ્ચા પૈદા હોને સે મરે ચાહે બચ્ચા પૈદા હોને કે વકંત મરે યા ઉસકે બા'દ નિફાસકી મુદ્દત પૂરી હોને સે પેહલે કિસી વક્ત મરે (૩૫) જો ઔરત કંવારે (યા'ની શાદી સે પેહલે) મેં મર જાએ શહીદ હૈ (૩૬) જિસને તહારત યા'ની પાકી કી હાલતમેં રાત ગુઝારી ઔર ઉસી હાલતમેં મર ગયા (૩૭) જિસ કી ઝિન્દગી સખ્તી સે ખાલી હો ઔર નરમ મિઝાજ હો કર ઝિન્દગી ગુઝારી હો.

૩૦૪. ફાઈદા :

શહીદે નાકીસકી યહ સૂરતેં જો બયાન હુઈ હૈ.દુનિયામેં ઉનકો આમ મુર્દોકી તરહ ગુસલ-કફન દિયા જાએગા ઔર દુનિયામેં ઉન પર શહીદ કે અહકામ ચલેંગે નહિં અલબત્તા આખિરતમેં ઉનકો શહીદકા અજર ઔર સવાબ મિલેગા,યાદ રહે કે યહ અજર ઔર સવાબ ઉસકે લિએ ઉસ વક્ત હૈ જબ કે ઈમાને કામિલ અમલે સાલિહ ઔર ઈખ્લાસ હો ઔર બીમારી વગૈરહ કી સખ્તીયોંમેં હાય વાવેલા-બે સબ્રી સે ખાલી હોકર સબ્ર કિયા હો, ઈસી તરહ ઉનકે શહીદ હોનેકા મતલબ યહ નહિં હૈ કે ઉનકો શહીદે કામિલ જૈસા અજર ઔર સવાબ મિલે બલ્કે મતલબ યહ હૈ કે ઉનકે અજર ઔર સવાબકી કિસમ શહીદે કામિલકી હોગી અગરચે દોનોં સવાબોં કી મિકદાર ઔર હૈસિય્યત મેં કાફી તફાવત હો.

(ઉમ્મદતુલ ફિકહ : ૩૨૨, ૨૩,૨૪/૨)

૩૦૫. <u>ઈસાલે સવાબ કા બયાન</u>

૩૦૬. ઈસાલે સવાબ કા તરીકા :

સઅદ બિન ઉબાદા (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)ને જનાબ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમકી ખિદમતમેં અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ) ઉમ્મે સઅદ યા'ની મેરી માં કા ઈન્તિકાલ હો ગયા તો ઉનકે લિયે કોન સા સદકા અફઝલ હૈ, આપને ઈરશાદ ફરમાયા, પાની ચુનાન્ચે : હઝરત સઅદ (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)ને કુંવા ખુદવા દિયા ઔર ફરમાયા કે, યહ સઅદ કી માં કે લિએ યા'ની ઉનકે વાસ્તે હૈ.

(અબૂ દાઉદ, નસાઈ, મિશ્કાત)

૩૦૭. સૂરએ યાસીન પળ્હને સે અઝાબમેં તખફીફ

રિવાયતમેં હૈ કે, જો શખ્સ કબ્રસ્તાનમેં દાખિલ હો કર સૂરએ યાસીન પળ્હે તો ઉસ દિન અલ્લાહ તઅલા મુર્દોકે અઝાબમે તખફીફ (યા'ની હલકા) કર દેતા હૈ. ઔર કબ્રસ્તાન કે મુર્દોકી તા'દાદ કે બરાબર નેકિયાં અતા કરતા હૈ. **(શામી, ગુલઝારે સુન્નત : ૧૦૩)**

૩૦૮. સૂરએ ઈખ્લાસ કા સવાબ

એક ઔર હદીષમેં હૈ કે, જો શખ્સ સૂરએ ઈખ્લાસ (કુલ હુવલ્લાહ) ગ્યારહ (૧૧) મરતબા પઢકર ઉસકા સવાબ મુર્દોં કો બખ્શ દે તો મુર્દોં કી તાદાદ (ગિન્તી) કે બરાબર ઉસકો મિલેગા. (દુર્રે મુખ્તાર, ગુલઝારે સુન્નત : ૧૦૪)

૩૦૯. સૂરએ ઈખ્લાસ, તકાષુર, આયતુલ કુર્સીકા પઢના

અલ્લામા શામી (રહમતુલ્લાહ અલયહ)ને લિખા હૈ કે, જિતના આસાની સે કુર્આન શરીફ પઢ સકે સૂરએ ફાતિહા, સૂરએ બકરહકી પેહલી આયત આયતુલ કુર્સી ઔર આમનર્રસૂલુ, સૂરએ મુલ્ક, સૂરએ તકાષુર, સૂરએ ઈખ્લાસ બારહ (૧૨) યા ગ્યારહ યા સાત (૭) યા તીન (૩) મરતબા પઢે ફિર કહે, યા અલ્લાહ હમને જો પઢા ઉસકા સવાબ ફલાં (મુતય્યિન શખ્સ) કો યા ઉન સબકો પહુંચા. (શામી : ૬૦૫/૧)

૩૧૦. નફલી સદકામેં તમામ મો'મીનકી નિય્યત કરના

તાતારખાનિયહ મે "મુહિત"સે નકલ કિયા ગયા હૈ કે, નફલી સદકા કરનેવાલે કે લિએ અફઝલ યહ હૈ કે, ઈસાલે સવાબમેં તમામ મુસલમાન મર્દ ઔર મુસલમાન ઔરતોંકી નિય્યત કરે ઈસ લિએ કે ઉસકા સવાબ ઉનકો ભી પહુંચેગા ઔર ઉસ શખ્સકે સવાબ મેં કોઈ કમી ન હોગી. (શામી, ગુલઝારે સુન્નત : ૧૦૪)

૩૧૧. જનાબ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમકે લિએ ઈસાલે સવાબ

જનાબ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમકે લિએ ખાસ તૌર પર ઈસાલે સવાબ કરે તાકે આપકે એહસાનાત કા કુછ શુક્રિયહ અદા હો સકે હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ) જનાબ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ કી વફાત કે બાદ આપકી તરફ સે તમામ ઉમર ઉમરહ કરતે રહે. "ઈબ્નુલ મુવફિફક" જો હઝરત જુનૈદ બગદાદી (રહમતુલ્લાહ અલયહ)કે સિલસિલેકે એક બુઝુર્ગ હૈ. ઉન્હોંને હઝરત જુનૈદ (રહમતુલ્લાહ અલયહ)કી તરફસે સત્તર (૭૦) હજ કિએ ઔર હઝરત ઈબ્ને સિરાજ (રહમતુલ્લાહ અલયહ)ને જનાબ રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમકી જાનિબસે બારહ (૧૨) હજાર સે ઝિયાદા કુર્આન પાક ખત્મ કિએ ઔર ઉસી તા'દાદમેં કુર્બાની કી.

(શામી, ગુલઝારે સુન્નત : ૧૦૫)

૩૧૨. ઈસાલે સવાબ ઔર સદકએ જારિયાકા ફાઈદા

હઝરત અનસ (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)સે રિવાયત હૈ કે, મૈંને સૂના રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમકો, ફરમાતે થે, જિસ ઘરમેં કોઈ મર જાતા હૈ ઔર ઘરવાલે ઉસકી તરફસે સદકા કરતે હૈં તો ઉસ સદકે કે સવાબ કો હઝરત જિબ્રઈલ (અલયહિસ્સલામ) નૂરકે તબક

(પ્લેટ)મેં રખ કર ઉસકી કબ્ર પર લે જાતે હૈં ઔર ખડે હોકર કેહતે હૈં અય કબ્રવાલોં ! યહ તોહફા તુમ્હારે ઘરવાલોંને તુમકો ભેજા હૈ, ઉસકો કબૂલ કરો બસ મુર્દા ખુશ હોતા હૈ ઔર અપને સાથીયોં કો ખુશખબરી સુનાતા હૈ ઔર ઉસકે સાથી જિનકો કોઈ તોહફા નહિં પહુંચા હૈ ગમગીન રેહતે હૈં. (નૂરુસ્સુદૂર : ૧૩૮, અહકામે મય્યિત : ૨૫૩)

૩૧૩. મા-બાપકી તરફસે હજ કરના

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)સે રિવાયત હૈ કે, ફરમાયા, રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને જો શખ્સ અપને મા-બાપકે મરનેકે બાદ ઉનકી તરફસે હજ કરે તો અલ્લાહ તઆલા હજ કરનેવાલે કો દોઝખસે આઝાદ કરતા હૈ ઔર ઉન દોનોં કો પૂરે પૂરે હજકા સવાબ મિલતા હૈ. બગૈર કમી કે. (નુરુસ્સુદૂર : ૧૩૮)

૩૧૪. અવલાદ કે ઈસ્તિગફાર સે મર્હૂમ વાલિદૈન કો ફાઈદા પહુંચતા હૈ

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)સે રિવાયત હૈ કે, નેક બન્દા કો અલ્લાહ તઆલા જન્નતમેં બહુત બડા દર્જા ઈનાયત ફરમાએગા, વહ તાજ્જુબ કરકે કહેગા અય પરવરદિગાર ! યહ દર્જા કહાં સે મુઝ કો મિલા ? અલ્લાહ તઆલા ફરમાએગા, તેરી અવલાદ કે ઈસ્તિગફાર ઔર દુઆ કી બરકતસે. (નુરુસ્સુદૂર : ૧૪૦)

૩૧૫. મરને કે બાદ સાત (૭) ચીઝોં કા સવાબ મિલતા રહેતા હૈ

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)સે રિવાયત હૈ કે ફરમાયા, રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને જબ મો'મીન (ઈમાનવાલા) ઈન્તિકાલ કરતા હૈ તો ઉસકા અમલ ખત્મ હો જાતા હૈ મગર સાત (૭) ચીઝોં કા સવાબ મરને કે બાદ ભી પહુંચતા હૈ :

(૧) પેહલા જિસને કિસીકો ઈલ્મેદીન સિખાયા તો ઉસકા સવાબ બરાબર પહુંચતા રહેતા હૈ જબ તક ઉસકા ઈલ્મ દુનિયામેં જારી (ચલતા) રહે.

(૨) દૂસરા યહ કે ઉસકી નેક અવલાદ હો ઔર ઉસકે હકમેં દુઆ કરતી રહે.

(૩) તીસરા યહ કે કુર્આન શરીફ (કા કોઈ નુસ્ખા) છોળ ગયા હો (લોગ ઉસે પઢ્હતે હોં)

(૪) ચોથા યહ કે મસ્જિદ બનવાઈ હો.

(૫) પાંચવાં યહ કે મુસાફિરોં કે આરામકે લિએ મુસાફિરખાના બનવાયા હો.

(૬) છઠા યહ કે કુંવા યા નહર ખુદવાઈ હો.

(૭) સાતવાં યહ કે સદકા અપની ઝિન્દગીમેં દિયા હો, તો જબ તક યહ ચીઝેં મૌજૂદ રહેગી, ઉનકા સબકા સવાબ પહુંચતા રહેગા. (નૂરુસ્સુદૂર : ૧૪૦)

૩૧૬. સદક-એ જારિયા કી દો ઔર સૂરતેં

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)સે રિવાયત હૈ કે ફરમાયા, રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને કે કિસી કો કુછ કુર્આન શરીફ પઢાયા યા કોઈ મસઅલા બતાયા તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકે સવાબ કો કિયામત તક ઝિયાદા કરતા હૈ, યહાં તક કે વહ પહાડ કી તરહ હો જાતા હૈ. (નુરુસ્સુદૂર : ૧૪૦)

૩૧૭. મર્હૂમ પર ચાર તરહ કા એહસાન કરના

હઝરત અબૂ ઉસૈદ (રદિયલ્લાહુ અન્હૂ)સે રિવાયત હૈ કે, એક મર્દ નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમકે પાસ આયા ઔર અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ મેરે મા-બાપ ઈન્તિકાલ કર ચૂકે, કોઈ સૂરત ઐસી હો સકતી હૈ કે મૈં અપને મા-બાપ પર એહસાન કરૂં. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ)ને ફરમાયા ચાર તરીકે સે તૂ ઉનકે સાથ એહસાન કર સકતા હૈ :

(૧) એક તો ઉનકે હકમેં દુઆ કરના.

(૨) દૂસરે જો (અચ્છી) વસિય્યત યા નસીહત તુમ કો કી હૈ ઉસ પર કાઈમ રહેના.

(૩) તીસરે જો દોસ્ત ઉનકે હૈં ઉનકી તા'ઝીમ ઔર ઈઝઝત કરના.

(૪) ચૌથે, જો ઉનકે ખાસ રિશ્તેવાલે હૈં ઉનકે સાથ મુહબ્બત ઔર મિલજૂલ રખના. (નૂરુસ્સુદૂર : ૧૨૫)

૩૧૮. ઈસાલે સવાબ કરનેવાલે કો ભી સવાબ મિલતા હૈ

કુર્આન શરીફ, નવાફિલ વગૈરહ પઢકર ઈસાલે સવાબ કરનેવાલે કો ભી પઢનેકા ઔર ઈસાલે સવાબ કરનેકા સવાબ મિલતા હૈ પઢ કર યા સદકા કરકે બખ્શનેવાલા સવાબસે મહરૂમ નહિ રહેતા. (શામી : ૮૪૪/૧, ફતાવા રહીમિયહ : ૩૮૮/૧)

૩૧૯. કિસી દૂસરે મુલ્કસે મૌત કી ખબર આને પર ઈસાલે સવાબ

બાઝ જગા યહ રિવાજ હૈ કે, મુલ્ક સે મૌત કી ખબર પહુંચને પર ફાતિહા ખ્વાની-તાઝીયત કે લિએ એ'લાન કરકે લોગોં કો જમા કરનેકા રિવાજ સુન્નત કે ખિલાફ ઔર મકરૂહ હૈ, હાં યહ જાઈઝ હૈ કે, મય્યિત વાલે અપને ખાસ રિશ્તેદારોકો ખબર દેકર દુઆએ મગફિરત ઔર ઈસાલે સવાબકી દરખાસ્ત કરેં ઔર વહ લોગ કુછ પઢ કર ખૈર ખૈરાત કરકે સવાબ પહુંચાએં ઔર દુઆએ મગફિરત કરે ઔર દા'વત ઔર દૂસરી રસ્મો કી પાબંદી કે બગૈર હર એક અપને અપને વક્ત પર મય્યિતવાલોં કે પાસ આકર તા'ઝીયત કરે. યા'ની તસલ્લી દેં ઔર ઉનકે લિએ ઔર મય્યિત કે લિએ દુઆ કે અલ્ફાઝ કહે મિષાલ કે તૌર પર યહ

કહેં : "અલ્લાહ પાક તુમકો બડા સવાબ અતા ફરમાએ ઔર તુમ્હેં સબ્રે જમીલકી તવફીક બખ્શે ઔર તુમ્હારે મય્યિત કી મગફિરત કરે." યહ સૂરત જાઈઝ હૈ.

(મુસ્તફાદ, ફતાવા રહીમિયહ : ૩૪૦/૨)

૩૨૦. ફાતિહા ખ્વાની ઔર તા'ઝીયત કે લિએ એલાન કરના

ફાતિહા ખ્વાની ઔર તા'ઝીયત કે લિએ એ'લાન કરવા કર લોગોંકો જમા કરનેકા ઈન્તિઝામ કરના યહ સુન્નત કે ખિલાફ હોને કી વજાસે મકરૂહ હૈ. મય્યિત કે લિએ નમાઝે જનાઝહ કે અલાવહ દૂસરે કિસી ભી મૌકા પર એ'લાન કરવા કર ઔર દા'વત દેકર લોગોંકો જમા કરને કી શરીઅતને ઈજાઝત નહિં દી હૈ. (ફતાવા રહીમિયહ : ૩૪૧/૨)

૩૨૧. મરને કે બાદ તીન ચીઝોં કા સવાબ ઉસકો પહુંચતા રહેતા હૈ

હદીષ મેં હૈ કે, ઈન્સાન જબ મર જાતા હૈ તો ઉસકે આ''માલ મુન્કતે' (બંધ) હો જાતે હૈં. મગર તીન (૩) ચીઝોં કા સવાબ ઉસકો પહુંચતા રેહતા હૈ (૧) સદક-એ-જારિયા (૨) ઐસા ઇલ્મ જિસસે નફા હાસિલ કિયા જાએ (૩) નેક અવલાદ જો ઉસકે લિએ દુઆ કરે. (મિશ્કાત શરીફ : ૩૨)

૩૨૨. ૭૦ હજાર મરતબા લા-ઇલા-હ ઈલ્લલ્લાહ પઢનેકી તાસીર

શેખ મુહયુદ્દીન ઈબ્ને અરબી ફરમાતે હૈં કે, મુઝે રસૂલે ખુદા સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ કી યહ રિવાયત પહુંચી કે જો શખ્સ ૭૦ હઝાર મરતબા **લા-ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ** પઢે તો ઉસકી મગફિરત હો જાતી હૈ ઔર જિન કેલિએ પઢા જાએ ઉસકી ભી મગફિરત હો જાતી હૈ. મૈં ઈસ કલિમા કો ખાસ કિસી કે લિએ નિય્યત કિએ બગૈર ઉપર બયાન કિએ તા'દાદ મૈં (યા'ની ૭૦ હજાર મરતબા) પઢા કરતા થા, એક મરતબા મૈં અપને બાઝ દોસ્તોંકે સાથ એક દા'વતમેં હાઝિર હુવા, દા'વતમેં એક નવજવાન થા જો કશ્ફ મેં મશહૂર થા, ખાને કે દરમિયાન અચાનક વહ રોને લગા. મૈંને ઉસસે રોનેકા સબબ પૂછા, ઉસ નવજવાનને કહા, મૈં અપની વાલિદા કો અઝાબમેં દેખ રહા હૂં, મૈંને અપને દિલમેં કલિમા કા સવાબ ઉસકી વાલીદા કો બખ્શ દિયા, વહ હંસને લગા ઔર કહા અબ મૈં અપની વાલિદા કો બહુત અચ્છી હાલત મેં દેખ રહા હૂં. મૈંને ઈસ વાકિઆ સે ઈસ હદીષ કે સહીહ હોને કા ઔર ઈસ હદીષ કે સહીહ હોને સે ઉસકે કશ્ફ કે સહીહ હોને કા યકીન કર લિયા. ઈસ હદીષ સે યહ ભી માલૂમ હુવા કે નેક આ'માલ કા સવાબ મુર્દોં કો ફાઈદામંદ હોતા હૈ.

(મિર્કાત શર્હે મિશ્કાત : ૯૮-૯૯/૩)

૩૨૩. કબ્રોંકી ઝિયારત કા તરીકા ઔર ઉસકે આદાબ-અહકામ

(૧) કબ્રોં કે ઉપર ચલને ઔર ઉન પર બૈઠને સેબચે (૨) ઓર અગર કબ્રોં પર જાએ તો જૂતા-ચપ્પલ ઉતર ડાલે (૩) ઔર મુર્દોં પર સલામ ભેજે ઔર હાઝિર લોગોંકી તરહ ઉન સે બાત કરે ઔર કહે, **અસ્સલામુ અલયકુમ દાર કવમિમ મુ'મિનીન.** (તર્જુમા : સલામ તુમ પર અય ઘરવાલે મોમિન લોગ !) કયૂં કે નબી અલયહિસ્સલામ યહી કહા કરતે થે ઔર જબ કિસી મુર્દેકે પાસ પહુંચે તો ચાહિએ કે ઉસકે મુંહ કે સામને સે જાએ ઔર ઉસ પર ભી સલામ કરે લેકિન જબ દુઆ કરનેકા ઈરાદા કરે તો ચેહરા કિબ્લા કી તરફ કર કે દુઆ કરે ઔર યહી મસઅલા નબી અલયહિસ્સલામકી ઝિયારતમેં હૈ. (મજાલિસુલ અબરાર : ૪૧૮)

૩૨૪. મુફતીએ ગુજરાત હઝરત મવલાના મુફતી સય્યિદ અ. રહીમ સા. લાજપૂરી (રહ.) તહરીર ફરમાતે હૈ કે,

(૧) કિબ્લા કી તરફ પીઠ કર કે ખડા હો તાકે મય્યિત કી તરફ મુંહ (ચેહરા) હો. (૨) કબ્ર પર હાથ ઉઠા કર ફાતિહા ન પળ્હે ઉસસે શુબા' હો સકતા હૈ કે યહ કબ્ર વાલે હી સે કુછ માંગ રહા હૈ જો બુરા હૈ (૩) કબ્ર ચાહે કિસીકી હો ઉસકા તવાફ (ચક્કર લગાના) ઉસકા બોસા (ચૂંમના) સબ મના હૈ (૪) મુર્દોં કો સલામ કરને કા હુકમ રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને દિયા હૈ ઔર ફરમાયા કે, મુર્દા અપને રિશ્તેદાર પેહચાનવાલે કે સલામ કા જવાબ ભી દેતા હૈ. હાં સલામ કરને વાલા ઉસકો સુન નહિં સકતા. (૫) અવામ કી કબ્રોં પર ભી જાએ ઔર નેક લોગોંકી કબ્રોં પર ભી. કબ્રો પર જાકર મૌત કો યાદ કરે. દુનિયા કે ફાની (ફના) હોને કા યકીન તાઝા કરતા હૈ. જિન કબ્રોં પર નકશો નિગાર શો ઔર ઝિયાદા સજાયા હો વહાં બજાએ મૌત કો યાદ કરને કે ગુમને ફિરનેકા જઝબા ઝિયાદા રેહતા હૈ. ઈસ લિએ વહાં કમ જાએ (૬) કબ્રોં પર જાકર મુર્દોં કી મગફિરત કી દુઆ. ઉનકો સવાબ પહુંચાને કે લિએ તિલાવતે કુર્આન યા ઝિક્ર ઝરૂર કરે. અવામ કો તો ઉસસે ગુનાહોં કી બખ્શાઈશ ઔર અઝાબે કબ્ર મેં કમી કા ફાઈદા હોતા હૈ ઔર અલ્લાહ કે વલિયોં કો યા બચ્ચોં કો ઉસસે અલ્લાહ તઆલા કે યહાં કુર્બ યા'ની (કરીબ) કે દરજાતમેં તરક્કી હોતી હૈ. (૭) મુર્દે ઝિયાદા રહમ કે કાબિલ હોતે હૈ ઔર ઉનકો કહીં સે મદદ ઔર રાહત મિલને કા ઝિયાદા ઈન્તિઝાર રહેતા હૈ. ઈસ લિએ ફાતિહા ઔર ઈસાલે સવાબ કા આસાન તરીકા યહ હૈ કે, હર નમાઝ કે બા'દ યા હર રોઝ તીન (૩) મરતબા "કુલ હુવલ્લાહ" પળ્હકર ખુદા તઆલાસે દુઆ કરે કે ઉસકા સવાબ ફલાં કો પહુંચા દે ઔર ઉનકી તકલીફ મેં કમી કર (૮) ઝબાન કે અમલ કા ભી સવાબ પહુંચતા હૈ ઔર માલ કે ખૈરાત કરનેકા સવાબ ભી પહુંચતા હૈ. મગર યહ યાદ રખના ચાહિએ કે જબ નેક અમલ અદા હો જાએ. તબ ખૂદ ઉસ કરને વાલે કો સવાબ મિલતા

હૈ ઉસકે બા'દ જબ વહ ખુદા સે યહ કેહ દે કે ઉસકા સવાબ ફલાં શખ્સ યા ફલાં ઔરત કો પહુંચા દે તબ દૂસરે કો મિલતા હૈ. મિસાલ કે તોર પર જબ સહીહ નિય્યત સે નફલ રોઝા યા નમાઝ યા ઝુબાન સે કુર્આન શરીફ, કલિમા વગૈરહ પળ્હ ચુકો યા પૈસા, કપડા, ખાના ગરીબ, મુહતાજોં કો દે ચુકો. તુમકો સવાબ મિલેગા. વરના નેક અમલ સે પેહલે ખૂદ અપને હી કો સવાબ નહિં મિલતા. (ઈસાલે સવાબ.... ૬-૭-૮)

૩૨૫. ઈસાલે સવાબ કિસસે

મુર્દોં કે લિએ ઈસાલે સવાબ સદક-એ ઝારિઆ, નેક અમલ કે ઝરીઆ ભી સાબિત હૈ. (બુખારી, તિરમિઝી : ૮૫/૧)

૩૨૬. મા-બાપ કી તરફ સે હજકા સવાબ

મા-બાપ કી તરફ સે હજ કરે તો દસ (૧૦) હજ કે બરાબર સવાબ મિલતા હૈ. (દારે કુતની)

★ કમ વક્તમેં ઝયાદા સવાબ કે લિએ નીચે કી સૂરતેં પળ્હકર ઈસાલે સવાબ કી જા સકતી હૈ

૩૨૭. (૧) સૂરએ ફાતિહા તીન (૩) મરતબા પળ્હનેકા સવાબ દો (૨) કુર્આન કે બરાબર હૈ. (બુખારી શરીફ)

૩૨૮. (૨) આયતુલ કુર્સી ચાર (૪) મરતબા પળ્હનેકા સવાબ એક (૧) કુર્આન કે બરાબર હૈ. (મુસ્નદે અહમદ)

૩૨૯. (૩) સૂરએ કદ્ર (ઈન્ના અન્ઝલનાહુ) ચાર (૪) મરતબા પળ્હનેકા સવાબ એક (૧) કુર્આન કે બરાબર હૈ. (મુસ્નદે અહમદ : ૨૮૨/૧)

૩૩૦. (૪) સૂરએ ઝિલઝાલ દો (૨) મરતબા પળ્હનેકા સવાબ એક કુર્આન કે બરાબર હૈ. (તિરમિઝી : ૧૧૨/૨)

૩૩૧. (૫) સૂરએ આદિયાત દો (૨) મરતબા પળ્હનેકા સવાબ એક કુર્આન કે બરાબર હૈ. (તિરમીઝી : ૧૧૨/૨)

૩૩૨. (૬) સૂરએ તકાષુર કા એક મરતબા પળ્હના હઝાર (૧૦૦૦) આયતોં કે બરાબર સવાબ હૈ. (હાકિમ : ૫૬૭/૧)

333. (૭) સૂરએ કાફિરૂન (કુલ યા અય્યુહલ કાફિરૂન) ચાર (૪) મરતબા પઢનેકા સવાબ એક કુર્આન કે બરાબર હૈ. (તિરમિઝી : ૧૧૭/૨)

334. (૮) સૂરએ નસ્ર (ઈઝા જા અ-નસ્રુલ્લા) ચાર (૪) મરતબા પઢનેકા સવાબ એક કુર્આન કે બરાબર હૈ. (તિરમિઝી : ૧૨૭/૨)

335. (૯) સૂરએ ઈખલાસ (કુલહુવલ્લાહ અ-હદ) તીન (૩) મરતબા પઢનેકા સવાબ એક કુર્આન કે બરાબર હૈ. (તિરમિઝી : ૧૧૩/૧)

336. (૧૦) સૂરએ યા-સીન કો (એક મરતબા પઢનેકા સવાબ દસ (૧૦) કુર્આન કે બરાબર હૈ. (તિરમિઝી : ૧૧૨/૨)

337. **કબ્રોં કી ઝિયારત કા તરીકા**

(૧) કબ્રોંકી ઝિયારત કે લિએ જાએ તો મુર્દો કી તરફ મુહતવજ્જેહ હો કર કહે, **"અસ્સલામુ અલયકુમ યા અલ લલ કુબૂરિ યગફિર લના વલ કુમ, અન્તુમ સલફુના વ નહનૂ બિલ અષર."** (તિરમિઝી : ૧૩૩/૧)

338. (૨) જો કબ્રસ્તાન મેં ગ્યારહ (૧૧) મરતબા "કુલહુવલ્લાહુ અ-હદ" આખિર તક પઢ કર મુર્દો કી રૂહોં કો બખ્શ દે તો ઉસકો મુર્દો કી તા'દાદ (ગિન્તી) જિતના સવાબ મિલેગા ઔર વહ ઉસકે લિએ સિફારિશ કરેંગે.

(દારે કુતની, તબરાની)

339. (૩) કબ્રસ્તાન મેં "સૂરએ યાસીન" પઢે તો ઉસકા ભી ઐસા સવાબ મિલેગા. (યા'ની નંબર દો કી તરહ) (દારે કુતની)

340. (૪) તિલાવત, તસ્બીહ, દુરૂદ શરીફ કા સવાબ મિલતા (યા'ની યહ પઢકર મુર્દો કો બખ્શ દે.) (મિશ્કાત : ૨૦૯)

341. (૫) "અલ્હા કુમુત્તકાષુર" આખિર તક પઢના એક હજાર આયત કે બરાબર સવાબ હૈ. (હાકિમ : ૫૬૭/૧)

૩૪૨. (૬) કબ્રસ્તાન મેં જૂતા ઉતાર દે (યા'ની કબ્રો પર જાએ તો જૂતા ચપ્પલ ઉતાર કર જાએ. (ઈબ્ને માજા : ૧૧૩)

૩૪૩. (૭) નફલ નમાઝોં કા સવાબ મુર્દોં કો બખ્શના જાઈઝ હૈ. ઈસી તરહ સદકા, ખૈરાત વગૈરહ કે ઝરીઆ ભી સવાબ પહુંચા સકતે હૈ ઔર પળ્હને વાલા, બખ્શનેવાલા ભી સવાબ સે મહરૂમ નહિં રહેગા. (ફતાવા રહીમિયહ : ૩૮૭/૧)

૩૪૪. સોગ કી મુદ્દત

કિસી રિશ્તેદાર કી મૌત પર તીન (૩) દિન તક સોગ (શોક) મનાના જાઈઝ હૈ. ચુનાન્ચે : સહીહ હદીષ મેં હૈ, રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ કા ફરમાન હૈ ખુદા ઔર આખિરત પર ઈમાન રખનેવાલી ઔરત કે લિએ હલાલ નહીં કે તીન (૩) દિન સે ઝિયાદા સોગ કરે. અલબત્તા શોહર કી વફાત પર ચાર (૪) માહ દસ (૧૦) દિન તક સોગ મનાએ. યા'ની કુલ ૧૩૦ (એક સો તીસ) દિન ઝીનત વગૈરહ છોડ દે.

(શામી : ૮૫૧/૨, રહીમિયહ : ૧૯૦/૮)

૩૪૫. મુસીબત કે વક્ત તીન દિન તક ઘરમેં બેઠના જાઈઝ હૈ

મુસીબત કે વક્ત તીન (૩) દિન તક ઘર મેં બૈઠે રેહના જાઈઝ હૈ ઔર ઉસે છોળના અફઝલ ઔર અચ્છા હૈ, લેકિન નૌહા ઔર હાયવાવેલા કરના નાજાઈઝ હૈ.

(આલમગીરી : ૧૬૭/૧, રહીમિયહ : ૧૯૦/૮)

૩૪૬. રુસૂમાત કી પાબંદી બગૈર કુર્આન ખ્વાની કરના

ઘરવાલે, રિશ્તેદાર ઔર દોસ્ત વગૈરહ જમા હોં કર કિસી રિવાજ કી પાબંદી કે બગૈર ઈસાલે સવાબ કી નિય્યત સે કુર્આન ખ્વાની કરેં તો ઉસકી ગુંજાઈશ હૈ.

(ફતાવા રહીમિયહ : ૧૯૧/૮, અયની : ૩૦૬/૩)

૩૪૭. તા'ઝીયત કરના

તા'ઝીયત (યા'ની તસલ્લી દેના) કરના સુન્નત હૈ. (મુઅત્તા માલિક : ૮૨)

૩૪૮. તા'ઝીયતકી ફઝીલત

તા'ઝીયત યા'ની ગમોંમેં મુબતલા લોગોંકો તસલ્લી દેને વાલોંકો અલ્લાહ તઆલા કિયામતમેં શરાફત કા લિબાસ પેહનાએગા ઔર મુસીબતવાલોં કે બરાબર સવાબ દેગા.

(ઈબ્ને માજા : ૧૧૬)

૩૪૯. તા'ઝીયત કિતને દિન ?

મય્યિત કે વારિષોં કી તા'ઝીયત તીન (૩) દિન તક જાઈઝ હૈ. યા'ની તીન દિન તક કર સકતે હૈ. ઉસકે બા'દ મકરૂહ હૈ. **(મદારિજુન્નુબુવ્વત : ૭૧૦/૧ ફતાવા રહીમિયહ : ૧૯૦/૮)**

૩૫૦. તા'ઝીયત મેં કયા કહે

જબ કિસી કે યહાં તા'ઝીયત કરને જાએ તો કરનેવાલા યહ દુઆ પઢે :

તર્જુમા : અલ્લાહ પાક તુમકો બડા સવાબ અતા ફરમાએ ઔર તુમ્હારી મય્યિત કી મગફિરત કરે. **(ઈબ્ને માજા : ૧૧૬, તિરમિઝી : ૧૨૭, હિસ્ને હસીન : ૧૮૦)**

૩૫૧. મય્યિત કે ઘરવાલોં કો ખાના ખિલાના

કિસીકે યહાં મય્યિત હો જાએ તો ઉનકે કરીબી રિશ્તેદારોં ઔર પડોશિયોં કે લિએ મુસ્તહબ હૈ કે, ઉસ દિન ઉનકે લિએ ખાને કા ઈન્તિઝામ કરેં ઔર ખૂદ સાથ બૈઠ કર ઈસરાર કરકે ઉનકો ખિલાએં. ગમ ઔર કફન-દફન મેં મશગુલ હોને કી વજાસે ખાના પકાને વગૈરહ કા ઉનકો મૌકા નહિં મિલતા, હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ઈસકા હુકમ ભી ફરમાયા હૈ. નોટ : જો લોગ મય્યિત કે કફન-દફનમેં લગે હો ઉન કો ભી ખિલાના જાઈઝ હૈ.

(મદારિજુન્નુબુવ્વત : ૭૧૦/૧ ઈબ્ને માજા : ૧૧૬, મિશ્કાત : ૧૫૧)

૩૫૨. મુર્દોં કી ખૂબિયાં બયાન કરેં

હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ કા ઈર્શાદ હૈ અપને મુર્દોં કી ખૂબિયોં કા તઝકિરા કરો. (યા'ની ઉનકી બુરાઈયાં બયાન કરને સે બચો) **(તિરમિઝી શરીફ : ૧૪૧/૧)**

૩૫૩. જિસકો દો-તીન આદમી અચ્છા કહેં

હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ફરમાયા કે, જિસકો દો-તીન આદમી અચ્છા કહેં અલ્લાહ પાક ઉસકો જન્નતમેં દાખિલ કરેંગે. **(તિરમિઝી શરીફ : ૧૪૬/૧)**

૩૫૪. જિસકો ચાર (૪) આદમી અચ્છા કહેં

હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને ફરમાયા કે, જિસકો ચાર (૪) આદમી અચ્છા કહેં અલ્લાહપાક ઉસકો જન્નત મેં દાખિલ કરેગા. **(બુખારી શરીફ : ૧૮૩/૧)**

૩૫૫. દર્સે ઈબ્રત

જહાં મેં હૈં ઈબ્રત કે હર સો નમૂને મગર તુઝકો અંધા કિયા રંગો બૂને
કભી ગૌર સે યહ દેખા હૈ તૂને જો મા'મૂર થે વહ મહલ અબ હૈં સોને

જગા જી લગાને કી દુનિયા નહિં હૈ
યહ ઈબ્રત કી જા હૈ તમાશા નહિં હૈ

મિલે ખાકમેં અહલે શાં કૈસે કૈસે મકીં હો ગએ લા મકા કૈસે કૈસે
હૂએ નામવર બે નિશાં કૈસે કૈસે ઝમી ખા ગઈ આસમાં કૈસે કૈસે

જગા જી લગાને કી દુનિયા નહિં હૈ
યહ ઈબ્રત કી જા હૈ તમાશા નહિં હૈ

તુઝે પહેલે બચપનને બરસોં ખિલાયા જવાની ને ફિર તુઝકો મજનૂં બનાયા
બુળ્હાપે ને ફિર આકે કયા કયા સતાયા અજલ તેરા કર દેગી બિલ્કુલ સફાયા

જગા જી લગાને કી દુનિયા નહિં હૈ
યહ ઈબ્રત કી જા હૈ તમાશા નહિં હૈ

યહી તુઝકો ધૂન હૈ રહૂં સબસે બાલા હો જીનત નિરાલી હો ફૈશન નિરાલા
જિયા કરતા હૈ કયા યૂં હી મરનેવાલા તુઝે હુસ્ને ઝાહિર ને ધોકે મેં ડાલા

જગા જી લગાને કી દુનિયા નહિં હૈ
યહ ઈબ્રત કી જા હૈ તમાશા નહિં હૈ

જહાં મેં કહીં શોરે માતમ બપા હૈ કહીં ફક્રો ફાકા સે આહો બકા હૈ
કહીં શિકવા જોરો મક્રો દગા હૈ ગર્ઝ હર તરફસે યહી બસ સદા હૈ

જગા જી લગાને કી દુનિયા નહિં હૈ
યહ ઈબ્રત કી જા હૈ તમાશા નહિં હૈ

(માખૂઝ : અહકામે મય્યિત)

મા'ખઝ, મરાજિઅ્

ઈસ રિસાલાકી તરતીબ મેં નીચે દી હુઈ કિતાબોં સે ઈસ્તિફાદા કિયા ગયા હૈ.

	કિતાબોં કે નામ	મુસન્નિફીન કે નામ
૧.	કુર્આન શરીફ	-----
૨.	સહીહ બુખારી શરીફ	ઈમામ અબુ અબ્દુલ્લાહ મુહમ્મદ બુખારી (રહ.)
૩.	સહીહ મુસ્લિમ શરીફ	ઈમામ અબૂલ હસન મુસ્લિમ (રહ.)
૪.	સુનને અબૂ દાઉદ	ઈમામ સુલેમાન બિન અશઅષ અબ્ દાઉદ (રહ.)
૫.	જા. તિરમિઝી શરીફ	અબૂ ઈસા મુહમ્મદ બિન મુસ્વરહતિરમિઝી
૬.	ઈબ્નેમાજા	હાફિઝ અબૂ અબ્દુલ્લાહ મુહમ્મદ કઝવીની
૭.	સૂ. નસાઈ	હાફિઝ અબૂ અ. રહમાન અહમદ નસાઈ (રહ.)
૮.	મિશ્કાત શરીફ	શૈખ વલિયુદ્દીન મુહમ્મદ તબરેઝી (રહ.)
૯.	શર્હે મિશ્કાત (મિરકાતુલ મફાતિહ)	અલ્લામ અલીબિન સુલ્તાન મુહમ્મદ કારી (રહ.)
૧૦.	હિસ્ને હસીન	ઈમામ મુહમ્મદ બિન મુહમ્મદ જઝરી (રહ.)
૧૧.	તફસીરે ઈબ્ને કષીર	હાફિઝ ઈમાદુદ્દીન અબુલ ફિદા ઈસ્લાઈલ દમિશ્કી (રહ.)
૧૨.	ફત્હુલબારી	હાફિઝ અબુલ ફઝલ શિહાબુદ્દીન અહમદઅસ્કલાની (રહ.)
૧૩.	મુઅત્તા ઈમામ માલીક	ઈમામ માલિક બિન અનસ અસ્બહી (રહ.)
૧૪.	દુર્રે મુખ્તાર	અલ્લામા અલાઉદ્દીન હસકફી (રહ.)
૧૫.	રદ્દુલ મુહતાર (શામી)	અલ્લામા મુહમ્મદ અમીન ઈબ્ને આબિદીન શામી (રહ.)
૧૬.	ફતાવા હિન્દિયહ (આલમગીરી)	શૈખ નિઝામુદ્દીન ઉલમાએ હિન્દ
૧૭.	બહરૂર્રાઈક	અલ્લામા ઝયનુલ આબિદીન ઈબ્ને નુઝેમ (રહ.)
૧૮.	હિદાયા	ઈમામ બુરહાનુદ્દીન અબુલહસન અલી મુરગીનાની (રહ.)
૧૯.	મદારિજુન્નુબ્વહ	હઝ. અલ્લાહ શૈખ અ. હક મુહદ્દીષ દહેલ્વી (રહ.)
૨૦.	તહતાવી અલા મરાકીલ ફલાહ	અલ્લામા સય્યિદ અહમદ તહતાવી (રહ.)
૨૧.	ફતાવા સિરાજિયા મઅ. કાઝીખાં	અલી બિન ઉસ્માન અવશી (રહ.)
૨૨.	ફતાવા કાઝીખાં (મુસ્તાફઈ, કલકત્તા)	ફખરે મિલ્લત મહમૂદ અવઝજન્દી (રહ.)
૨૩.	ફત્હુલ કદીર	ઈમામ કમાલુદ્દીન મુહમ્મદ સીરાસી (રહ.)
૨૪.	અલફિકા અલા. મઝાહિબિલ અ.	શૈખ અબ્દુર્રમાન અલજઝરી (રહ.)
૨૫.	નુરૂલ ઈઝાહ	શૈખ હસન બિન અલી શરમ્બુલાલી (રહ.)
૨૬.	તબયીનુલ હકાઈક (શર્હે કન્ઝુદ્દકાઈક)	અલ્લામા ફખરૂદ્દીન ઉસ્માન ઝીલઈ (રહ.)
૨૭.	બદાએ'	અલાઉદ્દીન અબુ બકર કાસાની (રહ.)

	કિતાબોં કે નામ	મુસન્નિફીન કે નામ
૨૮.	ઈમ્દાદુલ ફતાવા	હકીમુલ ઉમ્મત મવ. અશરફ અલી થાનવી (રહ.)
૨૯.	કિફાયતુલ મુફતી	મુફતી. એ આઝમ મવ. કિફાયતુલ્લાહ સા. દહેલ્વી (રહ.)
૩૦.	ફતાવા દારૂલ ઉલૂમ	મુરત્તિબ : મુફતી ઝફિરૂદ્દીન મિફતાહી
૩૧.	ફતાવા ખલીલિયા	મુહદ્દિસ હઝ. મવ. ખલીલ અહમદ સહારનપુરી (રહ.)
૩૨.	ફતાવા રહીમિયા	હઝ. મવ. મુફતી સય્યિદ અ. રહીમ લાજપૂરી (રહ.)
૩૩.	ફતાવા રશીદિયા	હઝ. મવ. હાફિઝ રશીદ અહમદ ગંગોહી (રહ.)
૩૪.	ફતાવા મહમૂદિયા	ફકીહુલ ઉમ્મત મુફતી મહમૂદ હસન સા. ગંગોહી (રહ.)
૩૫.	ફતાવા મવ. અ. હય્ય. (ઉર્દૂ)	હઝ.મવ.અબૂલ હસનાત મુ. અ. હય લખનવી (રહ.)
૩૬.	અહસનુલ ફતાવા	ફકીહુલ અસ્ર મુફતી રશીદ અહમદ સા. લુધયાન્વી (રહ.)
૩૭.	નિઝામુલ ફતાવા	ફકીહુલ અસ્ર મુફતી નિઝામુદ્દીન સા. (રહ.)
૩૮.	ખયરૂલ ફતાવા	હઝ. મવ. ખૈર મુહમ્મદ જાલંધરી-વ મુફતીયાને ખૈરૂલ મદારીસ-મુલતાન
૩૯.	ફતાવા અ. શરઈય્યા	મુરત્તિબ : હઝ.મવ.કાઝી મુ.મજાહિદુલ ઈસ્લામ કાસિમી (રહ.)
૪૦.	ઈમદાદુલ અહકામ	હઝ. મવ. ઝફર અ.ઉસ્માની, હઝ. મવ. મુફતી અ.કરીમ સા. (રહ.)
૪૧.	ઉમ્દતુલ ફિકહ	હઝ. મવ. સય્યીદ ઝવ્વાર હુસૈન સા. નકશબંદી (રહ.)
૪૨.	જામિઉલ ફતાવા	મુરત્તિબ : હઝ. મવ. મહેરબાન અલી બરોતી (રહ.)
૪૩.	આપ કે મસાઈલ ઔર ઉન કા હલ	શહીદુલ ઉમ્મત મવ. યુસૂફ લુધયાનવી (રહ.)
૪૪.	હબીબુલ ફતાવા	મવ. મુફતી હબીબુર્રહમાન આઝમી
૪૫.	મજાલિસુલ અબરાર	હઝ. શૈખ અહમદ રૂમી (રહ.)
૪૬.	અહકામે મય્યિત	હઝ. ડોકટર અ.હય્ય સિદ્દીકી આરિફી (રહ.)
૪૭.	નુરુસ્સુદૂર કા તર્જુમા	હઝ. મવ. મુ. ઈસા સા. (રહ.)
૪૮.	બેહશ્તી ઝેવર (કાસિમી)	હકીમુલ ઉમ્મત હઝ. મવ. અશરફ અલી થાનવી (રહ.)
૪૯.	ઈસ્લાહુર્રરૂસૂમ	હકીમુલ ઉમ્મત હઝ. મવ. અશરફ અલી થાનવી (રહ.)
૫૦.	ઈમદાદુલ મુફતીન	મુફતીએ આઝમ પાકિ. હઝ. મવ. મુફતી મૌ. શફી સા. દેવબંદી (રહ.)
૫૧.	ફતાવા અઝીઝી (કરાચી)	હઝ. મવ. શાહ અબ્દુલ અઝીઝ મુહદ્દિસ દહેલ્વી (રહ.)
૫૨.	નમાઝે અહનાફ	મુઅલ્લિફ : મુફતી હબીબુર્રહમાન કાસિમી ઈલાહાબાદી
૫૩.	તસ્વીર કે શરઈ અહકામ	હઝ. મવ. મુફતી મૌ. શફી સા. દેવબંદી (રહ.)
૫૪.	સૂન્નત વ બિદઅત	હઝ. મવ. મુફતી મૌ. શફી સા. દેવબંદી (રહ.)
૫૫.	અહકામુલ જનાઈઝ (રિયાઝ)	શેખ મુમ્મદ નાસિરૂદ્દીન અલ્બાની
૫૬.	મુખ્તારૂલ ફતાવા (રિયાઝ)	અલ્લામા શેખ મજદુદ્દીન અબ્દુલ્લાહ હનફી (રહ.)
૫૭.	અન્નુતફુ ફિલ ફતાવા (પેશાવર)	શૈખુલ ઈસ્લામ કાઝીયુલ કુઝાત અલી સુગદી (રહ.)
૫૮.	રાહે સુન્નત	અબુ ઝાહિદ મુહમ્મદ સરફરાજખાં સફદર
૫૯.	ગુલઝારે સુન્નત	હઝ. મવ. સય્યિદમિયાં અસગર હુસૈન સા. (રહ.) દેવબંદી ઔર મુખ્તલિફ રસાઈલ.